

European
Commission

Poročilo o **enakosti spolov** v EU za leto 2023

*Direktorat za
pravosodje
in potrošnike*

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 7. 3. 2023
SWD(2023) 55 končno
(delovni prevod)

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

Poročilo o enakosti spolov v EU za leto 2023

Kazalo

UVOD.....	2
ŽIVLJENJE BREZ NASILJA ZARADI SPOLA IN SPOLNIH STEREOTIPOV	4
Odprava nasilja zaradi spola	4
Spletno nasilje zaradi spola.....	6
Nadlegovanje na delovnem mestu zaradi spola.....	8
Trgovina z ljudmi.....	9
Podpora žrtvam nasilja zaradi spola	10
Spopadanje s spolnimi stereotipi.....	12
USPEŠNO GOSPODARSTVO, TEMELJEČE NA ENAKOSTI SPOLOV	14
Odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela.....	14
Obravnavanje plačilne in pokojninske vrzeli med spoloma.....	20
Odpravljanje skrbstvene vrzeli med spoloma	25
Doseganje enake udeležbe v vseh gospodarskih sektorjih	28
ENAKOST PRI VODENJU V CELOTNI DRUŽBI	33
Ženske pri sprejemanju političnih odločitev.....	33
Ženske na položajih odločanja v gospodarstvu	42
INTEGRACIJA NAČELA ENAKOSTI SPOLOV	47
Enakost spolov na različnih področjih politik EU.....	47
Integracija načela enakosti spolov v proračunu EU.....	55
Presečnost pri izvajanju politik enakosti spolov	59
SPODBUJANJE ENAKOSTI SPOLOV IN OPOLNOMOČENJA ŽENSK PO SVETU.....	61
Ruska agresorska vojna proti Ukrajini	61
Integracija načela enakosti spolov v zunanjem delovanju EU	66
Mednarodno delovanje EU proti nasilju zaradi spola	71
Svetovna partnerstva in večstranska prizadevanja EU na področju enakosti spolov	72
Spol in trgovina ter poslovanje	74
Zaključek	76

UVOD

Enakost žensk in moških je ena temeljnih vrednot Evropske unije, spodbujanje enakosti pa obveznost, zapisana v Pogodbi. Komisija pod vodstvom Ursule von der Leyen je postavila enakost spolov v ospredje svojega političnega delovanja in zastavila ambiciozno strategijo za obdobje 2020–2025. Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 je načrt delovanja Evropske komisije za enakost spolov ter določa cilje politike EU in ukrepe, ki jih bo sprejela za njihovo doseganje. Cilj je Unija enakosti, v kateri lahko ženske in moški, deklice in dečki v vsej svoji raznolikosti svobodno stopajo po življenjski poti, ki so si jo izbrali, kjer imajo enake možnosti za uspeh ter lahko v evropski družbi enakovredno sodelujejo in jo vodijo. Akcijski načrt EU za enakost spolov in opolnomočenje žensk za obdobje 2021–2025 (GAP III), ki izhaja iz strategije za enakost spolov za obdobje 2020–2025, poziva k spolno enakostnemu svetu.

V letu 2022 je Evropa postopoma izšla iz pandemije covid-19. To je bilo tudi tretje leto izvajanja strategije in leto, v katerem so bili narejeni prelomni koraki za krepitev pravic žensk in spodbujanje enakosti spolov.

Komisija je marca predlagala direktivo o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini. Namen predloga je zagotoviti, da imajo vse države članice vzpostavljene minimalne standarde za opredelitev kaznivih dejanj v zvezi z nekaterimi oblikami nasilja nad ženskami, zaščito in podporo žrtev, zagotavljanje dostopa do pravnega varstva in preprečevanje takega nasilja.

Oktobra je EU sprejela Direktivo o uravnoveženi zastopanosti spolov v upravnih odborih družb, ki kotirajo na borzi, ki uvaja cilje za nezadostno zastopani spol. Deset let po predlogu Evropske komisije bo ta novi zakonodajni akt EU pomagal prebiti stekleni strop v upravnih odborih družb, ki kotirajo na borzi, s tem pa številnim kvalificiranim ženskam omogočil, da dejansko zasedejo vodstvene položaje.

Decembra je bil dosežen še en pomemben preboj v zvezi s predlagano direktivo o ukrepih za preglednost plačil, o kateri sta Evropski parlament in Svet dosegla dogovor. Nova pravila bodo pomagala zagotoviti, da bo načelo enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti, v Pogodbi zagotovljeno že od leta 1957, končno postalo resničnost v praksi.

Prav tako je Svet decembra sprejel dve priporočili, ki ju je Komisija vključila v evropsko strategijo oskrbe, in sicer o dolgotrajni oskrbi ter o vzgoji in varstvu predšolskih otrok (barcelonski cilji do leta 2030). Namen teh pobud je zagotoviti kakovostne, cenovno ugodne in dostopne storitve oskrbe po vsej Evropski uniji in izboljšati položaj tako oseb, ki potrebujejo oskrbo, kot tudi formalnih in neformalnih oskrbovalcev oziroma oskrbovalk. Ker je velika večina delovne sile v sektorju oskrbe žensk, ki nosijo večinsko breme neformalne oskrbe, bo izboljšanje skrbstvenih storitev povečalo enakost spolov in ženskam s skrbstvenimi obveznostmi olajšalo vključitev v plačano delo. V skladu s prvotnimi barcelonskimi cilji iz leta 2002 je namen Priporočil o reviziji barcelonskih ciljev do leta 2030 olajšati vključevanje žensk na trg dela. Prav tako bodo pomagala izpolniti zavezo držav članic v okviru Akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic o doseganju 78-odstotne stopnje zaposlenosti do leta 2030, med drugim s prepolovitvijo vrzeli med spoloma.

Komisija je decembra sprejela tudi dva predloga za okrepitev organov za enakost za učinkovitejši boj proti diskriminaciji v Evropi, med drugim diskriminaciji na podlagi spola. Nova zakonodaja naj bi povečala neodvisnost, sredstva in pristojnosti organov za enakost, da bodo lahko lažje opravljali svojo pomembno vlogo.

Nenazadnje, države članice so se februarja 2023 dogovorile, da bodo podprle pristop EU k Istanbulski konvenciji Sveta Evrope ter zaprosile za soglasje Evropskega parlamenta. To je bil zgodovinski preboj po večletnem zastoju v Svetu, ki bo omogočil, da Evropska unija končno pristopi h konvenciji.

Med tem, ko je Evropska unija v zadnjem letu dosegla napredek na področju enakosti spolov, so pravice žensk po vsem svetu znova ogrožene. Ruska agresija v Ukrajini je močno posegla v življenje vseh Ukrajincev, še posebej pa je vplivala na ženske in deklice ter jih izpostavila povečanemu tveganju spolnega nasilja, trgovine z ljudmi in posilstva, mnoge od njih pa prisilila, da zapustijo državo (te možnosti moški nimajo). Ker zaščito v EU iščejo predvsem ženske in otroci, je vidik spola pomemben tudi pri dostopu do zaposlitve, storitev zdravstvenega varstva ali stanovanja, pri čemer velja izpostaviti tudi večjo izpostavljenost begunk nasilju zaradi spola.

Tragična smrt mlade Mahse Amini v policijskem pridržanju v Iranu po njeni aretaciji zaradi nepravilno nameščene naglavne rute je pretresla svet in sprožila protestno gibanje. Pravice žensk se še naprej neusmiljeno spodkopavajo tudi v Afganistanu od prevzema oblasti Talibanov, ko so v letu 2022 ženske vse bolj izločali iz izobraževalnega sistema in trga dela. Vrhovno sodišče Združenih držav Amerike je junija razveljavilo prelomno sodbo v zadevi Roe proti Wade, kar je vodilo v sprejetje zakonodaje, ki prepoveduje splav v približno polovici zveznih držav.

Glede na to, poročilo o enakosti spolov v letu 2023 v EU povzema glavne pobude za spodbujanje enakosti žensk in moških na ključnih področjih strategije:

- življenje brez nasilja zaradi spola in odprava spolnih stereotipov;
- uspešno gospodarstvo, temelječe na enakosti spolov;
- enakost pri vodenju na ravni celotne družbe;
- integracija načela enakosti spolov in financiranje ter
- spodbujanje enakosti spolov in opolnomočenja žensk po svetu.

Poročilo se osredotoča na ključne ukrepe in dosežke, namenjene izboljšanju enakosti spolov v institucijah EU in državah članicah. Predstavlja tudi navdihujoče primere iz držav članic in projekte, ki jih je financirala Evropska unija na teh področjih. Poročilo vsebuje tudi ključne podatke o stanju enakosti spolov v Evropski uniji. Ti podatki so objavljeni tudi na portalu Komisije za spremljanje izvajanja strategije za enakost spolov.

ŽIVLJENJE BREZ NASILJA ZARADI SPOLA IN SPOLNIH STEREOTIPOV

Nasilje zaradi spola, vključno z nasiljem nad ženskami in nasiljem v družini, je skrajna oblika diskriminacije na podlagi spola, ki grobo krši temeljne pravice. Ta oblika nasilja se še poveča v obdobju kriz, kot so pandemija covid-19, zdajšnja energetska kriza in vojno stanje, na primer ruska invazija na Ukrajino. Nasilje zaradi spola je še vedno razširjeno po vsej Evropski uniji in globoko ukoreninjeno v družbenih neenakostih in neenakih razmerjih moči med moškimi in ženskami.

Odprava nasilja zaradi spola

Nasilje zaradi spola ima dolgoročen negativen vpliv na žrtve in priče.¹ Med pandemijo covid-19 je močno zraslo število primerov nasilja v družini po vsej Evropski uniji, ker so bile ženske in otroci zaprti med štiri stene s povzročitelji nasilja, izolirani od socialnih stikov in podporne mreže. Poleg tega so večji ekonomski pritiski v času pandemije povečali odvisnost žensk od njihovih nasilnih partnerjev. Podatki kažejo, da 77 % žensk v Evropski uniji meni, da je **pandemija covid-19** vodila v povečanje fizičnega in psihičnega nasilja nad ženskami v njihovi državi.² Med pandemijo se je močno povečalo tudi povpraševanje po podpornih storitvah za žrtve, kot so zavetišča in telefoni za pomoč.³

Ženske, ki doživljajo presečno diskriminacijo, so izpostavljene še večjemu tveganju nasilja zaradi spola. Gre za diskriminacijo, ki temelji na kombinaciji spola in drugih osebnih okoliščin, kot so raso ali etnično poreklo, vera ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolna usmerjenost. Pri invalidkah je na primer dvakrat do petkrat večja verjetnost, da bodo izpostavljene nasilju, kot pri drugih ženskah.⁴

Narejen je bil velik korak naprej v zvezi s pristopom EU h **Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (istanbulska konvencija)**: Svet je 21. februarja 2023 podprl pristop EU in zaprosil za soglasje Evropskega parlamenta (ki ga Pogodba zahteva za sklepanje mednarodnih sporazumov). Odločitev je bila sprejeta s kvalificirano večino v skladu z mnenjem 1/19 Sodišča Evropske unije (CURIA), ki je oktobra 2021 pojasnilo načine pristopa EU h konvenciji.⁵

Napredek je bil dosežen tudi pri pogajanjih o predlogu **direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini**, ki ga je podala Komisija. Delovna skupina Sveta je opravila obravnavo predloga. V Evropskem parlamentu so osnutek poročila o predlagani direktivi obravnavali na sejah ustreznih odborov januarja in februarja 2023.

¹ Glej <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/costs-of-gender-based-violence-in-eu>

² Evropski parlament: Eurobarometer Flash Survey. Women in times of COVID-19, 2022, str.5. Dostopno na: <https://europa.eu/Eurobarometer/surveys/detail/2712>

³ Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE): Gender Equality Index 2022. The COVID-19 pandemic and care, str. 54. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2022-covid-19-pandemic-and-care>

⁴ V resoluciji o položaju invalidk (2018/26855RSP) Evropski parlament tudi poudarja, da 34 % žensk z zdravstvenimi težavami ali invalidk izkusi fizično ali spolno nasilje partnerja v času svojega življenja. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52018IP0484>

⁵ Glej <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/21/combating-violence-against-women-council-requests-the-consent-of-the-european-parliament-to-conclude-the-istanbul-convention/>

Namen predloga je zagotoviti, da imajo vse države članice vzpostavljene minimalne standarde za opredelitev kaznivih dejanj v zvezi z nekaterimi oblikami nasilja nad ženskami, vključno s posilstvom, pohabljanjem ženskih spolnih organov in določenimi oblikami spletnega nasilja. Vsebuje tudi določbe o zaščiti in podpori žrtev, zagotavljanju dostopa do pravnega varstva in preprečevanju tovrstnega nasilja.

V okviru priprav priporočila **o preprečevanju škodljivih praks zoper ženske in dekleta in o boju proti njim** je Komisija leta 2022 organizirala **štiri delavnice** z mednarodnimi in civilnodružbenimi organizacijami o praksah, kot so pohabljanje ženskih spolovil, prisilna poroka in poroka otrok, prisilni splav in prisilna sterilizacija, ter strokovni **seminar o škodljivih praksah, na katerem so sodelovali** predstavniki in predstavnice akademske sfere, Sveta Evrope in Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE). Seminar se je osredotočal na kulturo in nasilje nad ženskami in deklicami, ki pripadajo etničnim manjšinam, pohabljanje ženskih spolnih organov, najboljše prakse za obravnavanje teh vprašanj ter različne vidike in izzive v državah članicah in na evropski ravni.

V Svetu poteka razprava o pobudi Komisije iz decembra 2021, **naj Svet sprejme odločitev o razširitvi seznama kaznivih dejanj v Evropski uniji iz prvega odstavka 83. člena PDEU na sovražni govor in kaznivo dejanje iz sovraštva**, kar podpira velika večina držav članic. Po sprejetju odločitve bo ustvarjena pravna podlaga za kriminalizacijo nespletnega mizoginega sovražnega govora ali kaznivega dejanja iz sovraštva, torej sovražnega govora ali kaznivega dejanja, ki izhaja iz predsodkov zaradi spola. V tem pomenu pobuda dopolnjuje predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini, ki kriminalizira mizogini sovražni govor na spletu.

Za izboljšanje razpoložljivosti, kakovosti in zanesljivosti podatkov o nasilju zaradi spola Eurostat izvaja **vseevropsko raziskavo o nasilju zaradi spola nad ženskami in drugih oblikah nasilja med ljudmi**. 25. novembra 2022 so bili objavljeni podatki raziskave iz sedmih držav članic,⁶ podatki iz drugih enajstih držav članic⁷ naj bi bili objavljeni v letu 2023. Podatke iz držav članic,⁸ ki ne sodelujejo neposredno v raziskavi, bosta zbrala EIGE in Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) in naj bi bili objavljeni leta 2024.

Nova raziskava EIGE zajema celovito analizo **pravnih odzivov za boj proti femicidu v EU** in ponuja vpogled v pravne praznine, izzive in dobre prakse pri zagotavljanju pravičnosti za žrtve femicida in njihove družine, vključno z njihovo pravico do ustrezne odškodnine in celovite povrnitve škode.⁹

⁶ Septembra 2022 so z zbiranjem podatkov zaključile Bolgarija, Francija, Latvija, Litva, Nizozemska, Avstrija in Slovenija. Glej <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence/publications>

⁷ Belgija, Hrvaška, Danska, Grčija, Estonija, Finska, Malta, Poljska, Portugalska, Slovaška in Španija.

⁸ Češka, Nemčija, Irska, Ciper, Luksemburg, Madžarska, Romunija in Švedska. Italija ne sodeluje v nobeni od vaj, bo pa predložila primerljive podatke iz državnih virov.

⁹ Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE): Report on improving legal responses to counter femicide in the European Union: perspectives from victims and professionals. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/improving-legal-responses-counter-femicide-european-union-perspectives-victims-and-professionals>

Junija 2022 je **Malta** v malteški kazenski zakonik vnesla opredelitev femicida. Julija 2022 je **Ciper** vnesel posebno kaznivo dejanje femicida v svoj kazenski zakonik. Spremembe zakonika v obeh državah članicah opredeljujejo femicid kot umor ženske, zato ker je ženska. **Malta** in **Ciper** sta edini državi članici, ki imata zakonske določbe v zvezi s femicidom.

Belgija in Finska sta reformirali svoje kazensko pravo tako, da sta vsako spolno dejanje brez privolitve opredelili kot kaznivo dejanje posilstva in kriminalizirali druge oblike spolnega nasilja. V Belgiji zakonodaja poudarja potrebo po privolitvi, vnaša novo opredelitev kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost in povečuje kazni za nekatere primere. Spolno delo je dekriminalizirano. Namen finske reforme je okrepiti pravico vsakogar do samoopredelitve spola in zaščititi osebno integriteto. Opredelitev posilstva izrecno temelji na privolitvi, kazni za kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost pa so strožje.

Litvansko ministrstvo za socialno varnost in delo je sprožilo obsežno informacijsko in izobraževalno kampanjo – »**Ne morem ostati tiho**« (»**Negaliu tylėti**«) za ozaveščanje javnosti o različnih vrstah nasilja v družini ter obveščanje o preventivnih ukrepih in kako poiskati pomoč. Kampanja je bila zasnovana s poudarkom na spolnih stereotipih, ki lahko vodijo v nasilje v družini, in je bila predstavljena v osmih televizijskih oddajah na javni televiziji, v člankih v tiskanih in spletnih medijih ter komunikacijskih kampanjah na družbenih omrežjih in reklamnih panojih. Kampanja je bila uspešna, saj so bile televizijske oddaje drugi najbolj gledani program v Litvi, takoj za poročili.

Portugalska je vzpostavila **elektronski zdravstveni register** za zbiranje podatkov o ženskah, ki so doživele pohabljanje ženskih spolnih organov. Vzpostavila je tudi **medresorsko delovno skupino**, ki združuje različna ministrstva in civilno družbo ter obravnava načine in strategije preprečevanja in zmanjševanja posledic pohabljanja ženskih spolnih organov. Prav tako je Portugalska uvedla **podiplomske študijske predmete o pohabljanju ženskih spolnih organov** za zdravstvene delavce. Na **letališčih** se je z **informacijskimi kampanjami** osredotočila na preprečevanje pohabljanja ženskih spolnih organov.

Spletno nasilje zaradi spola

Spletno nasilje zaradi spola se lahko širi hitro in preprosto. Pojavlja se lahko v različnih oblikah, kot so spletno zalezovanje, razkrivanje občutljivih osebnih podatkov ("doxing"), digitalni vojarizem, spletno nadlegovanje, deljenje intimnih ali prirejanih vsebin brez privolitve žrtve in podpihovanje sovraštva ali nasilja na spletu,¹⁰ in je lahko posledica nespletnega nasilja ali povod zanj. Ob povečani uporabi interneta in družbenih omrežij spletno nasilje zaradi spola narašča.

¹⁰ Poročilo Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) o boju proti spletnemu nasilju nad ženskami in dekleti predstavlja analizo aktualnih pravnih in statističnih opredelitev različnih oblik spletnega nasilja nad ženskami in dekleti v vseh državah članicah EU in predlaga izboljšave zdajšnjih opredelitev za statistične namene. Poročilo vsebuje tudi pregled pravnih in političnih okvirov spletnega nasilja nad ženskami in dekleti v Evropski uniji ter mednarodnih in nacionalnih stopenj nasilja, povzema glavne izzive pri oblikovanju opredelitev spletnega nasilja in podaja nove opredelitve spletnega nasilja in njegovih oblik. Končno poda priporočila za Evropsko unijo in državne akterje. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/combatting-cyber-violence-against-women-and-girls>

Številke iz raziskave Eurobarometra iz leta 2022 kažejo, da je 16 % intervjuvank v Evropski uniji poročalo, da poznajo ženske v svojem prijateljskem in družinskem krogu, ki so bile deležne spletnega nadlegovanja ali spletnega nasilja.¹¹

Čeprav so lahko tako ženske kot moški žrtve spletnega nasilja, dokazi kažejo, da so mu ženske in dekleta bolj izpostavljene. To pogosto vodi v njihov umik iz digitalnega prostora, molk in izolacijo.¹² V raziskavi Amnesty International »je 76 % žensk dejalo, da so spremenile način uporabe družbenih omrežij, potem ko so doživele spletno nadlegovanje, ki se pojavlja v obliki sovražnega govora na spletu, 32 % pa jih je dejalo, da so nehale objavljati svoja mnenja o določenih vprašanjih«.¹³

V preteklem letu je bil narejen napredek v boju proti nasilju na spletu. **Uredba o enotnem trgu digitalnih storitev, »Akt o digitalnih storitvah« (DSA)**, je začela veljati novembra 2022, večina njenih določb pa se bo uporabljala od 17. februarja 2024¹⁴ naprej. DSA ustvarja varno, predvidljivo in zaupanja vredno spletno okolje, v katerem lahko državljanke in državljani EU ter drugi uresničujejo svoje temeljne pravice, kot so zagotovljene v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah. DSA vsebuje tudi obveznosti za preprečevanje izpostavljenosti nezakonitim vsebinam, vključno z vsebinami, ki pomenijo nasilje zaradi spola.

Predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini dopolnjuje DSA, saj predlaga kriminalizacijo najhujših oblik kibernetnega nasilja zaradi spola: deljenje intimnih ali prirejenih vsebin brez privolitve žrtve, kibernetno zalezovanje, kibernetno nadlegovanje in kibernetno podpihovanje sovraštva ali nasilja zaradi spola.¹⁵ Ker DSA ne podaja opredelitve na ravni EU, kaj zajemajo nezakonite vsebine, bo predlagana direktiva pripomogla k večji učinkovitosti DSA.

Predlog tudi zagotavlja, da lahko sodne oblasti naložijo ponudnikom storitev posredovanja, da ukrepajo zoper spletno nasilje na svojih platformah, in zahteva od držav članic, da spodbujajo samoregulativne ukrepe, kot so kodeksi ravnanja, med ponudniki internetnih storitev za okrepitev notranjih mehanizmov pri obravnavanju vsebin, povezanih s spletnim nasiljem, in za izboljšanje usposabljanja zaposlenih glede preprečevanja spletnega nasilja ter nudenja pomoči in podpore žrtvam.¹⁶

Končno predlog določa zagotavljanje učinkovitega dostopa do pravnega varstva ter zaščite in podpore žrtvam spletnega nasilja, vključno z omogočanjem žrtvam, da prijavijo kaznivo dejanje na spletu, ter zagotavljanjem zadostnih zmogljivosti in usposabljanja za organe odkrivanja in pregona. Uvaja tudi ciljno usmerjene preventivne ukrepe, kot so izboljšanje medijske pismenosti in dejavnosti usposabljanja za strokovne delavce in delavke.¹⁷

¹¹ Evropski parlament: Eurobarometer Flash Survey. Women in times of COVID-19, 2022, str. 8. Dostopno na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2712>

¹² European Institute for Gender Equality (EIGE) report on combating cyber violence against women and girls, 2022, str. 7. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/combating-cyber-violence-against-women-and-girls>

¹³ Amnesty International: Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women. On European Institute for Gender Equality (EIGE) report on combating cyber violence against women and girls, 2022, str. 51. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/combating-cyber-violence-against-women-and-girls>

¹⁴ Uredba (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (Akt o digitalnih storitvah), OJ L 277, 27. 10. 2022, str. 1–102.

¹⁵ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, COM (2022) 105 final, 7.–10. člen.

¹⁶ 42. člen predloga.

Poleg zakonodajnega okvira bo Komisija vzpostavila nov prostovoljni okvir, ki bo povezal IT platforme in druge deležnike, za boljše spopadanje z razširjanjem spletnih vsebin, povezanih s spolom. To sodelovanje se vzpostavlja in bo omogočilo podrobnejšo ureditev, ki ne bo pokrivala samo nezakonitih, ampak tudi škodljive vsebine.

Zaščito deklet pred spletno zlorabo in izkoriščanjem dopolnjuje še predlagana uredba o spolni zlorabi otrok, ki od ponudnikov spletnih storitev zahteva, da prevzamejo odgovornost in zaščitijo otroke pred zlorabo v digitalnem okolju. Potekajo tudi priprave za revizijo **Direktive iz leta 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji (direktiva CSA)**, ki vzpostavlja skupni okvir za kazensko preiskovanje in preganjanje spolne zlorabe otrok ter ukrepe za podporo žrtvam in samo preprečevanje teh kaznivih dejanj. Prihajajoča revizija bo posodobila opredelitve kaznivih dejanj, dodatno izboljšala preprečevanje in pomoč žrtvam ter zagotovila poglobljeno usklajevanje med vsemi vpletenimi akterji na državni ravni in med državami članicami. Leta 2022 je Komisija dala to pobudo v javno posvetovanje in opravila ocenjevalno študijo, ki je pokazala, da zakonodajni okvir odpira možnosti izboljšav izhajajoč iz pomembnih družbenih in tehnoloških sprememb v zadnjih enajstih letih.¹⁸

Evropska komisija je podprla projekt italijanskega sklada za globalno razmišljanje Tour 2022 »**Svoboda do ... življenja**« na temo kibernetске varnosti kot odziva na digitalni vidik nasilja zaradi spola, ki se je začel v Parizu in potekal v 12 regijah Italije. Dogodka so se udeležili predstavniki in predstavnice regionalnih in lokalnih oblasti skupaj z italijansko civilno družbo in prostovoljci ter prostovoljkami.

V **Romuniji** se je oblikovalo partnerstvo državne agencije za enake možnosti žensk in moških ter ministrstva za izobraževanje, ki bo združilo 10.000 učiteljev in učiteljic za spodbujanje nediskriminacije in enakih možnosti. V okviru tega partnerstva le-te spodbujajo k obravnavanju vprašanja trpinčenja, vključno s spletnim **trpinčenjem**.

Nadlegovanje na delovnem mestu zaradi spola

Spolno nadlegovanje se pogosto pojavlja na delovnem mestu in ima hude negativne posledice tako za žrtve kot za delodajalce. Je globoko ukoreninjeno v predsodkih in stereotipih zaradi spola ter nesorazmerno prizadene ženske.¹⁹

¹⁷ 16., 27.(c), 36. in 37. člen predloga.

¹⁸ Glej: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13073-Combating-child-sexual-abuse-review-of-EU-rules_en

¹⁹ Kar 32 % žensk, ki so doživele spolno nadlegovanje vsaj enkrat od 15. leta starosti, je kot storilca navedlo nekoga iz delovnega okolja – na primer sodelavca, šefa ali stranko. Glej Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Violence Against Women: an EU-wide survey main results, str. 95. Dostopno na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

Predlog direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini dopolnjuje zdajšnja zakonodaja o enakosti spolov z navodili o podpori žrtvam, njihovem dostopu do pravnega varstva in preprečevanjem spolnega nadlegovanja na delovnem mestu.²⁰ Predlog državam članicam nalaga, naj zagotovijo žrtvam svetovalne storitve zunaj delovnega okolja. Te storitve naj bi zajemale tudi nasvete delodajalcem, kako ustrezno obravnavati take kršitve.²¹ Države članice bi morale obravnavati spolno nadlegovanje na delovnem mestu tudi v notranjih politikah in sprejeti ciljno usmerjene ukrepe, kot so kampanje ozaveščanja in raziskovalni in izobraževalni programi za dejavnosti, v katerih so delavke in delavci najbolj izpostavljeni. Poleg tega bi morali vsi vodstveni delavci in delavke opraviti usposabljanje o tem, kako prepoznati, preprečevati in obravnavati spolno nadlegovanje na delovnem mestu.²²

V okviru **programa vzajemnega učenja o enakosti spolov** je Komisija organizirala seminar o **novih pristopih k preprečevanju spolnega nadlegovanja s trajnostnimi kulturnimi izmenjavami**. Seminar sta gostili Danska in Nizozemska septembra 2022. Dobre prakse, predstavljene na seminarju, so poudarile pomembnost preprečevanja. To pomeni izobraževanje fantov in deklet o privolitvi v spolne odnose, odnosih in spoštovanju od zgodnje življenjske dobe ter ozaveščanje splošne javnosti. Leta 2022 je **Danska** oblikovala **zavezništvo proti spolnemu nadlegovanju** – eno od sedemnajstih pobud, ki so nastale kot posledica gibanja #MeToo. Zavezništvo združuje vodje 28 organizacij delodajalcev in sindikatov, izvajalcev izobraževanja in usposabljanja ter mladinskega in prostovoljskega sektorja, ki se zavezujejo k sprejetju praktičnih ukrepov v boju proti spolnemu nadlegovanju in spodbujajo kulturne izmenjave, financirane iz javnih sredstev.

Po razkritju spolnih zlorab v priljubljeni televizijski oddaji je **nizozemska** vlada imenovala državnega komisarja za spolno transgresivno vedenje in spolno nasilje. Vloga komisarja je dajati neodvisne nasvete vladi po širokem posvetovanju in dialogu z deležniki, civilno družbo in javnostjo. Januarja 2023 je bil predstavljen akcijski načrt za obravnavanje spolno odklonskega vedenja in spolnega nasilja.²³

Trgovina z ljudmi

Trgovina z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja je oblika nasilja zaradi spola, ki je zakoreninjena v neenakostih spolov. Čeprav lahko prizadene tudi moške, so pri tej obliki trgovine z ljudmi še posebej izpostavljeni ženske in otroci.

²⁰ V direktivi 2006/54/ES (preoblikovana direktiva o enakosti spolov) je nadlegovanje na delovnem mestu zaradi spola opredeljeno kot oblika diskriminacije na podlagi spola na delovnem mestu. Direktiva 2010/41/EU (direktiva o opravljanju samostojne dejavnosti) je razširila zaščito pred diskriminacijo na podlagi spola, vključno z nadlegovanjem zaradi spola in spolnim nadlegovanjem, na osebe, ki opravljajo samostojno dejavnost, direktiva 2004/113/ES (direktiva o blagu in storitvah) pa dodatno prepoveduje nadlegovanje na podlagi spola pri dostopu do blaga in storitev ter njihove dobave. Vse te direktive znotraj svojega okvira zahtevajo prepoved in kaznovanje nadlegovanja zaradi spola. Zagotavljajo pravico do odškodnine za žrtve ter vzpostavljajo vsebinska in postopkovna jamstva, na primer zaščito pred vnovično viktimizacijo in obrnjeno dokazno breme, ter določbe o vlogi organov za enakost, socialnih partnerjev in nevladnih organizacij.

²¹ 30. člen predloga.

²² 36.(8) in 37.(3) člen predloga.

²³ Glej <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/01/13/kabinet-presenteert-actieprogramma-tegen-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-en-seksueel-geweld>

²⁴ Glej www.neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/trafficking-human-beings-common-plan-address-risks-people-fleeing-war-ukraine-2022-05-11_en

Po zadnjih podatkih je bilo 68,4 % evidentiranih žrtev trgovine z ljudmi v Evropski uniji žensk ali deklet.²⁴ Trgovina z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja je oblika nasilja nad ženskami in posledično razlog, zakaj so žrtve trgovine z ljudmi zajete v določbah predloga direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, ki se uporabljajo poleg direktive EU o preprečevanju trgovine z ljudmi.

Decembra 2022 je Komisija sprejela oceno direktive EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in predlog za revizijo direktive, kar je bil eden ključnih ukrepov v okviru Strategije EU za boj proti trgovini z ljudmi (2021–2025), skupaj s četrtim poročilom o boju proti trgovini z ljudmi, ki predstavlja glavne statistične trende in izzive²⁵ za obdobje 2019–2020. Eurostat je 9. februarja 2023 objavil statistične podatke o trgovini z ljudmi za leto 2021.²⁶

Maja in septembra 2022 se je na spletu odvijala dvodnevna usklajena akcija, **posvečena skupnemu ukrepanju** proti kriminalnim mrežam, ki se ukvarjajo s trgovino z ljudmi. Prvi dan je bil posvečen odkrivanju kriminalnih mrež, ki so pridobile ukrajinske begunke in begunce za delo in spolno izkoriščanje na spletnih straneh in platformah družbenih omrežij, na njem pa so sodelovali organi odkrivanja in pregona iz štirinajstih držav članic. Odkritih je bilo devet osumljencev in žrtev trgovine z ljudmi. Druga operacija je zajemala dvajset držav članic in nečlanic EU in razkrila dvajset platform z možnimi povezavami s trgovino z ljudmi, enajst osumljencev in petinštirideset možnih žrtev (petindvajset od njih z ukrajinskim državljanstvom).

Na **Švedskem** sta Skupina za sodelovanje služb na področju kaznivih dejanj, povezanih z delom, in Svet za baltske države sprožila kampanjo z naslovom **»Preden greš«**, namenjeno obveščanju romunskih, bolgarskih, poljskih in ukrajinskih državljanov in državljanek, ki prihajajo na delo na Švedsko, o švedskem trgu dela, njihovih pravicah ter o tem, kje poiskati pomoč. V okviru kampanje so pripravili brošuro za žrtve trgovine z ljudmi in brošuro za stroko, oblikujejo pa tudi spletno stran.

V **Estoniji** se v okviru projektov Norveškega finančnega mehanizma izvaja več dejavnosti za ozaveščanje, da bi spodbudili moške in fante k ukrepanju proti nasilju zaradi spola. Leta 2022 se je začela **kampanja proti kupovanju spolnih storitev (mõtle õige peaga)** za zmanjšanje števila žensk, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali delajo v prostituciji.

Podpora žrtvam nasilja zaradi spola

Eden najpomembnejših načinov spopadanja z nasiljem zaradi spola je zagotavljanje podpore žrtvam. Z ustrezno podporo lahko žrtve vzpostavijo stik z organi oblasti, sodelujejo v sodnih postopkih, zahtevajo odškodnino in okrevaajo po nasilju, ki so ga utpele. Predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini določa celovit obseg obveznosti držav članic, da zagotovijo podporo žrtvam, na primer zadostno število zavetišč, z namenom obravnavanja posebnih potreb žensk, ki so žrtve nasilja.

²⁵ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta, ki spreminja Direktivo 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev, COM (2022) 732 final z dne 19. 12. 2022. Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o napredku v boju proti trgovini z ljudmi (četrtο poročilo), 2022, COM (2022) 736 final z dne 19. 12. 2022.

²⁶ Glej https://home-affairs.ec.europa.eu/news/trafficking-victims-europe-rise-10-and-share-eu-nationals-among-victims-increased-59-2023-02-09_en

Novembra 2022 je Komisija vzpostavila telefonsko linijo 116 016 za **usklajeno pomoč žrtvam nasilja nad ženskami po vsej Evropski uniji**.²⁷ S tem je upoštevala pobudo nemškega predsedovanja Svetu EU. Od 30. aprila 2023 naprej je telefonska linija na voljo za vzpostavitev v vseh državah članicah in mora začeti delovati v vsaj petnajstih državah članicah, ki so se zavezale k zagotavljanju storitve. Predlog direktive o nasilju nad ženskami in nasilju v družini zahteva od vseh držav članic, da je telefonska linija za pomoč žrtvam na voljo po vsej Evropski uniji brezplačno štiriindvajset ur na dan, vse dni v letu, tako da lahko žrtve uporabijo isto številko, ko potrebujejo pomoč.

Komisija v okviru sklopa **Daphne, Programa za državljane, enakost, pravice in vrednote (CERV)**, financira organizacije in projekte, ki se borijo proti nasilju zaradi spola. Septembra so bila nepovratna sredstva podeljena 46 projektom v skupni vrednosti več kot 30 milijonov evrov.²⁸ Decembra je bil objavljen **nov razpis za zbiranje predlogov**²⁹ za izbor omejenega števila organizacij kot »posrednikov« pri nakazovanju sredstev EU nacionalnim organizacijam civilne družbe v državah članicah. Prek te sheme bo razpis omogočil, da sredstva dosežejo lokalne in manjše organizacije, ki lahko tako prejmejo financiranje EU po poenostavljenem postopku.

Leta 2022 je Komisija sprožila **kampanjo ozaveščanja o pravicah žrtev**. Kampanja je ozaveščala ljudi v Evropski uniji o službah strokovne podpore, ki so na voljo, in zagotovljeni pravici do prijave kaznivega dejanja ne glede na to, kje v Evropski uniji živijo. Ciljna skupina kampanje so bili mladi med 18. in 30. letom starosti v ožjem socialnem krogu žrtve, ki jih spodbujajo, da prepoznajo znake viktimizacije in vzpostavijo stik s službami podpore.

Med 24. in 25. novembrom 2022 je bila v okviru **češkega predsedovanja** konferenca z naslovom »Odpravljanje **nasilja zaradi spola v akademski sferi: za spolno enakostno, varno in vključujoče raziskovanje in visokošolsko izobraževanje**«, ki je v ospredje postavila ugotovitve projekta UniSAFE,³⁰ financiranega v okviru programa Obzorje 2020. Projekt je zajemal največjo evropsko raziskavo o prisotnosti nasilja zaradi spola v akademski sferi doslej in **pozval** k sodelovanju z državnimi organi, financerji raziskav in izvajalskimi organizacijami ter drugimi deležniki v evropskem raziskovalnem prostoru za prenehanje nasilja zaradi spola v akademski sferi.³¹

Hrvaška je izvedla projekt s finančno podporo EU z naslovom »**Ustavimo nasilje nad ženskami in nasilje v družini – ni opravičila za nasilje**«. Sprožili so medijsko kampanjo pod geslom #empathynow z namenom ozaveščanja javnosti, poudarjanja pomena preprečevanja nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter oglaševanja telefonske številke za pomoč 116 016 v prizadevanju za preprečevanje nasilja in zaščito žrtev.

²⁷ Sklep Komisije 2007/116/ES z dne 15. februarja 2007 o rezervaciji nacionalnega območja oštevilčenja, ki se začne z "116", za usklajene številke za usklajene storitve z družbeno vrednostjo (notificirano pod dokumentarno številko C(2007) 249).

²⁸ Razpis za zbiranje predlogov za financiranje preprečevanja nasilja zaradi spola in nasilja nad otroki ter boja proti njem – [Financiranje in razpisi \(europa.eu\)](#)

²⁹ Razpis za zbiranje predlogov za financiranje preprečevanja nasilja zaradi spola in nasilja nad otroki ter boja proti njem: razpis za posrednike (zagotavljanje finančne podpore tretjim organizacijam civilne družbe) [Financiranje in razpisi \(europa.eu\)](#)

³⁰ <https://unisafe-gbv.eu/>

³¹ <https://gbv2022.eu/>

Francosko ministrstvo za notranje zadeve je predstavilo aplikacijo »**Ma sécurité**«, da bi spodbudilo in olajšalo upravne in sodne postopke za ženske, ki so žrtve nasilja. To novo digitalno orodje, na voljo brezplačno na spletnih platformah, je prva mobilna aplikacija, ki združuje storitve policije in žandarmerije, da bi žrtvam nasilja olajšala vložitev spletne prijave.

Danska je oblikovala specializirane ekipe za preprečevanje nasilja v družini v vsakem policijskem okrožju v državi. Te ekipe si prizadevajo za optimizacijo policijskega obravnavanja primerov, vključno z nasiljem v družini, in s tem zagotavljajo, da ima policija ustrezno razumevanje ter konkretna znanja o travmah, podpori žrtvam in zaščitnih ukrepih.

Latvija je spremenila »policijsko zakonodajo«, **da bi policistom omogočila odstranitev osebe, ki pomeni nevarnost za žrtev, tudi če žrtev ni vložila pisne prijave.** Policisti naj bi tudi obvestili občinsko socialno službo, če ugotovijo nevarnost nasilja.

Spopadanje s spolnimi stereotipi

Spolni stereotipi so škodljiva družbena prepričanja, ki omejujejo zmožnost žensk in moških, deklet in fantov v vsej njihovi raznolikosti, da zasledujejo svojo poklicno ali življenjsko pot ter svobodno sodelujejo v družbenem življenju. Spolni stereotipi lahko vodijo tudi v nasilje zaradi spola, ker spodbujajo dojemanje žensk kot podrejenih moškim.

Kot je bilo napovedano v strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025, Komisija z 8. marcem 2023 začne **komunikacijsko kampanjo proti spolnim stereotipom.**³² Kampanja obravnava stereotipe na različnih področjih življenja, kot so izbira poklicne poti, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, skrbstvena vrzel med spoloma in odločanje. Spolne stereotipe pojasnjuje kot napačne predstave, ki omejujejo svobodno izbiro vseh ljudi, s poudarkom na vključevanju mladih. Kampanja bo potekala na platformah družbenih omrežij. Del kampanje bo tudi posebna spletna stran z dodatnimi informacijami o neenakostih spolov.

V okviru skupnega učnega programa o enakosti spolov je Komisija organizirala seminar, da bi spodbudila izmenjavo dobrih praks med državami članicami pri **poudarjanju vloge moških in fantov za izboljšanje enakosti spolov in razbijanje stereotipov.** Seminar sta februarja 2023 gostili Irska in Avstrija. Seminar je bil priložnost za izmenjavo znanj, predstavitev dobrih praks in razpravo o novih načinih dela pri vključevanju moških in fantov v prizadevanja za enakost spolov (glej tudi spodaj).

Leta 2022 je Komisija izbrala 21 projektov s skupnim proračunom 6,8 milijona EUR za podporo enakosti spolov v okviru **sklopa za enakost in pravice programa CERV.**³³ Projekti bodo: i) spodbujali enako udeležbo ter zastopanost žensk in moških pri sprejemanju političnih in gospodarskih odločitev (glej

³² <https://europa.eu/end-gender-stereotypes>

³³ Glej razpis za zbiranje predlogov za financiranje spodbujanja enakosti spolov. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>

tudi tretje poglavje) in/ali ii) razbijali spolne stereotipe, med drugim v oglaševanju in medijih, s poudarkom na mladih.

Spopadanje s spolnimi stereotipi je tudi v agendi strokovne skupine za spodbujanje razumevajočih učnih okolij in dobrega počutja v šoli na evropski in državni ravni, ki bo začela delovati marca 2023.³⁴ Strokovna skupina bo obravnavala spolno specifične izzive, kot so spolni stereotipi v izobraževanju, (spletno) trpinčenje zaradi spola in spolno nadlegovanje.

V **Avstriji deluje svetovalna linija za pomoč moškim (Männerinfo)**, ki ponuja strokovno, brezplačno in zaupno začetno svetovanje in napotitev na dodatne oblike pomoči. Žrtve so najprej napotene na ustrezn center za zaščito pred nasiljem ali na telefonsko linijo za pomoč ženskam, žrtvam nasilja. Ciljna skupina zajema tako moške, ki izvajajo nasilje ali za katere obstaja nevarnost samopoškodovalnega ali samodestruktivnega vedenja, kot moške v kritičnih in težkih življenjskih okoliščinah ter njihove svojce ali oskrbovalce. Poteka tudi kampanja ozaveščanja o nasilju moških z naslovom »**Moški, spregovori**« (**Mann spricht's an**), ki obvešča javnost o tem, kako se nasilje začne in kako poiskati pomoč. Kampanja zlasti poziva moške k posredovanju, ko so priča napadu.

Namen **nemške** pobude **YouCodeGirls** je spodbujati deklice in mlade ženske h programiranju, s tem presega spolne stereotipe v digitalnih poklicih. Pobuda »**Klischeefrei**« (Brez klišejev) pa podpira mlade pri svobodni izbiri poklica in študija. Gre za zavezništvo predstavnikov in predstavnic izobraževanja in usposabljanja, oblikovanja politik, gospodarstva in raziskovanja, ki je namenjeno vsem udeleženi v procesu razvoja poklicne poti.

V **Španiji** je decembra 2022 začel veljati novi **samoregulacijski kodeks za oglaševanje igrač za otroke**. Prepoveduje oglaševanje mladoletnikom z uporabo diskriminatornih, seksualiziranih ali ponižujočih podob deklic in spodbuja raznolike podobe brez spolnih stereotipov. Kodeks se zavzema za odpravo izrecnega povezovanja igrač s spolnimi vlogami, na primer gospodinjstva ali lepote pri deklicah in akcije, telesne aktivnosti ali tehnologije pri dečkih. Igrače se prav tako ne bodo predstavljale kot namenjene enemu ali drugemu spolu. Ministrstvo za potrošniške zadeve je pripravilo tudi vodič za izbiranje igrač brez seksističnih stereotipov ter sprožilo kampanjo **#BeMoreToy** za spodbujanje pedagoškega pristopa do igrač in boj proti seksističnim stereotipom.

³⁴ S tem v zvezi glej tudi "Komplet izobraževalnih orodij za pomoč pri spopadanju s spolnimi stereotipi", katerega namen je spodbujati učence osnovnih in srednjih šol, da prepoznajo in preizprašujejo stereotipe ter spoznavajo poklicne priložnosti v prevoznem sektorju: https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues-equality-and-attractiveness-transport-sector/attractiveness-transport-sector/educational-toolkits-help-fight-gender-stereotypes_en

USPEŠNO GOSPODARSTVO, TEMELJEČE NA ENAKOSTI SPOLOV

Čeprav se je stopnja zaposlenosti žensk v Evropski uniji v zadnjih letih povečevala, ovire pri vstopanju žensk na trg dela in nadaljnji vključenosti vanj ostajajo. Te ovire je še povečala pandemija covid-19, ko se je v obdobjih splošne karantene pri ženskah bolj zmanjšalo število delovnih ur kot pri moških.³⁵ Hkrati so omejitve in obveznosti samoizolacije, naložene v času pandemije, pomenile več priložnosti za prožne ureditve dela. S tega vidika je direktiva o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja³⁶, ki so jo morale države članice prenesti v svoj pravni red do avgusta 2022, sprožila reforme v nekaterih državah za spodbujanje enakovrednejše delitve starševskih obveznosti.

Podatki za leto 2021 kažejo, da so bile nekatere stopnje zaposlitve in rasti iz časa pred pandemijo že dosežene. Čeprav je bil narejen manjši napredek pri zmanjšanju nekaterih razlik glede na spol na trgu dela, očitne razlike ostajajo. Evropska unija je leta 2022 izvedla več pobud za doseg napredka na področju enakosti spolov. Komisija je prav tako sprejela več ukrepov, da bi pomagala ljudem, ki bežijo pred rusko agresorsko vojno proti Ukrajini, večinoma ženskam in otrokom, pri vključevanju v državi članici gostiteljici (glej peto poglavje).

Odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela

Leta 2022 se dolgoletni izzivi v zvezi z vključenostjo žensk na trg dela niso spremenili. Ti ponazarjajo vztrajne vrzeli med spoloma na trgu dela v zvezi z zaposlenostjo, oskrbo, plačili in pokojninami.

Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic iz leta 2021 je zastavil za cilj prepolovitev zaposlitvene vrzeli med spoloma (glede na leto 2019) kot enega potrebnih korakov za doseg cilja splošne 78-odstotne stopnje zaposlenosti do leta 2030. To pomeni, da bodo morale države članice zmanjšati zaposlitveno vrzel med spoloma pri zaposlenosti z 11,2 odstotne točke (o. t.) leta 2019 vsaj na 5,6 o. t. do leta 2030, tj. zmanjšati vrzel za povprečno 0,6 o. t. na leto. Leta 2021 je zaposlitvena vrzel med spoloma na ravni Evropske unije znašala 10,8 o. t., kar pomeni **zmanjšanje za samo 0,3 o. t.** glede na prejšnje leto. Glede na to, da se je vrzel zmanjšala samo za 1,7 o. t. v zadnjem desetletju (leta 2011 je znašala 12,5 o. t.), bodo potrebna velika prizadevanja in dolgoročni ukrepi, da se vsaj približamo cilju prepolovitve do leta 2030, ki ga določa akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic.

Vseeno pa pomirja dejstvo, da se je po zmanjšanju leta 2020, predvsem v povezavi s pandemijo,³⁸ vključenost žensk na trg dela leta 2021 spet povečala. Nekoliko je preseгла ravni iz leta 2019 (67,1 %), saj je dosegla 67,7 % in se z leti vztrajno povečuje. Med letoma 2010 in 2021 se je **vključenost žensk na trg dela** povečala za 0,7 o. t. v primerjavi s 5,1 o. t. pri moških. Stopnja zaposlenosti pri moških je spet na ravni pred pandemijo (78,5 % leta 2021 v primerjavi z 78,3 % leta 2019).

³⁵ Mazza, J., Scipioni, M. in Tintori, G., The Labour Market Consequences of COVID-19 for Migrant Workers, 2022. Dostopno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2760/725468>

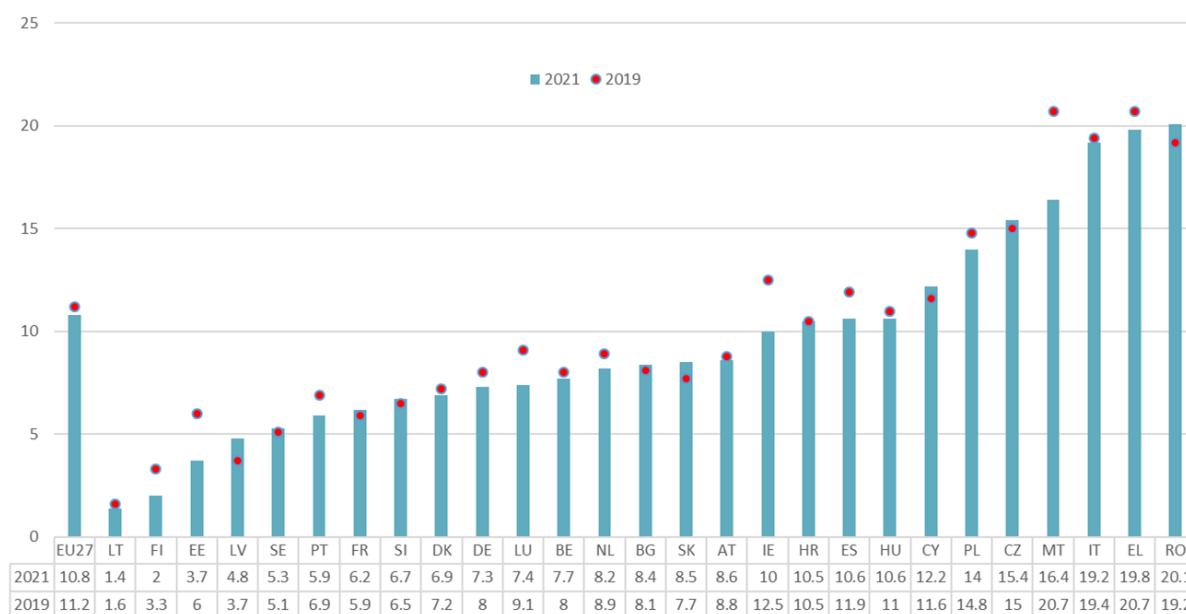
³⁶ Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU, OJ L 188, 12.07.2019, str. 79–93.

³⁷ Načrt so pozdravili voditelji na socialnem vrhu v Portu maja 2021 in Evropski svet junija 2021. Glej <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/>

³⁸ EIGE, "Gender Equality Index 2022. The COVID-19 pandemic and care", 2022. Dostopno na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

Vendar pa se za tem spodbudnim razvojem dogodkov skrivajo velike razlike med državami članicami. Zaposlitvene vrzeli med spoloma so leta 2021 znašale od 1,4 o. t. v Litvi do 20,1 o. t. v Romuniji (graf 2.1.). Vrzel se je v nekaterih državah članicah³⁹ celo povečala glede na leto 2019. Čeprav podatki ne kažejo večjega negativnega vpliva pandemije na stopnje zaposlenosti žensk v primerjavi z moškimi, sta se pri ženskah kazala večje zmanjšanje delovnih ur in povečana skrbstvena obremenitev.⁴⁰

Graf 2.1.: Razlike med spoloma v stopnji zaposlenosti v starosti 20–64 let med letoma 2019 in 2021.

Vir: Eurostat, [TESEM060](#).

Velike razlike so še vedno opazne v **delovnih vzorcih**: delež žensk, ki opravljajo delo s skrajšanim delovnim časom, je v vseh državah, razen eni (Romuniji), večji od deleža moških. Od leta 2019 se je delež dela s skrajšanim delovnim časom povprečno zmanjšal v celotnem območju EU-27 tako pri ženskah kot moških;⁴¹ razlike med spoloma **pri delu s skrajšanim delovnim časom** so tako padle z 22,7 o. t. leta 2019 na 20,7 o. t. leta 2021. Treba je opozoriti, da so bile leta 2021 razlike med spoloma pri delu s skrajšanim delovnim časom (20,7 o. t.) dvakrat višje od razlik pri skupni stopnji zaposlenosti (10,8 o. t.). To je večinoma povezano s še vedno neenakomerno porazdelitvijo skrbstvenih obveznosti med ženskami in moškimi. Leta 2021 je bila »skrb za odrasle invalide ali otroke« glavni razlog za delo s skrajšanim delovnim časom pri 26,2 % ženskah v primerjavi z le 5,2 % moških, pri čemer »družinski razlogi« dodajo še 6,3 o. t. pri ženskah v primerjavi z 2,2 o. t. pri moških.

Ker se pravila o delu s skrajšanim delovnim časom in njegova razširjenost med državami razlikujejo, ga je treba obravnavati skupaj s splošnimi stopnjami zaposlenosti in s tem povezanimi razlikami med spoloma. Ženske, ki ne morejo delati s skrajšanim delovnim časom – ker tako delo ni na voljo, ni dovolj plačano ali dovolj prožno – se bodo verjetno odločile ostati zunaj trga dela. Na ravni EU je bil delež

³⁹ V Latviji, na Švedskem, v Franciji, Sloveniji, Bolgariji, na Slovaškem, Cipru, Češkem in v Romuniji.

⁴⁰ Eurofound (2022), COVID-19 pandemic and the gender divide at work and home, Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg. Dostopno na:

https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef22010en.pdf

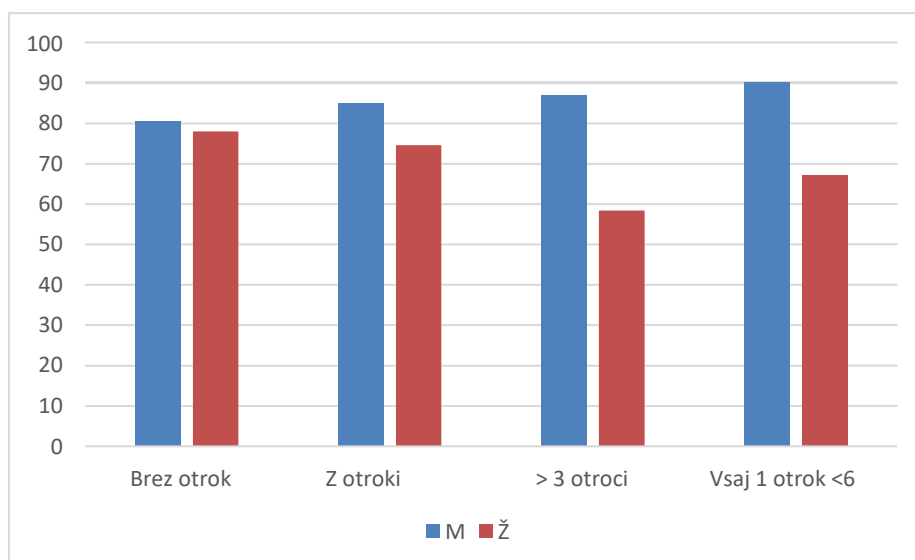
⁴¹ Leta 2019 je delež zaposlitve s polovičnim delovnim časom znašal 29,4 % pri ženskah in 7,8 % pri moških, leta 2021 pa 28,3 % oziroma 7,6 %.

žensk zunaj trga dela (v odstotku glede na celotno prebivalstvo), ki niso iskale službe zaradi skrbstvenih obveznosti (5,7 %) in drugih družinskih razlogov (2,9 %), bistveno višji od deleža moških, ki je, tudi če seštejemo skrbstvene obveznosti in družinske razloge, znašal le 0,5 %.

Starševstvo ima običajno pozitiven učinek na zaposlenost moških, medtem ko ima obraten učinek na ženske. Tako se je leta 2021 stopnja zaposlenosti delavcev in delavk z vsaj enim otrokom, mlajšim od šest let, neverjetno razlikovala glede na spol: v povprečju EU je znašala 90,2 % pri moških v primerjavi s 67,2 % pri ženskah.

Največja razlika v stopnji zaposlenosti je bila na Češkem (42,9 % pri ženskah v primerjavi s 97,1 % pri moških), najnižja pa na Portugalskem (84,2 % pri ženskah v primerjavi s 93,3 % pri moških). Stopnja zaposlenosti pri ženskah je še nižja v gospodinjstvih s tremi otroki ali več, pri čemer povprečje EU znaša 53,0 % za ženske in 86,2 % za moške (graf 2.2). V tej kategoriji se najnižje uvršča Romunija s stopnjo zaposlenosti 33,7 % pri ženskah in 75,6 % pri moških, Slovenija pa ima najboljši rezultat s stopnjo zaposlenosti 81,7 % pri ženskah v primerjavi s 94,4 % pri moških. Verjetnost, da ženske z otroki manj pogosteje delajo, medtem ko se stopnja zaposlenosti očetov poveča, še vedno drži za vse stopnje izobrazbe. Vseeno pa so razlike med spoloma bistveno manjše v družinah z višjo stopnjo izobrazbe: te znašajo 14,2 o. t. pri delavcih oziroma delavkah s terciarno izobrazbo in 41,5 o. t. pri delavcih oziroma delavkah z manj kot osnovnošolsko in nižjo srednješolsko izobrazbo. Številke tudi kažejo, da se razlike med spoloma pri zaposlenosti znatno povečujejo s številom otrok: v družinah z več kot tremi otroki ima manj kot 60 % mater plačano službo. Natančneje; vključenost žensk na trg dela pri materah s tremi ali več otroki znaša med 53 %, če je najmlajši otrok mlajši od šest let, in 69,5 %, če je najmanjši otrok star dvanajst let ali več, v primerjavi s 86,2 oziroma 88,4 % pri moških.

Graf 2.2: Stopnje zaposlenosti v območju EU27 (25–49 let) glede na spol, število in starost najmlajšega otroka, 2021

Vir: Eurostat, [LFST_HHEREDCH](#)

Treba je navsezadnje poudariti, da tudi če teoretično prožne ureditve dela, kot je **delo na daljavo**, prispevajo k usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja, jih moški običajno uporabijo za povečanje

⁴² Glej [https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/245252/IPOL_BRI\(2022\)719547_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/245252/IPOL_BRI(2022)719547_EN.pdf)

storilnosti, ženske pa praviloma za lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, če imajo družinske obveznosti.⁴² Raziskave kažejo, da so se razlike med spoloma glede varstva otrok v gospodinjstvih, kjer oba starša delata na daljavo, zmanjšale. Nemška raziskava⁴³ pa je pokazala, da moški s prožno zaposlitvijo na splošno porabijo manj časa za varstvo otrok od tistih, ki delajo v pisarni. To je zato, ker se od njih pričakuje, da sprejmejo prožno ureditev dela za izboljšanje storilnosti in s tem povečajo svojo delovno obremenitev ali delovni čas v zameno za dodatne nagrade. Nasprotno pa ženske pogosto delajo v prožnih ureditvah dela, da lahko izpolnjujejo svoje družinske obveznosti, ki ne prinašajo nobenih finančnih nagrad. Zato lahko delo na daljavo pomaga rešiti težave v zvezi z varstvom otrok, ni pa nujno, da prinaša enako delitev obveznosti med staršema, pri čemer se zdi, da so razlog za to še vedno spolni stereotipi.

Čeprav ti ukoreninjeni spolni vzorci počasi izginjajo, pa opozarjajo na pomen ustreznih politik usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter učinkovitega dostopa do kakovostnih in cenovno ugodnih storitev vzgoje in varstva predšolskih otrok. To je nujno za lažjo vrnitev mater na trg dela po koriščenju dopusta iz družinskih razlogov in spodbujanje moških, da pogosteje uporabijo pravico do z družinskimi razlogi povezanim dopustom in dela s skrajšanim delovnim časom.

Pregled izobraževanja in usposabljanja iz leta 2022⁴⁴ je znova pokazal, da ženske dosegajo boljše rezultate od moških v praktično vseh statistikah s področja izobraževanja na ravni Evropske unije. Leta 2021 je odstotek žensk s terciarno izobrazbo znašal 46,8 % v primerjavi s 35,7 % pri moških;⁴⁵ skupno je bila slabša bralna, matematična in naravoslovna pismenost, izmerjena v raziskavi PISA leta 2018,⁴⁶ približno 3 o. t. nižja, stopnje osipa⁴⁷ pa 3,5 o. t. nižje pri deklicah. To vseeno ni prispevalo k odpravi ali zmanjšanju neenakosti v zaposlovanju, plačilne vrzeli med spoloma ali neuravnotežene porazdelitve skrbstvenega dela. Ker tudi pri izbiri študija ostajajo razlike, je razbijanje preživelih spolnih stereotipov in predsodkov v zvezi s pričakovanji do deklet in fantov še vedno težava, s katero se morajo spopadati sistemi izobraževanja in usposabljanja.

⁴³ Lott, Y., in Eulgem, L. (2019). Lohnnachteile durch Mutterschaft – helfen flexible Arbeitszeiten? Dostopno na: https://www.boeckler.de/pdf/p_wsi_report_49_2019.pdf

⁴⁴ Education and Training Monitor 2022, Comparative report, 2022. Dostopno na: <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2022/downloads/comparative-report/Education-and-Training-Monitor-Comparative-Report.pdf>

⁴⁵ EU Labour Force Survey [LFS]

⁴⁶ Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) OECD se izvaja vsaka tri leta. Vendar je bilo zaradi pandemije covid-19 zbiranje podatkov za leto 2021 zamaknjeno na leto 2022, rezultati bodo objavljeni do konca leta 2023. Zato so zadnji dostopni podatki iz leta 2018.

⁴⁷ Kazalnik zajema osebe, stare od 18 do 24 let, brez srednješolske izobrazbe, ki niso več vključene v izobraževanje ali usposabljanje. Ta stopnja je leta 2021 znašala 9,7 %, tj. približno 3,1 milijona mladih. Povečanje izstopa iz šolanja v času covid-19 se bo v tej oceni zares šele pokazalo. Leta 2020 so bile pomembne razlike med spoloma (več kot 5 o. t.) v Španiji (+8,6), na Portugalskem (+7,5), Cipru (+6,6) in v Italiji (+5,2), vendar pa so jih vse države članice z izjemo Španije uspele zmanjšati pod 5 o. t. leta 2021. V Španiji so razlike leta 2021 znašale 7,0 o. t., kar je daleč največ.

⁴⁸ V terciarnem izobraževanju je manj moških na področjih izobraževanja (21,5 %), zdravstva in socialnega varstva (28,1 %), umetnosti in humanistike (35,5 %) ter družbenih ved, novinarstva in informacijskih znanosti (35,6 %). Nasprotje tega je vpis žensk v študije znanosti, tehnologije, inženiringa in matematike (STEM), kjer je žensk le 31,3 % od vseh vpisanih študentov kljub dobrim zaposlitvenim možnostim na teh področjih. Švedska (37,2 %), Romunija (36,8 %), Italija (36,2 %) in Poljska (35,6 %) so edine države članice, kjer odstotek vpisanih žensk v študije STEM presega 35 %.

Raziskava, ki jo je leta 2022 izvedel inštitut EIGE,⁴⁹ ponuja globlji vpogled v vpliv skrbstvenih obveznosti na razlike med spoloma. Pokazala je, da so različna dojemanja spolnih vlog pri (neplačanem) skrbstvenem delu in dejanske razlike v delitvi del še vedno opazni. V Evropski uniji ena od petih oseb (22,9 %) redno zagotavlja neformalno dolgotrajno oskrbo, večinoma starejšim sorodnikom (42,5 %). Če k temu dodamo še skrb za otroke, je to skoraj ena od dveh oseb (48 %). Posledice neplačanega skrbstvenega dela pa se razlikujejo glede na spol in potrjujejo, da ženske pogosteje prevzemajo skrbstveno delo in imajo krajši delovni čas (15,5 % žensk v primerjavi z 12,2 % moških, ki opravljajo in so vključeni v neplačano skrbstveno delo), moški pa pogosteje prevzamejo finančno breme s povečanjem obsega plačanega dela (6,8 % žensk v primerjavi z 10,2 % moških, ki opravljajo in so vključeni v neplačano skrbstveno delo) ter po možnosti nadomeščajo izgubo dohodka znotraj istega gospodinjstva.

Razpoložljivost kakovostnih in cenovno ugodnih skrbstvenih storitev ima odločilno vlogo. V primeru skrbi za otroke bi približno 80 % staršev, ki uporabljajo formalne storitve vzgoje in varstva predšolskih otrok, lahko dostopalo do vseh skrbstvenih storitev, ki bi jih potrebovali. Za 20 % staršev storitve niso na voljo, vsaj ne takrat, ko jih potrebujejo, ali pa si jih ne morejo privoščiti v obsegu, ki bi zadostil njihovim potrebam po varstvu. Zanimivo se zdi, da ženske in moški z nezadovoljenimi potrebami po storitvah varstva otrok različno dojemajo ovire, pri čemer moški pogosteje navajajo, da so upravni postopki preveč zapleteni (13,5 % moških v primerjavi s 5,8 % žensk) ali da njihovi otroci niso upravičeni do storitev (17,4 % moških v primerjavi z 10,5 % žensk).

Pogledi se razlikujejo tudi glede delitve skrbstvenih in gospodinjskih opravil. Na vprašanje, kaj menijo o izjavi »gospodinjsko delo bi si morala partnerja deliti enakovredno«, je manj kot polovica moških odgovorila, da se zelo strinja (47,3 %) v primerjavi s skoraj dvema tretjinama žensk (62,1 %); če k temu dodamo še tiste, ki se samo »strinjajo«, pa znaša to 88 % žensk in 81 % moških. Morda presenetljivo se zdi, da imajo mlajši moški (stari med 16 in 24 let) najbolj konservativne poglede, ne samo v primerjavi z ženskami iste starosti, ampak tudi v primerjavi s starejšimi moškimi: samo 73 % njih se strinja v primerjavi s 87 % žensk iste starosti in 85 % moških, starih med 65 in 74 let. Tako se zdi, da spolne norme in stereotipi ustvarjajo začaran krog: več kot je žensk, od katerih se pričakuje, da bodo prevzele več skrbstvenih obveznosti in se osredotočile nanje, več moških se osredotoča na svojo vlogo preživljanja družine, zasedanja višjih delovnih mest, večjih zaslužkov v teh službah in manjšo vključenost v vzgojo otrok in domača opravila.

Evropska unija, ki bi bolj temeljila na enakosti spolov, bi imela sčasoma velik pozitiven vpliv na rast BDP in bi vodila v višjo stopnjo zaposlenosti in produktivnosti. Nedavno poročilo Mednarodne organizacije dela⁵⁰ vidi »veliko naložbo« v oblikovanju paketa reform skrbstvenih politik na podlagi enakega dostopa, s pomočjo katerega lahko ustvarimo boljši in bolj spolno enakosten svet dela. Vlaganje v spolno enakostno koriščenje dopusta, enak dostop do vzgoje in varstva predšolskih otrok in dolgoročne skrbstvene storitve bi lahko na svetovni ravni ustvarilo do 299 milijonov delovnih mest do leta 2035 z letno naložbo v vrednosti 5,4 bilijona ameriških dolarjev (kar ustreza 4,2 % skupnega letnega BDP) do leta 2035, ki bi se delno izravnala s povečanjem davčnih prihodkov iz dodatnih zaslužkov in zaposlitev.

⁴⁹ EIGE (v nastajanju), Survey of gender gaps in unpaid care, individual and social activities. Rezultati raziskave bodo predstavljeni v Indeksu enakosti spolov EIGE leta 2023.

⁵⁰ Mednarodna organizacija dela, "Care at work: Investing in care leave and services for a more gender equal world of work", 2022. Dostopno na: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_838653.pdf

Samo za območje EU-27 bi to pomenilo 4,4 milijona več delovnih mest s povprečnim zmanjšanjem razlik med spoloma pri zaposlitvi 2 o. t. samo v zvezi z vzgojo in varstvom predšolskih otrok in dodatnih 14 milijonov delovnih mest. Glede na boljšo izobraženost žensk (glej zgoraj) zdajšnja vrzel med spoloma v zaposlenosti pušča veliko neizkoriščenih možnosti, ki bi se lahko uporabile za reševanje pomanjkanja spretnosti in znanj in prispevale k spopadanju z demografskimi izzivi Evropske unije.

Poleg neenake porazdelitve skrbstvenih obveznosti ima zasnova **davčnega sistema in sistema nadomestil** v več državah EU še naprej odvrtačajoč učinek na vključenost v plačano delo za prejemnike oziroma prejemnice drugega dohodka, tj. partnerje oziroma partnerke z nižjo plačo (pretežno so to ženske). Čeprav je namen shem skupne obdavčitve zmanjšanje splošnega davčnega bremena parov z neenako porazdelitvijo zaslužkov, pa sheme tudi povečujejo mejno davčno stopnjo oseb brez zaslužkov ali z nižjimi zaslužki, saj je ves njihov zaslužek dejansko obdavčen po višji mejni davčni stopnji partnerja z višjimi zaslužki. To ustvarja **past nedejavnosti**, tj. situacijo, v kateri zaposlitev s plačo, ki je eno tretjino nižja od partnerjeve, pomeni veliko izgubo zaslužkov zaradi dodatnih davkov in neizplačanih nadomestil. V številnih državah članicah stroški vzgoje in varstva predšolskih otrok povečujejo odhodke in tako dodatno zmanjšujejo finančne spodbude za vključitev v delo prejemnikov oziroma prejemnic drugega dohodka. Ta past nedejavnosti presega 40 % v Litvi, na Danskem, v Sloveniji, Belgiji, Nemčiji, Luksemburgu in Romuniji. Nasprotno pa je pod 20 % v Grčiji in Estoniji in manj kot 10 % na Cipru.⁵¹ Obdavčitev najbolj izrazito prispeva k pasti nedejavnosti v Belgiji, Nemčiji in Romuniji. Enako velja za povečanje obsega delovnega časa ali nastop boljše plačane službe (**past nizke plače**): v Evropski uniji lahko prejemniki oziroma prejemnice drugega dohodka povprečno izgubijo približno tretjino svojih dodatnih zaslužkov. Ker je 78 % prejemnic drugega dohodka žensk, imajo te »pasti« pomembne posledice za enakost spolov.

Vsako leto Komisija v **procesu evropskega semestra**⁵² predlaga Svetu več specifičnih priporočil za države glede ukrepov, katerih namen je večje poenotenje držav članic pri gospodarski, fiskalni, zaposlitveni in socialni politiki v okviru ekonomskega upravljanja EU. Evropski semester oblikuje tudi okvir usklajevanja in spremljanja prizadevanj držav članic za uresničevanje načel in pravic, ki izhajajo iz evropskega stebra socialnih pravic na področju enakih možnosti in dostopa do trga dela, pravičnih pogojev dela ter socialnega varstva in vključenosti. Drugo načelo stebra se izrecno nanaša na enakost spolov, tretje pa na enake možnosti. Leta 2022 je Svet na predlog Komisije izdal specifična priporočila⁵³ glede enakosti spolov za tri države (Avstrijo, Nemčijo in Poljsko) s poudarkom na povečanju vključenosti žensk na trg dela, zagotavljanju vzgoje in varstva predšolskih otrok in zmanjšanju vpliva odvrtačajočih dejavnikov za prejemnike oziroma prejemnice drugega dohodka.⁵⁴

⁵¹ Predlog skupnega poročila Komisije in Sveta o zaposlovanju, COM (2022) 783 final. Dostopno na: https://commission.europa.eu/publications/2023-european-semester-proposal-joint-employment-report_en

⁵² Glej https://commission.europa.eu/content/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester_en

⁵³ Glej https://ec.europa.eu/info/publications/2022-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_en

⁵⁴ Nemčiji je priporočal sprejetje ukrepov, da "izboljša strukturo davčnih virov za bolj vključujočo in trajnostno rast, zlasti z izboljšanjem davčnih spodbud za povečanje števila opravljenih delovnih ur"; Avstriji, da "poveča vključenost žensk na trg dela, med drugim z okrepitevijo kakovostnih storitev otroškega varstva", Poljski pa, da "poveča vključenost na trg dela, med drugim z izboljšanjem dostopa do otroškega varstva in dolgotrajne oskrbe ter odpravo preostalih ovir za trajnejše oblike zaposlitve".

Decembra 2022 je Komisija predstavila dva predloga⁵⁵ za okrepitev vloge in neodvisnosti **organov za enakost**, da bi izboljšala uveljavljanje pravil nediskriminacije in preprečevanje diskriminacije. Novi standardi se osredotočajo na neodvisnost in vire organov za enakost ter zagotavljajo, da imajo ti potrebne pristojnosti za obravnavanje primerov diskriminacije in učinkovito pomoč žrtvam. Pobuda za namen preprečevanja diskriminacije nalaga organom za enakost, da ozaveščajo o enakosti in jo spodbujajo.

Obravnavanje plačilne in pokojninske vrzeli med spoloma

Po zadnjih podatkih iz leta 2021 je vrzel med spoloma pri plačilih (GPG)⁵⁶ na ravni EU 12,7 % in se je zmanjšala s 14,4 % glede na leto 2018 (graf 2.3). To pomeni, da v Evropski uniji ženske zaslužijo povprečno samo 0,83 EUR za vsak evro, ki ga zaslužijo moški. GPG se je zmanjšala v vseh državah, razen na Madžarskem, v Romuniji in na Portugalskem. Luksemburg je prva država, ki je zabeležila nekoliko negativno GPG, in sicer -0,2 %.

Vrzel med spoloma pri plačilih se osredotoča samo na zaposleni del prebivalstva. Dodatni kazalnik za razumevanje splošne slike je vrzel glede na spol pri skupnih zasluških.⁵⁸

⁵⁵ Predlog Direktive Sveta o standardih za organe za enakost na področju enakega obravnavanja oseb ne glede na njihovo rasno ali etnično poreklo, enakega obravnavanja oseb na področju zaposlovanja in poklica ne glede na raso ali narodnost, enakega obravnavanja oseb pri zaposlovanju in poklicu ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost in spolno usmerjenost, enakega obravnavanja žensk in moških v zadevah socialne varnosti ter pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi ter o črtanju 13 Direktive 2000/43/ES in člena 12 Direktive 2004/113/ES, COM(2022) 689 final in Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o standardih za organe za enakost na področju enakega obravnavanja in enakih možnosti žensk in moških pri zaposlovanju in poklicu ter o črtanju člena 20 Direktive 2006/54/ES in člena 11 Direktive 2010/41/EU, COM(2022) 688 final.

⁵⁶ (Neprilagojena) vrzel med spoloma pri plačilih je razlika med povprečno bruto urno postavko delovno aktivnih žensk in moških. Upošteva razlike v povprečnih značilnostih moških in žensk na trgu dela (na primer razlike v dejavnostih in poklicih). Pojasnimo jo lahko z večjo koncentracijo žensk v manj plačanih dejavnostih in poklicih, tj. spolno segregacijo v dejavnosti ali poklicu, ki odraža ne samo povprečne preference žensk in moških, ampak tudi spolne stereotipe, družbeni pritisk ali diskriminacijo pri vzpenjanju po hierarhični lestvici znotraj podjetja. Zajema tudi možno spolno diskriminacijo pri plačilih, tudi če točnega obsega ni mogoče opredeliti.

⁵⁷ Med državami članicami so veliki razkoraki glede vrzeli med spoloma pri plačilih, od -0,2 % v Luksemburgu do 20,5 % v Estoniji. Skupno zmanjšanje je bilo povezano z zmanjšanjem od leta 2018 naprej v vseh državah članicah z izjemo Romunije (+1,4 o. t.), Portugalske (+3,0 o. t.) in Madžarske (+3,1 o. t.). Napredek je stalen, vendar počasen: vrzel pri plačilih se je v zadnjih desetih letih zmanjšala samo za 3,5 o. t.

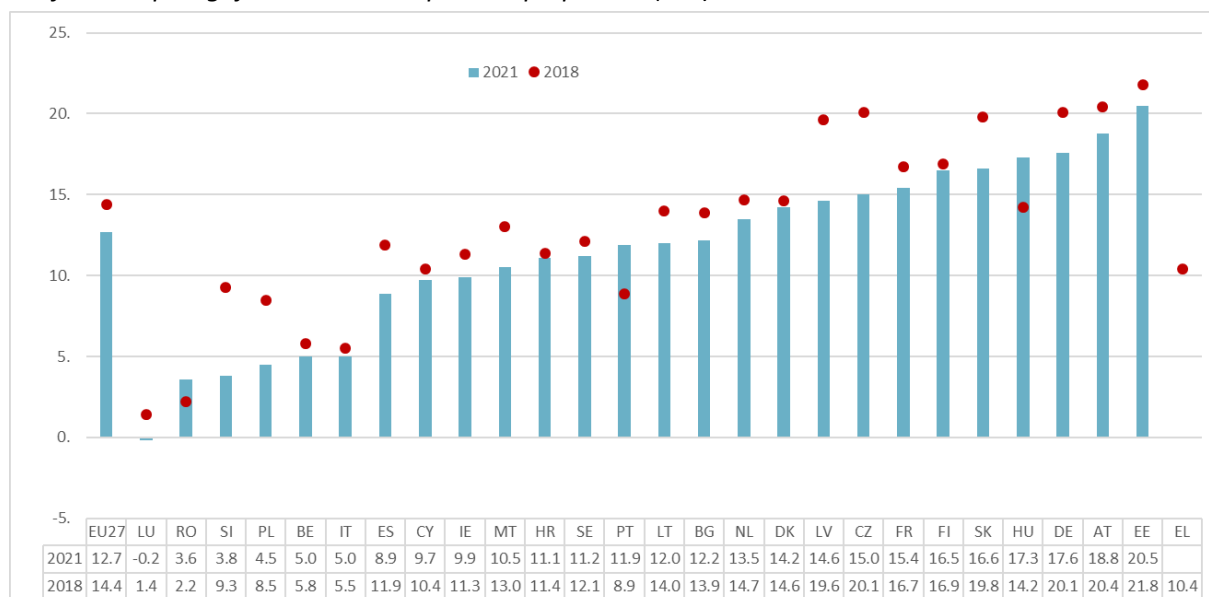
⁵⁸ Vrzel med spoloma pri skupnih zasluških je sintetični kazalnik. Meri učinek kombinacije treh dejavnikov, in sicer: 1) povprečne urne postavke, 2) mesečnega povprečja števila plačanih ur (pred prilagoditvijo za delo s skrajšanim delovnim časom) in 3) stopnje zaposlenosti, pri povprečnih zasluških vseh delovno sposobnih žensk – ne glede na to, ali so zaposlene ali ne – v primerjavi z moškimi. Ta kazalnik omogoča boljše razumevanje dolgoročnih posledic povprečno manjše vključenosti žensk v trg dela in nižjih prihodkov pozneje v življenju. Podaja tudi točnejšo oceno vpliva samoizbire na vrzel med spoloma pri plačilih, tj. dejstva, da samo ženske, ki lahko pričakujejo višjo povprečno plačo (na primer zaradi višje stopnje izobrazbe), vstopijo na trg dela, ki ima za posledico sorazmerno majhno vrzel pri plačilih. Ta pojav odraža odsotnost žensk z nizkimi zasluški s trga dela in je viden v veliki vrzeli pri zaposlenosti.

⁵⁹ Podatki so dostopni na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teqges01/default/table>

Medtem ko se je vrzel med spoloma nekoliko zmanjšala v zadnjem poročevalskem obdobju, se je nasprotno vrzel **pri skupnih zaslušk**⁵⁹ povečala z 31,1 % leta 2014 na 36,2 % leta 2018 (po podatkih iz zadnjega leta, ki je na voljo⁶⁰), in je znašala med 20 % v Litvi do 44 % v Avstriji. To pomeni, da so bili povprečni zasluški vseh delovno sposobnih žensk, tj. ne glede na to, ali so bile zaposlene ali ne, približno 36 % nižji od ustreznih povprečnih zaslužkov moških.

Ta razhajanja v povprečnih zaslušk se nabirajo skozi življenje in se odražajo v opaznih razlikah glede povprečnega dohodka v poznejši starosti. Slabši ekonomski položaj žensk je zlasti posledica **nižjih pokojninskih dohodkov**. Ti so povezani predvsem z neenakostmi na trgu dela, zmožnosti pokojninskega sistema, da izravna te neenakosti, pa so različne. Nekatere oblikovne značilnosti pokojninskega sistema so lahko odziv na spolne vzorce ali jih spodbujajo in s tem vodijo v nižje socialne prispevke (ker nižje povprečno plačilo in prekinitvev dela zaradi oskrbe nista v celoti upoštevana), krajše obdobje plačanega dela ali oboje.

Graf 2.3. Neprilagojena vrzel med spoloma pri plačilih (v %) v letih 2018 in 2021.

Opomba: neprilagojena vrzel med spoloma pri plačilih zajema podjetja z deset ali več zaposlenimi v vseh gospodarskih dejavnostih razen kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvo (rubrika A), javni upravi, obrambi in obvezni socialni varnosti (rubrika O), dejavnostih gospodinjstev kot delodajalcev ter nerazvrščenih dejavnostih proizvodnje blaga in storitev gospodinjstev za lastno uporabo (rubrika T).

Podatki za leto 2021 so okvirni za vse države, razen DK, FI, HU, MT, SE in SK. Podatki za RO so ocenjeni, opredelitev pa se razlikuje pri CZ. Podatki za IE so za leto 2020. Podatki za EL niso na voljo.

Vir: Eurostat, [SDG 05 20](#)

Povprečna **upokojitvena starost žensk**⁶¹ je z nekaj izjemami (Luksemburg, Francija, Nemčija, Finska, Irska in Estonija) običajno nižja kot pri moških.⁶²

⁶⁰ Kazalnik se računa vsake štiri leta v skladu z zbranimi podatki iz raziskave o strukturi prejemkov od leta 2010 naprej.

⁶¹ OECD, "Pensions at a Glance 2021: OECD and G20 Indicators", 2021. Dostopno na: <https://doi.org/10.1787/ca401ebd-en>

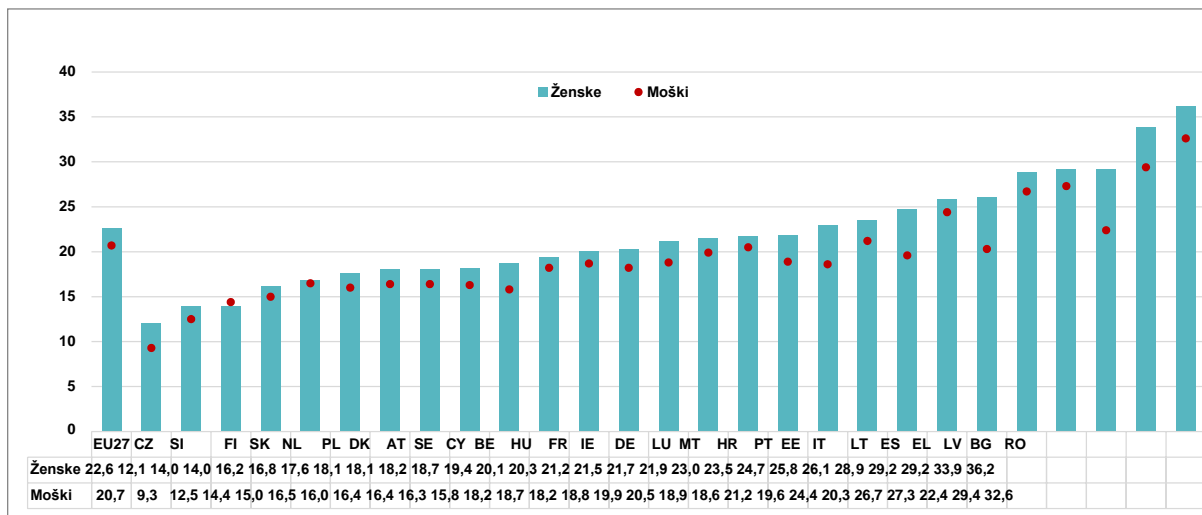
⁶² Leta 2020 so se na ravni EU moški v povprečju upokojevali skoraj deset mesecev pozneje kot ženske. Država z največjimi razlikami pri upokojitveni starosti je Romunija, kjer se moški povprečno upokojujejo pri 65, ženske pa pri 61,3 leta.

⁶³ Eurostat, dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/ilc_pnp13

Zaradi tega je vrzel **med spoloma pri pokojninah** znašala 27,1 o. t. leta 2021,⁶³ kar pomeni, da so ženske v Evropski uniji, starejše od 65 let, prejemale pokojnino, ki je bila v povprečju več kot četrtno nižja kot pri moških. Čeprav je to razhajanje še vedno veliko, se je izboljšalo (za 6,5 o. t.) od leta 2012, ko je vrzel med spoloma pri pokojninah znašala 33,6 % v istih državah. Čeprav ženske prejemajo nižjo pokojnino v vseh državah članicah, se obsegi razhajanja močno razlikujejo.⁶⁴ Na splošno je vrzel med spoloma pri pokojninah pomemben kazalnik neenakosti spolov skozi celotno življenjsko obdobje kljub pomembnemu napredku, ki je bil v zadnjih desetletjih dosežen za njihovo uravnavanje v pokojninskem sistemu.⁶⁵

Logična posledica vrzeli med spoloma pri zaslušk in pokojninah je, da so bile **ženske v Evropski uniji leta 2021 še vedno bolj izpostavljene tveganju revščine ali socialne izključenosti**⁶⁶ (22,6 % žensk v primerjavi z 20,7 % moških). Najmanjši delež moških in žensk, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, je na Češkem (9,3 % oziroma 12,1 %), na drugem koncu spektra pa je Romunija, kjer je 36,2 % žensk in 32,6 % moških izpostavljenih tveganju socialne izključenosti. Z izjemo Finske je v vseh državah delež ogroženih žensk višji od deleža ogroženih moških (graf 2.4).

Graf 2.4. Delež prebivalstva, izpostavljenega tveganju revščine ali socialne izključenosti, EU-27, leto 2021.

Opomba: Vrednosti za PL za leto 2021 so okvirne.

Vir: Eurostat, [ILC PEPS01N](#)

Medtem ko se je skupni delež ljudi, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, po podatkih Eurostata zmanjšal tako pri moških kot pri ženskah med letoma 2015 in 2021 (za 2,3 % oziroma 2,4 %), se je povprečje EU pri starejših (nad 65 let) postopoma nekoliko povečevalo z 20,6 % pri ženskah in 14,7 % pri moških leta 2015 na 22,1 % in 16,2 % leta 2021. Razlike med spoloma pri stopnji tveganja revščine ali socialne izključenosti za prebivalstvo nad 65 let so z leti nihale okrog 6 o. t., kar je več kot dvakratnik razlik pri revščini celotnega prebivalstva.

⁶⁴ Največja razlika je bila na Malti (41,5 %), sledita ji Nizozemska (38,1 %) in Avstrija (35,8 %). Na drugi strani spektra je bila najmanjša razlika v pokojninskih dohodkih med ženskami in moškimi zabeležena v Estoniji (3,5 %), za njo pa na Danskem (8,5 %) in Madžarskem (9,7 %).

⁶⁵ OECD, "Towards Improved Retirement Savings Outcomes for Women", 2021. Dostopno na: <https://doi.org/10.1787/f7b48808-en>

⁶⁶ Treba pa je upoštevati, da kazalnik temelji na spremenljivkah na ravni gospodinjstva. Na primer stopnja revščine temelji na ekvivalentnem dohodku z dodelitvijo iste vrednosti vsem članom gospodinjstva.

Delež staršev »samohranilcev oziroma samohranilk«, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, je izjemno visok in je nihal okrog 45 % med letoma 2015 in 2021. Velika večina v tej skupini so ženske (83 %). Leta 2021 je bila država z najnižjo stopnjo tveganja revščine ali socialne izključenosti v tej skupini Slovenija, kjer je bilo skoraj eno od štirih samohranilskih gospodinjstev izpostavljeno tveganju revščine ali socialne izključenosti (23 %). Najvišje tveganje je imela Irska s skoraj dvema od treh gospodinjstev (58 %). Delež invalidk (starih več kot 16 let), izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, je 30,6 %, delež neinvalidk pa 19,8 %.⁶⁷

Obravnavanje vrzeli med spoloma pri plačilih in osnovnih vzrokov zanje je ena glavnih prednostnih nalog strategije za enakost spolov za obdobje 2020–2025. Leta 2022 je Evropska unija dosegla velik preboj s predlogom **direktive o preglednosti plačil**, ki ga je podala Komisija marca 2021. Po večmesečnih pogajanjih med Evropskim parlamentom in Svetom sta decembra 2022 sozakonodajalca dosegla okvirni dogovor⁶⁸ o direktivi o preglednosti plačil. Po uradnem sprejetju besedila dogovora na začetku leta 2023 je direktiva začela veljati dvajseti dan po objavi v Uradnem listu Evropske unije. Države članice bodo imele tri leta časa za prenos direktive.

S to direktivo želi Evropska unija doseči učinkovito uresničevanje načela enakega plačila žensk in moških z zagotavljanjem preglednosti plačil in vrzeli med spoloma pri plačilih. Preglednost je odločilna za opolnomočenje delavcev in delavk pri prepoznavanju in dokazovanju morebitne diskriminacije na podlagi spola. Osvetlila bo tudi podzavestne spolne predsodke pri plačilih in tako prispevala k ozaveščanju delodajalcev o tem vprašanju ter jim pomagala opredeliti in odpraviti diskriminatorne razlike pri plačilih na podlagi spola. Pomagala bo tudi spreminjati odnos do plačil žensk s spodbujanjem razprave o razlogih za strukturne razlike v plačilih na podlagi spola. Nova zakonodaja ne pomeni samo upoštevanje načela enakega plačila, ampak naj bi na splošno sprožila preučitev politik enakosti spolov na ravni podjetij in spodbujala tesno sodelovanje med delodajalci in predstavniki delavcev.

Okvirno dogovorjeno besedilo v nekaterih vidikih utrjuje prvotni predlog Komisije in uporablja pristop po korakih glede poročevalskih obveznosti za delodajalce v zvezi z razlikami pri plačilih znotraj njihove organizacije. Delodajalci z najmanj 100 zaposlenimi bodo morali natančneje objavljati informacije o vrzeli pri plačilih med delavkami in delavci. V začetnem obdobju bodo morali delodajalci z vsaj 250 zaposlenimi poročati vsako leto, delodajalci s 150 do 249 zaposlenimi pa vsaka tri leta. Pet let po prenosu direktive pa bodo morali tudi delodajalci s 100 do 149 zaposlenimi poročati vsake tri leta. Če poročilo o plačilih razkrije najmanj petodstotno vrzel med spoloma in je delodajalec ne more upravičiti na podlagi objektivnih, spolno nevtrálnih dejavnikov, bo moral opraviti oceno plačil v sodelovanju s predstavniki delavcev.

⁶⁷ Eurostat. Ljudje, ki so izpostavljeni tveganju revščine ali socialne izključenosti, glede na oviranost, spol in starost. Šifra spletnih podatkov: [HLTH_DPE010](#)

⁶⁸ Glej https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/CJ21/AG/2023/01-25/1269637EN.pdf

Vsi zaposleni, ne glede na velikost podjetja, bodo imeli pravico zahtevati informacije od delodajalca, da ocenijo, ali so plačani nediskriminatorno v primerjavi z drugimi delavci v isti organizaciji, ki opravljajo enako delo ali delo enake vrednosti. Delodajalci morajo navesti tudi začetno raven ali razpon plačila (na podlagi objektivnih in spolno nevtrálnih meril) za določeno delovno mesto, ne da bi bilo kandidatu to treba zahtevati. Direktiva delodajalcem tudi prepoveduje, da kandidate ali kandidatke za službo sprašujejo o preteklih plačilih iz prejšnjega delovnega razmerja. Zaupne pogodbene klavzule, ki delavcem omejujejo razkrivanje informacij o njihovem plačilu, so prav tako prepovedane. Nova direktiva zagotavlja tudi boljši dostop do pravnega varstva žrtvam plačne diskriminacije. Ukrepi zajemajo nastopanje organov za enakost in predstavnikov delavcev v pravnih ali upravnih postopkih v imenu delavcev, določitev kazni za kršitve načela enakega plačila in odškodnino, vključno s poračunom vseh plač za nazaj in s tem povezanih dodatkov ali plačil v naravi.

Nove **pravice do usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja** bodo obema staršema olajšale združevanje družinskih in skrbstvenih obveznosti s plačanim delom in enakovrednejšo medsebojno porazdelitev skrbstvenih obveznosti. **Direktivo o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja**,⁶⁹ sprejeto junija 2019, so morale vse države članice prenesti v notranje pravo do 2. avgusta 2022. Direktiva je uvedla očetovski dopust, dopust oskrbovalca, neprenosljivo pravico do starševskega dopusta in pravico zaprositi za prožno ureditev dela. Več držav članic še ni sporočilo notranjih ukrepov, ki v celoti prenašajo zakonodajo. Komisija je septembra uradno obvestila te države članice o nespoštovanju zakonodaje EU. Tematsko poročilo *European Equality Law Network* iz leta 2022 o prenosu direktive⁷⁰ ugotavlja, da skoraj polovica držav EU zamuja z izvajanjem direktive s pomembnimi razlikami pri izvajanju v zvezi s starševskim dopustom ali nadomestili, prožnimi ureditvami dela in pravnim varstvom. Komisija ocenjuje popolnost in skladnost notranjih ukrepov, ki jih je sporočila posamezna država članica, in bo ukrepala, če in ko bo to potrebno.

Januarja 2023 je Svet za zaposlovanje in socialne zadeve sprejel priporočilo Sveta o **zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje**.⁷¹ Ta pobuda bo prispevala k uresničevanju akcijskega načrta evropskega stebra socialnih pravic, katerega cilj je zmanjšanje števila ljudi, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, za vsaj 15 milijonov, vključno z najmanj 5 milijoni otrok. Državam članicam priporoča, naj zagotovijo močne mreže socialne varnosti, ki zagotavljajo dostojno življenje v vseh fazah življenja, in hkrati ohranijo spodbude za (vnovično) vključitev in nadaljnjo vključenost na trg dela za tiste, ki lahko delajo. Priporočena raven minimalnega dohodka naj bi bila vsaj enaka državnemu pragu tveganja revščine, ki je določen pri 60 % srednje vrednosti ekvivalentnega razpoložljivega dohodka po socialnih transferjih, ali denarni vrednosti potrebnega blaga in storitev ali drugemu primerljivemu ukrepu, uveljavljenemu v notranji zakonodaji ali praksi. Zaradi spodbujanja enakosti spolov, dohodkovne varnosti in ekonomske neodvisnosti žensk, mladih in invalidov se priporoča, da države članice zagotovijo možnost zaprositve za izplačilo minimalnega dohodka posameznim članom gospodinjstva.

⁶⁹ Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU, OJ L 188, 12.7.2019, str. 79–93.

⁷⁰ Dostopno na: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5779-the-transposition-of-the-work-life-balance-directive-in-eu-member-states-a-long-way-ahead>

⁷¹ Priporočilo Sveta z dne 30. januarja 2023 o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje 2023/C 41/01, OJ C 41, 3.2.2023, str. 1–12.

Ta pobuda bo prispevala k enakosti spolov in ekonomski varnosti žensk, saj priporoča državam članicam, da olajšajo prejetje deleža minimalnega dohodka posameznim članom gospodinjstva.

Februarja 2022 je Sodišče Evropske unije odločilo, da je španska določba v zakonodaji o socialni varnosti, ki izključuje gospodinjke pomočnice iz zavarovanja za primer brezposelnosti, posredno diskriminatorna na podlagi spola, saj gre večinoma za ženske.⁷² Na podlagi mnenja Komisije je sodišče razsodilo, da je določba v nasprotju z direktivo 79/7 o enakosti v obveznem socialnem zavarovanju, saj postavlja delavke v posebno slabši položaj od delavcev in je ne upravičujejo objektivni dejavniki, nepovezani z diskriminacijo na podlagi spola.

Odpravljanje skrbstvene vrzeli med spoloma

Razsežnosti skrbstvene vrzeli med spoloma so se pokazale med pandemijo covid-19, ko so ženske nosile nesorazmeren delež povečanja skrbstvenih obveznosti. Čeprav je pandemija za nami, bodo razlike med spoloma pri oskrbi verjetno ostale. To je posledica vsesplošne povečane potrebe po dolgotrajni oskrbi in dejstva, da številni ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, težko dostopajo do kakovostnih in cenovno ugodnih storitev dolgotrajne oskrbe, zaradi česar se zanašajo na neformalne oskrbovalce in oskrbovalke (60 % med njimi je žensk⁷⁴) v mnogih državah članicah.

Vidik spola pri oskrbi je večrazsežen. Kot prejemnice oskrbe ženske potrebujejo intenzivnejšo dolgotrajno oskrbo dlje časa; povprečno živijo dlje kot moški, ampak manj pogosteje v dobrem zdravstvenem stanju. Vendar pa si pogosto težje privoščijo oskrbo zaradi neenakosti spolov pri plačilih in pokojninah, ki se naberejo v času njihovega življenja. Ocene kažejo, da bi lahko javni izdatki, povezani z neformalno dolgotrajno oskrbo, znašali približno 1 % BDP, skoraj pol manj od zdajšnje javne porabe za dolgotrajno oskrbo (1,7 % BDP). Kot plačane oskrbovalke ženske predstavljajo približno 90 % skrbstvene delovne sile. Ta se pogosto spopada s težkimi in stresnimi delovnimi razmerami, premalo cenjenim delom in nizkimi plačami.

Nenazadnje, ženske kot neplačane oskrbovalke so v precej slabšem položaju pri vstopanju in ostajanju na trgu dela. Med letoma 2016 in 2021 je bilo samo približno 0,1 % moških neaktivnih zaradi oskrbe starejših invalidnih oseb ali otrok v primerjavi s približno 1,2 % žensk. Razlika je večja, če upoštevamo še skrb za druge družinske člane: odstotek se poveča na povprečno 1,8 % pri ženskah v primerjavi z 0,3 % pri moških. Po ocenah naj bi bilo zaradi skrbstvenih obveznosti iz trga dela izključenih 7,7 milijona žensk (v primerjavi s samo 450.000 moškimi), kar prispeva k neenakostim med spoloma pri zaposlenosti.⁷⁵

Evropska unija je za reševanje skrbstvene vrzeli uvedla več pobud. Nedavno sprejeta **direktiva o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja**, ki spodbuja boljše porazdelitev skrbstvenih obveznosti med staršema, vsebuje določbe o spodbujanju moških k očetovskemu in starševskemu dopustu, da se ženskam olajša vrnitev na trg dela po rojstvu otrok.

⁷² Zadeva C-389/20, CJ proti TGSS, ECLI:EU:C:2022:120.

⁷³ Direktiva 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti, OJ L 6, 10.1.1979, str. 24.

⁷⁴ Glej <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2019-report/informal-care-older-people-people-disabilities-and-long-term-care-services>

⁷⁵ EIGE, "Gender inequalities in care and consequences for the labour market", 2021. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-inequalities-care-and-consequences-labour-market>

Septembra 2022 je Evropska komisija predstavila **evropsko strategijo oskrbe**.⁷⁶ Njen namen je zagotoviti kakovostne, cenovno ugodne in dostopne storitve oskrbe po vsej Evropski uniji in podpreti tako osebe, ki prejemajo oskrbo, kot osebe, ki zanje skrbijo formalno ali neformalno. Strategijo sta spremljala predloga priporočil Sveta: o **reviziji barcelonskih ciljev o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ter o dostopu do cenovno ugodne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe**. Oba predloga priporočil Sveta je decembra sprejel Svet za zaposlovanje in socialne zadeve. Priporočili Sveta vzpostavljata okvir politike za reformo in naložbe na državni, regionalni in lokalni ravni. Obe obravnavata ustreznost, razpoložljivost in kakovost oskrbe ter delovne pogoje oskrbovalcev oziroma oskrbovalk in podporne ukrepe za neformalne oskrbovalce in oskrbovalke. Strategija je opredelila nadaljnje podporne ukrepe na ravni EU in pozvala k ukrepanju na državni ravni.

Glavni cilj **priporočila Sveta o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe**⁷⁷ je zagotoviti dostop do visokokakovostne dolgotrajne oskrbe vsem, ki jo potrebujejo. Države članice poziva, naj izboljšajo ustreznost sistemov socialne zaščite za dolgotrajno oskrbo in razširijo ponudbo skrbstvenih storitev, da zagotovijo dober nabor različnih možnosti oskrbe. Poziva tudi k sprejetju ukrepov za reševanje problema pomanjkanja osebja v skrbstveni dejavnosti in težkih delovnih razmer. Priporoča tudi boljše podporne ukrepe za neformalne oskrbovalce in oskrbovalke, ki se odločijo za zagotavljanje oskrbe, med drugim pomoč pri dostopu do potrebnega usposabljanja, svetovanja, zdravstvene oskrbe, psihološke podpore in nadomestne oskrbe ter zagotavljanje ustrezne finančne podpore.

Priporočilo Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonski cilji za leto 2030⁷⁸ vsebuje revidirane cilje za vključenost otrok, mlajših od treh let, v vzgojo in varstvo predšolskih otrok (ECEC) ter uskladitev z izobraževalnimi cilji za otroke od tretjega leta do šoloobvezne starosti. Poleg kvalitativnih ciljev priporočilo več pozornosti namenja intenzivnejši vključenosti v ECEC, večji vključenosti otrok, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, in na splošno širše obravnava ukrepe za spodbujanje vključenosti žensk na trg dela v praksi (na primer z zagotavljanjem obšolskega varstva otrok, mlajših od 12 let) in spolno uravnoteženo delitev skrbstvenih obveznosti (na primer boj proti spolnim stereotipom). Končno poudarja potrebo po zagotavljanju kakovosti, razpoložljivosti in dostopnosti vzgoje in varstva, pri čemer izhaja iz priporočila Sveta iz leta 2019 o visokokakovostnih sistemih vzgoje in varstva predšolskih otrok in priporočila Sveta iz leta 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke.

Kot je omenjeno v prvem delu poglavja, je vključevanje na trg dela še posebej velik izziv za matere. Dolge odsotnosti zaradi dopusta iz družinskih razlogov ne samo otežujejo vnovično vključitev na trg dela, ampak lahko prizadenejo cel vzorec poklicne poti. Zato so storitve ECEC tako pomembne. Vendar pa se razpoložljivost ugodnih in dostopnih visokokakovostnih storitev močno razlikuje po posameznih državah članicah.

⁷⁶ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, COM (2022) 440 final.

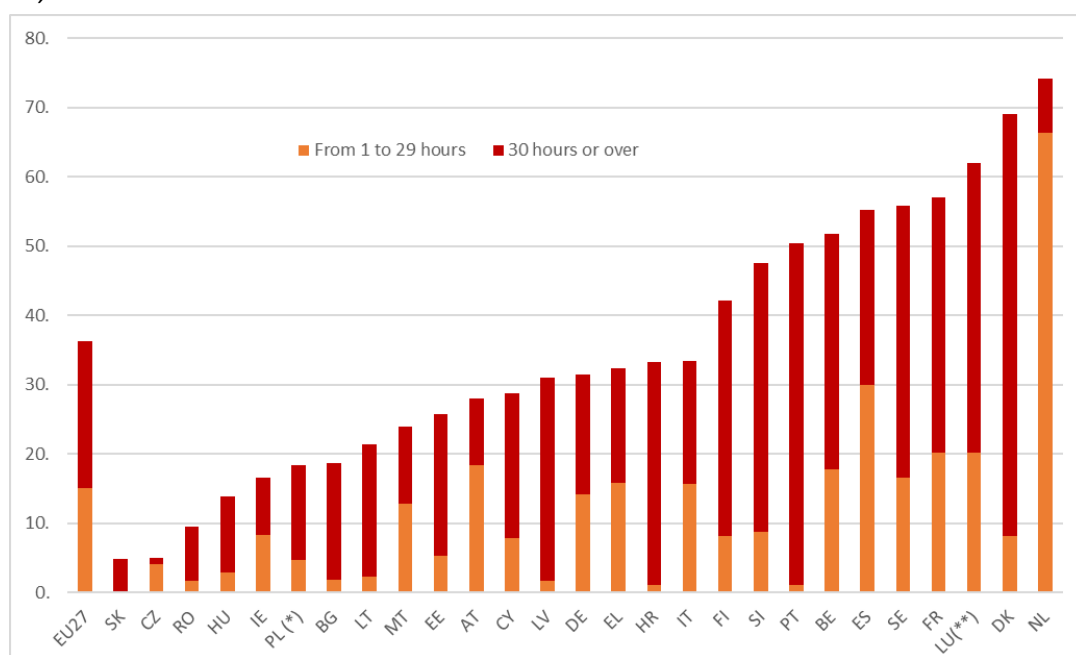
⁷⁷ Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o dostopu do cenovno ugodne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe, OJ C 476, 15.12.2022, str. 1–11.

⁷⁸ Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: cilji iz Barcelone za leto 2030, OJ C 484, 20.12.2022, str. 1–12.

Leta 2021 so za več kot polovico (50,4 %) vseh otrok v Evropski uniji, mlajših od treh let, skrbeli izključno starši, kar je 3 o. t. več kot leta 2020. Matere pogosto prevzamejo večji del obveznosti. Nasprotno pa je bila več kot tretjina otrok (36,2 %), mlajših od treh let, v formalnem varstvu⁷⁹ (-3,8 o. t. glede na leto 2020) in/ali ena petina (21,0 %) v varstvu pri starih starših, drugih sorodnikih ali v strokovnem varstvu (+0,2 o. t. glede na leto 2020).

Kot kaže graf 2.5, se države članice močno razlikujejo glede na odstotek otrok, ki so vključeni v formalno ECEC, in intenzivnost njihove vključenosti. Splošna vključenost je med 4,9 % na Češkem in 74,2 % na Nizozemskem; podobno odstotek otrok, vključenih v varstvo 30 ur ali več, znaša od 0,8 % na Češkem do 61,0 % na Danskem.

Graf 2.5: Otroci, mlajši od 3 let, vključeni v ECEC, po številu ur na teden – % prebivalstva iste starostne skupine, 2021

Opomba: (*) okvirno, (**) prekinitev časovnega obdobja, podatki za Slovaško so za leto 2020

Vir: EUROSTAT, [ILC CAINDFORMAL](#)

Ustrezna vključenost na trg dela zahteva, da starša delata določeno število ur za plačo, ki je vsaj višja od socialnih nadomestil. Tako je časovna intenzivnost vključenosti otrok v ECEC s tega vidika pomemben dejavnik. Priporočilo poziva države članice, naj bodo pozorne na ta vidik in spremljajo odstotek. Komisija bo spremljala napredek pri uresničevanju revidiranih barcelonskih ciljev v posebnem razdelku **portala za spremljanje strategije za enakost spolov**.⁸⁰

⁷⁹ Formalno varstvo otrok je opredeljeno kot s predpisi urejeno varstvo, ki se zagotavlja zunaj otrokovega doma; med drugim zajema čas, preživet v šoli v okviru obveznega izobraževanja. Druge vrste varstva otrok zajemajo varstvo, ki ga zagotavlja poklicni varuh na domu otroka ali na domu varuha, in varstvo starih staršev, drugih članov gospodinjstva (razen staršev), drugih sorodnikov, prijateljev ali sosedov.

Enakost spolov je bila tudi pomemben sestavni del ukrepov za okrevanje po pandemiji. **Mehanizem za okrevanje in odpornost** (RRF), ki je začel veljati februarja 2021, podpira ta prizadevanja. Blaži ekonomski in socialni vpliv pandemije covid-19 kot temelj instrumenta EU za okrevanje NextGenerationEU, vrednega več kot 800 milijard EUR. RRF od vseh držav članic zahteva, naj pojasni, kako naj bi ukrepi v njihovem načrtu za okrevanje in odpornost prispevali k enakosti spolov pri blaženju vpliva krize ob upoštevanju integracije načela enakosti spolov (za podrobnosti glej 4. poglavje).

Doseganje enake udeležbe v vseh gospodarskih sektorjih

Spolna segregacija, tj. neenaka porazdelitev žensk in moških po dejavnostih, poklicih in študijskih področjih, je še vedno globoko ukoreninjena v Evropski uniji. Pogosto je povezana s spolnimi stereotipi; kot taka zožuje nabor življenjskih odločitev ter možnosti izobraževanja in zaposlitve. Prispeva tudi k vrzeli med spoloma pri plačilih, omejevanju dostopa do določenih delovnih mest in ohranjanju neenakih razmerij moči med spoloma v javni in zasebni sferi, s čimer dodatno utrjuje spolne stereotipe.

Nizka udeležba v posamezni dejavnosti ima tudi bolj daljnosežne družbene posledice poleg samega ekonomskega vpliva. Pomenljiv primer je varnostni sektor,⁸¹ zlasti področje zunanje varnosti. V razpravah o oboroženih spopadih so ženske pogosto prezrte, čeprav jih ti nesorazmerno prizadenejo. V središču so predvsem kot žrtve, kljub temu da so od nekdaj imele pomembno vlogo na terenu. Manj žensk je tudi v dejavnostih, ki so ključne za zeleni prehod,⁸² zlasti energetske, prometni in gradbeni sektor. To pomeni težavo za uresničevanje zelenega dogovora in načrta REPower EU, saj je samo tretjina ljudi, ki delajo na področju obnovljivih virov energije, žensk.

Na ravni EU-27 spolna segregacija po dejavnostih in poklicih ostaja na podobni ravni od leta 2015, čeprav se je poklicna segregacija nekoliko zmanjšala od leta 2019. Indeks spolne segregacije odraža odstotek zaposlenega prebivalstva, ki bi moral zamenjati poklic/dejavnost, da bi dosegli približno enako porazdelitev moških in žensk v vseh poklicih ali dejavnostih; ta torej znaša med 0 % (ni segregacije) in 50 % (popolna segregacija). Leta 2021 je bilo povprečje 19 % pri dejavnostih in 25 % pri poklicih. Te številke so bolj ali manj enake tistim iz leta 2010, ko je bil indeks 19,1 % oziroma 24,9 %.

Spolni stereotipi vplivajo tudi na izbiro šolanja, kar lahko omejuje poklicne poti. Kot že navedeno, je dosežena stopnja terciarne izobrazbe bistveno višja pri ženskah. Vendar pa je delež žensk z diplomami s področij znanosti, tehnologije, inženiringa in matematike (STEM), ki so bolj plačana in ponujajo boljše poklicne obete, vztrajno nižji od odstotka moških in ostaja bolj ali manj enak: terciarno izobrazbo iz STEM pridobita dva moška na eno žensko. Razmerje je nekoliko boljše na ravni magisterija ali enakovredne izobrazbe ter na doktorski ravni (1,5 oziroma 1,8 moškega na eno žensko v letu 2020).⁸³ Še en pozitiven znak se kaže na področju umetne inteligence, kjer lahko opazimo povečanje števila raziskovalk na mednarodnih konferencah.⁸⁴ Po podatkih poročila *She Figures* se razlike med spoloma večajo z višanjem položajev, saj je le 35 % žensk na položajih razreda C v inženirstvu in tehnologiji (prvo delovno mesto, ki ga običajno zasede novi doktorant v institucionalnem ali poslovnem sistemu) in le 19 % žensk, ki so redne profesorice na tem področju.⁸⁵

⁸⁰ Glej <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor>

⁸¹ Glej <https://eige.europa.eu/publications/gender-and-security>

⁸² Glej <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126047>

Državne politike, ki obravnavajo vprašanje segregacije na trgu dela, najpogosteje skušajo pritegniti več žensk na področja s tehnično vsebino, tj. dejavnosti STEM in IKT. Manj pogosteje skušajo pritegniti več moških v skrbstvene dejavnosti, tj. izobraževanje, zdravstvo in socialno varstvo, morda zato, ker bi bilo treba s tem izboljšati tudi delovne razmere in plače v teh dejavnostih.

»Grški laboratorij inovacij za ženske« (#GIL4W) (*Κέντρο Καινοτομίας για τις Γυναίκες*), ustvarjen leta 2022, si prizadeva podpirati in spodbujati raziskave, inovacije in podjetništvo žensk v Grčiji ter s tem okrepiti dejavnosti STEM na področju izobraževanja in povečati število žensk v znanosti.

Namen madžarske državne strategije za spodbujanje enakosti spolov je usmerjati deklice in ženske v dejavnosti STEM z organiziranjem srečanj poklicnega svetovanja s predstavitvijo poklicev STEM mladim ženskam pred izbiro poklicne poti.

Na ravni EU je bil leta 2020 oblikovan program politike za digitalno desetletje,⁸⁶ ki zastavlja ambiciozen cilj več kot podvojiti število strokovnjakov in strokovnjakinj IKT⁸⁷ z 9 na 20 milijonov, hkrati pa spodbujati dostopnost področja ženskam in povečati število diplomantov in diplomantk IKT. Z njim povezani akcijski načrt za digitalno izobraževanje,⁸⁸ ki naj bi povečal digitalna in podjetniška znanja deklic in žensk ter okrepil njihovo samozavest, da ustvarjalno uporabijo to znanje, zajema brezplačen spletni učni program (»Girls Go Circular«), ki ga je uporabilo že 20.000 deklic in si prizadeva doseči število 40.000 do leta 2027.

V okviru programa Erasmus+ 2021–2027, ki spodbuja polno spoštovanje pravice do enakosti žensk in moških in pravice do nediskriminacije, in Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je Evropska unija financirala številne pobude.

Evropska strategija za univerze,⁸⁹ predstavljena na začetku leta 2022, evropskega leta mladih, v ospredje postavlja povečanje spolne uravnoteženosti med študentsko populacijo in akademskim osebjem ter obsega spretnosti in znanj na področju STEM. Različni projekti in pobude, ki jih Komisija podpira na podlagi evropske strategije za univerze, so prikazani v seznamu, ki je bil objavljen na mednarodni dan žensk in deklet v znanosti 2023.⁹⁰

⁸³ Pregled izobraževanja in usposabljanja, 2022. Dostopno na: <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2022/en/comparative-report/foreword.html>

⁸⁴ Kazalnik Gender diversity index, merjen v okviru pobude DivinAI (raznolikost v umetni inteligenci) projekta HUMAINT skupnega raziskovalnega središča (EK). Kazalnik je vključen v AI Watch Index 2021 (Righi et al., 2022, dostopno na: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128744>)

⁸⁵ Evropska komisija, Generalni direktorat za raziskave in inovacije, She figures 2021: gender in research and innovation: statistics and indicators, Urad za publikacije EU, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/06090>

⁸⁶ SKLEP (EU) 2022/2481 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 14. decembra 2022 o vzpostavitvi programa politike Digitalno desetletje do leta 2030 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D2481&from=EN>)

⁸⁷ Glej <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-human-capital>

⁸⁸ Glej <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>

⁸⁹ Sporočilo Komisije o evropski strategiji za univerze, COM(2022) 16 final.

⁹⁰ Evropska komisija, Generalni direktorat za raziskave in inovacije, EU support to strengthen gender equality in STEM, Urad za publikacije Evropske unije, 2023. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/719121>

Koalicija EU za STEM,⁹¹ mreža v okviru Evropske unije, si prizadeva za izboljšanje izobraževanja na področju STEM v Evropi s podporo programa Erasmus+. Spodbuja razvijanje novih višje- in visokošolskih učnih načrtov za inženiring in IKT na podlagi pristopa STEAM. STEAM prepoznava ustvarjalni potencial povezovanja področij STEM z umetnostjo, humanističnimi vedami in družboslovjem. Je močno orodje za povečanje vidnosti predmetov in poklicnih poti na področju STEM. Več zavezništev evropskih univerz je vključilo področje STEM v svoje strategije. Leta 2022 je na primer zavezništvo evropskih univerz EUT+ predstavilo program »**Women in Tech**«.⁹² Komisija podpira deklice in ženske z organiziranjem festivalov ESTEAM (podjetništvo + STEAM)⁹³ in spletnih skupnosti, katerih digitalna in podjetniška znanja želijo izboljšati, okrepiti njihovo samozavest ter spodbujati k izbiri študija in poklicne poti na področju ESTEAM. V okviru festivalov in izzivov ESTEAM se deklice in ženske naučijo ustvarjalno uporabiti ta znanja za prepoznavanje priložnosti, razvijanje inovacij in ustvarjanje vrednosti za družbo.

Leta 2022 je Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo začel projekt sodelovanja KIC (skupnosti znanja in inovacij) z naslovom **Supernovas**,⁹⁴ ki se ukvarja s podjetništvom žensk. Dejavnosti zajemajo mentorstvo in usposabljanje ter organiziranje posebnih dogodkov, vključno z iskanjem visokotehnoloških zagonskih in hitrorastočih podjetij, ki želijo zaposliti več žensk, ter jih povežejo z mladimi ženskami, ki delujejo na področju STEM. Namen te podpore je izboljšati spolno uravnoteženost v podjetništvu s povečanjem števila žensk v visokotehnoloških okoljih, rasti in financiranja ženskih podjetnic ter števila aktivnih in vodilnih vlagateljic na področju inovacij, kar bi pripomoglo k oblikovanju inovacij, ki so na voljo na trgu.

Pilotni projekt GEM – Opolnomočenje deklic za prepoznavanje svojega digitalnega in podjetniškega potenciala⁹⁵ izvaja dva poletna tabora v desetih državah in je vzpostavil evropsko mrežo GEM, ki združuje šole, univerze, visokošolske ustanove, podjetja, nevladne organizacije, izvajalce (neformalnega) izobraževanja, ministrstva, občine in izobraževalno-raziskovalne centre STEM za izmenjavo najboljših praks pri podpiranju deklic na področju izobraževanja, študija in poklicev STEM. V okviru programa InvestEU je sporazum o jamstvu, podpisan z glavnim izvajalskim partnerjem, skupino Evropske investicijske banke (EIB), spomladi leta 2022 uvedel poseben cilj na področju spolov: približno 25 % posrednikov kapitala, ki bodo prejeli podporo InvestEU, mora izpolnjevati vnaprej določena merila glede spolov. Merila določajo najmanjšo zastopanost žensk pri upravljanju in odločanju finančnih posrednikov. To bo omogočilo večji pretok sredstev različnim skladom tveganega kapitala in zasebnim naložbenim skladom ter pomagalo izboljšati njihovo dolgoročno uravnoteženo zastopanost spolov.

⁹¹ Glej <https://www.stemcoalition.eu/>.

⁹² Dostopno na: <https://www.univ-tech.eu/manifesto-and-identity#>

⁹³ Glej https://eisma.ec.europa.eu/esteam-fests-and-communities-girls-and-women_en

⁹⁴ Glej <https://www.eitmanufacturing.eu/what-we-do/cross-kic-transversal-activities/supernovas/>

⁹⁵ Glej <https://icse.eu/international-projects/gem/>

Evropska unija je financirala še druge pobude, povezane s podjetništvom. Komisija je sponzorirala evropsko platformo **WEgate**,⁹⁶ ki pomaga ustvarjati prave priložnosti za ženske, da sklepajo posle, širijo svojo mrežo in se učijo izkazati svoje zmožnosti s pomočjo mentorjev in kolegov. S tem je dopolnila mentorske in podpirne dejavnosti, ki jih je za podjetnice vzpostavila Evropska podjetniška mreža. Ker imajo ženske dostop do manjših in manj učinkovitih mrež, v katere so večinoma vključeni družinski člani, prijatelji in ponudniki izobraževanja, je poslanstvo WEgate povezati podjetnice s podpornimi organizacijami in drugimi ženskami za morebitno poslovno sodelovanje. **EWA (opolnomočenje žensk v agroživilstvu)**⁹⁷ je šestmesečni inkubatorski program, ki zajema posebno usposabljanje in prilagojeno mentoriranje za spodbujanje podjetništva žensk v agroživilski dejavnosti. Podobno program **LEADERS – inovatorke v proizvodnji**⁹⁸ – podpira inovatorke (tj. strokovnjakinje, raziskovalke in podjetnice) pri razvijanju rešitev za reševanje izzivov, povezanih s proizvodnjo, natančneje v regijah in državah s skromnimi rezultati na področju inovacij. Kot je bilo napovedano v akcijskem načrtu za socialno ekonomijo, sprejetem decembra 2021, je bila leta 2022 ustvarjena **akademija za politiko mladih v podjetništvu** (ki se bo začela izvajati v začetku leta 2023) s posebnim poudarkom na podjetništvu žensk. Komisija je financirala tudi terenski projekt, da bi nekatere podjetniške inkubatorje seznanila s položajem nezadostno zastopanih skupin v podjetništvu, na primer žensk (projekt "boljša inkubacija"). Končni rezultati projekta so bili predstavljeni leta 2022.⁹⁹

Projekt **Ženske in mobilnost v mestih**¹⁰⁰ se osredotoča na ozaveščanje o ženskih vidikih in enakosti spolov na področju mobilnosti v mestih. Program **Inovatorke in mobilnost v mestih**¹⁰¹ pomaga gojiti inovativno in podjetniško miselnost ter spretnosti žensk za pridobivanje spretnosti in znanj o vodenju, mreženju in sodelovanju, da lahko naredijo naslednji korak na svoji poklicni poti. Komisija še naprej podpira projekt »**Ženske v prometu – platforma EU za spremembe**«, ki združuje organizacije, ki si prizadevajo povečati stopnjo zaposlenosti žensk na področju prometa, in omogoča deljenje najboljših praks. Platforma Ženske v prometu je sodelovala tudi z železniško panogo v okviru evropskega leta železnic pri oblikovanju nagrade **ženske v železniškem sektorju**. Podelitev nagrad je bila 8. marca 2022.¹⁰² Novembra 2022 je Komisija oblikovala novo mrežo ambasadorjev raznolikosti v prometu, katere namen je ozaveščanje o ukrepih, pobudah ali akcijah, ki spodbujajo enakost, raznolikost ter vključevanje prometnega osebja in potnikov ter potnic.¹⁰³

Končno je Komisija v okviru **Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo 2021–2027** maja 2022 objavila nov razpis, namenjen **ženskam v modri ekonomiji**.¹⁰⁴

⁹⁶ Glej <https://www.wegate.eu/>

⁹⁷ Glej <https://www.eitfood.eu/projects/ewa-empowering-women-in-agrifood-2022>

⁹⁸ Glej <https://www.eitmanufacturing.eu/calls/leaders-call-now-open/>

⁹⁹ Glej <https://betterincubation.eu/>

¹⁰⁰ Glej <https://www.eiturbanmobility.eu/projects/women-in-urban-mobility-2/>

¹⁰¹ Glej <https://www.unternehmertum.de/en/landingpages/female-innovators-in-urban-mobility-program>

¹⁰² Glej https://transport.ec.europa.eu/news/european-commission-announces-winners-women-rail-award-2022-03-08_en

¹⁰³ https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues-equality-and-attractiveness-transport-sector/equality/diversity-ambassadors-transport_en

¹⁰⁴ Glej https://cinea.ec.europa.eu/news-events/news/women-blue-economy-call-proposals-now-open-2022-05-17_en

Njegov namen je povečati udeležbo žensk v modri ekonomiji, izboljšati zbiranje podatkov, spodbujati enakost spolov in podpirati voditeljice. Skupni proračun znaša 3 milijone EUR. Komisija je spodbujala tudi enakost spolov v svetovalnih telesih, saj so ženske kljub temu, da imajo veliko vlogo v ribištvu (tj. v oskrbovalni verigi, pri pripravi mrež in v prodaji), pogosto prezrte ali premalo cenjene preprosto zato, ker niso na krovu ribiških plovil. Socialno-ekonomski podatki, vključno s številom žensk, ki delajo na terenu, so bili prvič zbrani leta 2022 v sklopu okvira zbiranja podatkov.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Glej <https://datacollection.jrc.ec.europa.eu/>

ENAKOST PRI VODENJU V CELOTNI DRUŽBI

Večje število žensk na vodilnih položajih ima pozitiven vpliv na poslovno okolje in politiko. Študije že več let kažejo, da spolno uravnoteženo vodstvo izboljša rezultate podjetij, poganja gospodarsko rast in prispeva k dobremu upravljanju in zaupanju javnosti.¹⁰⁶ Še pomembneje pa je, da gre pri enaki udeležbi žensk in moških pri odločanju za pravičnost in temeljne pravice. Zato je spolna uravnoteženost pri odločanju ena prednostnih nalog strategije EK za enakost spolov 2020–2025.

Kljub prednostim enakosti spolov je bilo leta 2022 še vedno manj žensk od moških v organih odločanja ter politični in gospodarski sferi po vsej Evropski uniji. Indeks enakosti spolov¹⁰⁷ za leto 2022, ki ga objavlja EIGE, kaže, da se je rezultat Evropske unije na področju moči povečal za 2,2 o. t. v zadnjih letih, vendar pa je skupni rezultat 57,2 najnižji od vseh področij, ki jih zajema indeks.

Ženske pri sprejemanju političnih odločitev

Ženske predstavljajo polovico prebivalstva Evropske unije, zato si družba ne more privoščiti zapraviti njihovih talentov, spretnosti, znanja in ustvarjalnosti. Potrebujemo enako udeležbo žensk in moških na položajih političnega odločanja, ki bo bolje odražala sestavo družbe in s tem krepila našo demokracijo.

Komisija je v svojem poročilu o volitvah leta 2019¹⁰⁸ opozorila, da čeprav je Evropski parlament bolj spolno uravnotežen,¹⁰⁹ je še potreben napredek na področju demokratične udeležbe žensk. Na volitvah leta 2024 se želi poleg drugih skupin posebej osredotočiti na ženske in spodbujati posebne ukrepe za doseg spolne uravnoteženosti v odločanju in politiki.¹¹⁰

¹⁰⁶ Glej Rose, C. "Does female board representation influence firm performance? The Danish evidence", *Corporate Governance. An International Review*, l. 15, št. 2, 2007, str. 404–413; van der Walt, N., Ingley, C., "Board Dynamics and the Influence of Professional Background, Gender and Ethnic Diversity of Directors", *Corporate Governance*, l. 11, št. 3, 2003, str. 218–234, in Profeta, P., "Gender Equality in Decision-Making Positions: The Efficiency Gains", *Inefficient Inequality: The Economic Costs of Gender Inequality in Europe*, l. 52, št. 1, *Intereconomics*, 2017, str. 34–37.

¹⁰⁷ EIGE, Gender Equality Index 2022 – Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2022-covid-19-pandemic-and-care>

¹⁰⁸ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Poročilo o volitvah v Evropski parlament leta 2019. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0252>

¹⁰⁹ Izvoljenih je bilo 751 poslancev in poslank Evropskega parlamenta iz 190 političnih strank 28 držav članic. Novincev je bilo 61 %, 60 % je bilo moških in 40 % žensk (tri odstotne točke več kot leta 2014). Kot navaja delovni dokument služb Komisije, ki spremlja Poročilo o volitvah v Evropski parlament leta 2019, sta se udeležba in zastopanost žensk na volitvah v Evropski parlament leta 2019 povečali. Volilna udeležba žensk se je od prejšnjih volitev povečala, pri čemer so se razlike med spoloma zmanjšale s 4 o. t. leta 2014 na 3 o. t. Povečalo se je tudi število poslank Evropskega parlamenta, in sicer s 37 % na 39,4 %.

¹¹⁰ Poročilo o državljanstvu za leto 2020 ugotavlja, da so številne države članice sprejele posebne ukrepe za izboljšanje udeležbe žensk na volitvah EU. Med drugim so povezale dodeljevanje javnih sredstev političnim strankam s spodbujanjem političnega udejstvovanja žensk, vzpostavile sistem kvot za kandidatne liste in uvedle splošno obveznost spolno uravnoteženih kandidatnih list za politične stranke. V poročilu so bili kot posebni izzivi pri političnem udejstvovanju žensk izpostavljeni sovražni govor na spletu in kibernetško nasilje nad ženskami v politiki, ki lahko na primer kandidatke odvrne od potegovanja za položaje. Dostopno na: https://commission.europa.eu/system/files/2020-12/eu_citizenship_report_2020_-_empowering_citizens_and_protecting_their_rights_en.pdf

Po predlogu Komisije novembra 2021, da se spremeni uredba o **statutu in financiranju evropskih političnih strank**,¹¹¹ je Svet marca 2022 sprejel splošni pristop, Evropski parlament pa je sprejel mnenje septembra 2022. Predlog Komisije je namenjen povečanju preglednosti financiranja evropskih političnih strank in vsebuje določbe o izboljšanju enakosti spolov. Predlog, ki izhaja iz 23. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, uvaja obveznost evropskih političnih strank, da v svoj statut vključijo pravilo o enakosti spolov. Predlog prav tako nalaga evropskim političnim strankam obveznost, da vlogi za prejem sredstev iz splošnega proračuna Evropske unije predložijo dokazila, iz katerih je razvidno, da so imele njihove stranke članice v prejšnjih dvanajstih mesecih na svoji spletni strani informacije o zastopanosti spolov med kandidati na zadnjih volitvah v Evropski parlament ter o trendu zastopanosti spolov med svojimi poslanci in poslankami Evropskega parlamenta. Evropski parlament je predlagal spremembe za dodatno izboljšanje spolne uravnoteženosti in krepitev enakosti spolov.¹¹² Predlog ene od sprememb je, da bi morali biti upravni organi evropskih političnih strank in evropskih političnih fundacij spolno uravnoteženi in da bi morale evropske politične stranke sprejeti načrt za enakost spolov, ki bi zajemal mehanizme za zagotavljanje aktivne udeležbe žensk. Od jeseni 2022 naprej potekajo pogajanja o predlaganem aktu med Evropskim parlamentom in Svetom. Ni jasno, ali bo uredba sprejeta pravočasno za volitve v Evropski parlament leta 2024.

Še en pomemben predlog je akt o volitvah. Evropski parlament je 3. maja 2022 sprejel predlog Uredbe Sveta o volitvah poslancev Evropskega parlamenta s splošnimi neposrednimi volitvami. Ta uredba bo razveljavila sklep Sveta (76/787/ESPJ, EGS, Euratom) in Akt o volitvah poslancev Evropskega parlamenta s splošnimi neposrednimi volitvami, priložen temu sklepu.¹¹³ Predlog je bil predložen Svetu v skladu z 223.(1) členom Pogodbe o delovanju Evropske unije 19. maja 2022. Ključni politični cilj predloga je zagotoviti, da skupna pravila za volitve v Evropski parlament zagotavljajo enakost spolov s kvotami ali seznamami po načelu zadrge, na katerih se kandidati in kandidatke izmenjujejo. Uredbo mora Svet sprejeti soglasno po posebnem zakonodajnem postopku, ki ga določa 223.(1) člen, in bo začela veljati šele po sprejetju v državah članicah v skladu z njihovimi ustavnimi zahtevami.

Leta 2022 je bila tema enakosti spolov na volitvah in v demokratični udeležbi predmet razprave na srečanjih **Evropske mreže za volilno sodelovanje**, med drugim z Urdom za demokratične institucije in človekove pravice (**ODIHR**) in Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi (**OVSE**).

¹¹¹ Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o statutu in financiranju evropskih političnih strank in evropskih političnih fundacij (prenovitev), COM(2021), 734 final.

¹¹² Glej https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0328_SL.html

¹¹³ Predlog UREDBE SVETA o volitvah poslancev Evropskega parlamenta s splošnimi neposrednimi volitvami, razveljavitvi Sklepa Sveta 76/787/ESPJ, EGS, Euratom in Akta o volitvah poslancev Evropskega parlamenta s splošnimi neposrednimi volitvami, priloženega temu sklepu ("volilna zakonodaja EU").

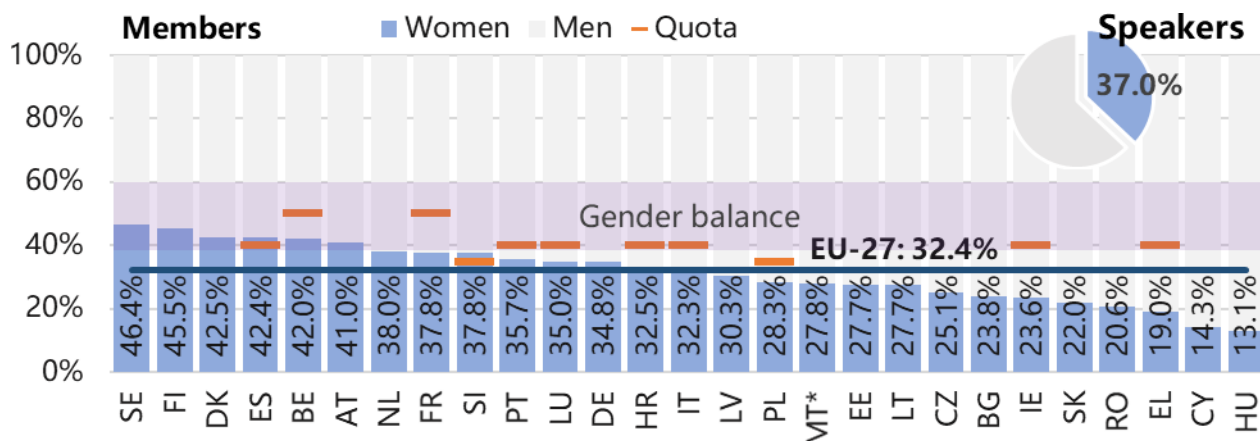
Za boljši vpogled v temo žensk v političnem odločanju je mreža European Equality Law Network (EELN),¹¹⁴ ki jo financira Komisija, izvedla **raziskavo o spodbujanju spolno uravnoveženega političnega odločanja** v Evropski uniji, na Islandiji, v Lihtenštajnu, na Norveškem in v Združenem kraljestvu.¹¹⁵ V raziskavi so predstavljeni zdajšnji pravni in politični okviri za spodbujanje večje spolne uravnoveženosti pri odločanju v političnem življenju. Opozarja na več ovir za udeležbo žensk v politiki, in sicer: oskrba, denar, samozavest, kultura in izbiranje kandidatov. Poročilo kaže, da imajo države različne načine dela pri zavzemanju za ženske na odločevalskih položajih v zakonodajnih telesih, v vodstvu političnih strank in na direktorskih mestih ter da se države, ki so sprejele ukrepe, močno zanašajo na kvote. Raziskava tudi ugotavlja, da dobro zasnovane kvote delujejo, še posebej ko jih spremljajo učinkoviti ukrepi za njihovo uveljavljanje, vendar pa poudarja, da so pomembni tudi drugi dejavniki, kot so prožni in družinam prijazni delovni pogoji ter ukrepi za spodbujanje institucionalne in kulturne preobrazbe.

Raziskava kaže, da države članice sprejemajo vrsto ukrepov za spodbujanje vključenosti žensk v politično odločanje. Kljub tem prizadevanjem pa se je odstotek predstavnic v enodomnem parlamentu ali spodnjem domu parlamenta zmanjšal s 33,2 % novembra 2021 na 32,4 % leta 2022. To je največji padec, odkar je EIGE začel zbirati podatke leta 2004. Samo šest držav članic je doseglo uravnoveženo zastopanost spolov, pri čemer je več kot 40 % poslank (po padajočem vrstnem redu) na Švedskem, Finskem, Danskem, v Španiji, Belgiji in Avstriji (slika 1). Hkrati je manj kot 25 % poslank v Bolgariji, na Irskem, Slovaškem, v Romuniji, Grčiji, na Cipru in Madžarskem. Deset držav članic ima predsednico parlamenta ali vodjo enodomnega parlamenta ali spodnjega doma v primerjavi z devetimi članicami leta 2021. Od leta 2004, ko so se podatki začeli zbirati, šest držav članic ni imelo ženske v tej vlogi v primerjavi z devetimi ženskami leta 2021.

¹¹⁴ Glej <https://www.equalitylaw.eu/>

¹¹⁵ The promotion of gender-balance in political decision making by Biljana Kotevska and Vera Pavlou, EELN, v pripravi.

Slika 1: Odstotek žensk in moških v enodromnem nacionalnem parlamentu ali spodnjem domu parlamenta v EU, november 2022

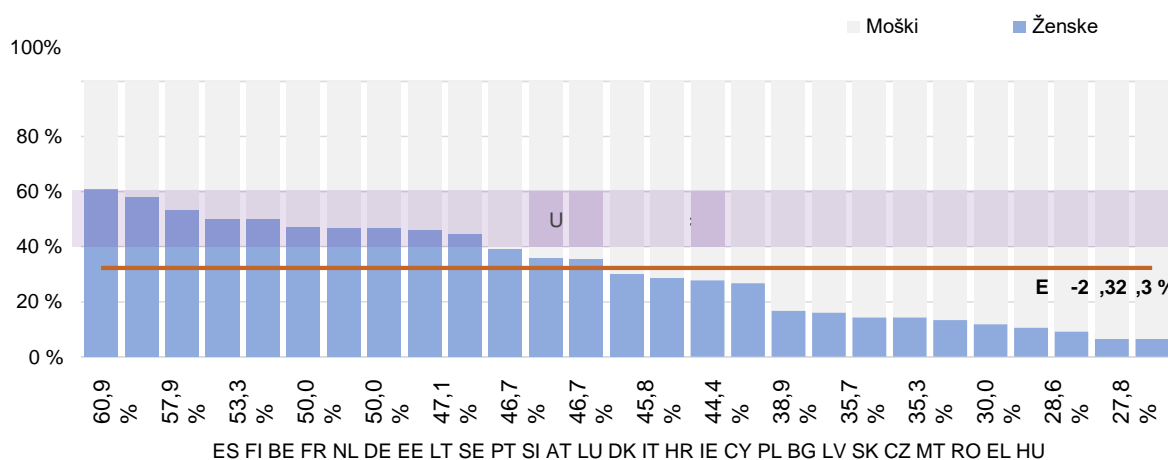

Vir: Statistična zbirka podatkov o spolih, EIGE: National parliaments

Opombe: Kvote imajo Belgija in Francija (50 %), Grčija, Irska, Španija, Hrvaška, Italija, Luksemburg in Portugalska (40 %) ter Poljska in Slovenija (35 %).

Na vladni ravni so imele novembra 2022 predsednico vlade Danska, Estonija, Francija, Italija, Litva in Finska (slika 2). Od leta 2004 je imelo 16 of 27 držav članic predsednico vlade v primerjavi s 13 leta 2021.

Slika 2: Odstotek žensk in moških v nacionalnih vladah (predsednice vlade in ministrice), november 2022

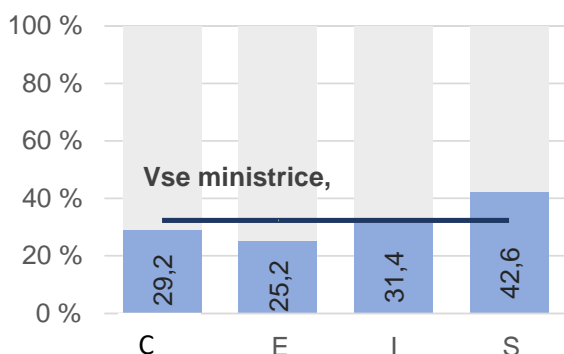
Vir: Statistična zbirka podatkov o spolih EIGE: National governments

Ministrice v Evropski uniji je skoraj eno tretjino (32,3 %), podobno kot poslank v nacionalnih parlamentih. V desetih državah je vlada spolno uravnotežena,¹¹⁶ in sicer v Španiji, na Finskem, v Belgiji, Franciji, na Nizozemskem, v Nemčiji, Estoniji, Litvi, na Švedskem in Portugalskem, medtem ko vlado v nekaterih državah še vedno sestavljajo večinoma moški. To na primer velja za Romunijo, Grčijo in Madžarsko, ki imajo manj kot 10 % ministrice. Odstotek voditeljic večjih političnih strank je enak kot leta 2021 (26 %). Čeprav je število voditeljic strank nizko, se je izboljšalo za 10 o. t. glede na leto 2011. Odstotek njihovih namestnic se je povečal s 33,8 % na 37,1 %.

¹¹⁶ Vsaj 40 % vsakega spola.

Čeprav je bistveno nasloviti vprašanje nizke zastopanosti žensk v vladi, si je pomembno ogledati tudi resorje ministric, saj dokazi kažejo, da dobijo manj priložnosti za vplivanje na politično okolje in manj pomembne politične resorje. Podatki iz novembra 2022 kažejo, da čeprav ženske zasedajo 32,3 % ministrskih položajev, imajo manj resorjev na področju »glavnih funkcij«, tj. mednarodnih in notranjih zadev, obrambe ali pravosodja (29,2 %), gospodarstva (25,2 %) in infrastrukture (31,4 %), ter bistveno več socialnih ali kulturnih resorjev (42,6 %) (slika 3). To neravnovesje kaže, da dodeljevanje ministrskih resorjev ni spolno nevtrarno.¹¹⁷

Slika 3: Odstotek ministric glede na vrsto resorja

Glavne funkcije (C)	Mednarodne in notranje zadeve, obramba, pravosodje
Gospodarstvo (E)	Finance, trgovina, industrija, kmetijstvo
Infrastruktura (I)	Promet, komunikacije, okolje
Socialne in kulturne funkcije (S)	Zdravstvo, izobraževanje, socialne zadeve, zaposlovanje, družina, kultura, šport

Stanje v 27 državah članicah EU novembra 2022

Vir: Statistična zbirka podatkov o spolih, EIGE: *National governments*

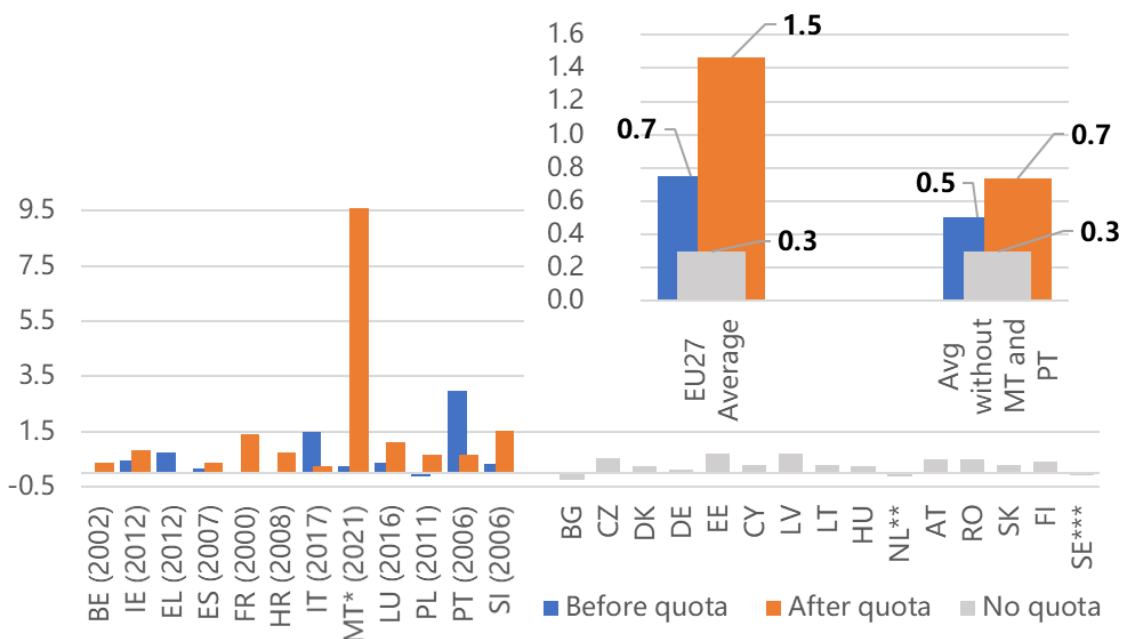
Za zdaj je enajst držav članic¹¹⁸ sprejelo zakonodajo o spolnih kvotah za kandidatne liste na nacionalnih volitvah. Malta nima kvote za kandidatne liste, je pa nedavno uvedla »korektivni mehanizem v zvezi s spolom« za parlament kot celoto, ki omogoča sprostitev dvanajstih dodatnih sedežev, če je odstotek manj zastopanege spola pod 40 %. Kot že navedeno, imajo lahko kvote pozitiven vpliv na število žensk v odločanju. To podpirajo podatki (glej sliko 4), ki kažejo razliko v stopnji spremembe uravnoveženosti spolov pred in po uvedbi kvote. Države, ki imajo vzpostavljene kvote, imajo višjo letno stopnjo spremembe. V teh državah se je stopnja podvojila (1,5 o. t. na leto) glede na obdobje pred kvoto (0,7 o. t. na leto)¹¹⁹ in je petkrat višja od stopnje spremembe v državah članicah brez kvot (0,3 o. t. na leto).

¹¹⁷ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. [Indicator: National governments: ministers by seniority and function of government | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eige/en/indicators/national-governments-ministers-by-seniority-and-function-of-government).

¹¹⁸ Belgija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Luksemburg, Poljska, Portugalska in Slovenija.

¹¹⁹ Na splošne razlike pred in po kvotah pa predvsem vplivajo podatki z Malte in Portugalske. Na Malti je prišlo do povečanja za 14 o. t. po sprejetju "korektivnega mehanizma v zvezi s spolom", na Portugalskem pa se je odstotek žensk povečal za 5 o. t. po uvedbi kvote. Če izpustimo ti državi članici, je povprečna stopnja 0,5 o. t. na leto pred uvedbo in 0,7 o. t. na leto po uvedbi kvote.

Slika 4: Povprečna letna sprememba (o. t. na leto) v odstotku žensk v enodomnem nacionalnem parlamentu ali spodnjem domu parlamenta držav članic EU pred in po uvedbi zakonskih kvot

Vir: izračuni EIGE na podlagi podatkov iz statistične zbirke podatkov o spolih EIGE. National parliaments

Opombe: stanje v 27 državah članicah EU od leta 2004 (četrt četrtina) do leta 2022 (četrt četrtina). Leto v oklepajih je leto, ko je bila zakonska kvota sprejeta. Ni podatkov "pred uvedbo kvote" za BE in FR (kvote so bile uvedene pred začetkom razpoložljivega časovnega obdobja).

* (MT) Malta nima zakonske kvote za kandidatno listo, ampak "korektivni mehanizem v zvezi s spolom" za cel parlament do dvanajst dodatnih sedežev, če je delež manj zastopanega spola pod 40 %.

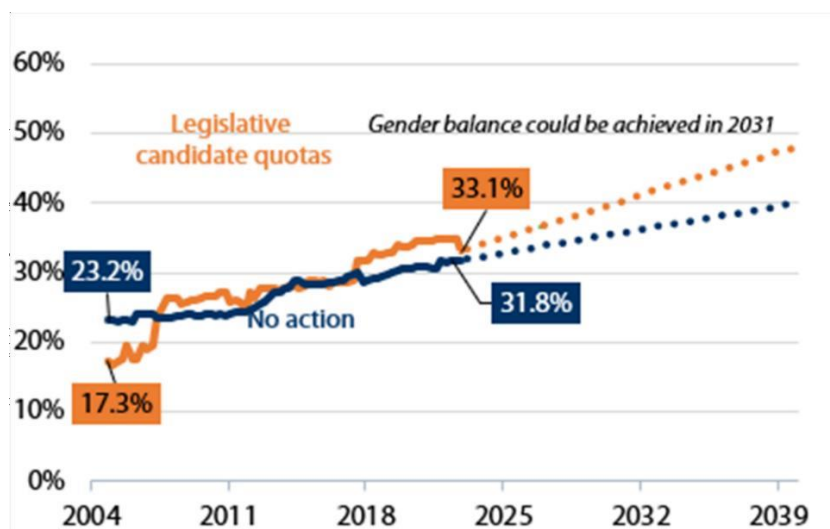
** (NL) Odstotek žensk je že 40 % ali več na začetku časovnega obdobja (2004).

*** (SE) Odstotek žensk 40 % ali več na začetku in koncu časovnega obdobja.

S takimi stopnjami spremembe bodo države s pravno zavezujočimi kvotami dosegle spolno uravnoteženost leta 2031, medtem ko jo bodo države članice brez kvot ali drugih primerljivih pobud dosegle šele leta 2039. Vendar pa poznamo primere, ko kvote niso prinesle sprememb, na primer v Grčiji (slika 5). Čeprav se je kvota povišala s 30 % na 40 % marca 2019, ženske še vedno zasedajo samo 19 % mest v parlamentu. Eden od razlogov za pomanjkanje napredka je lahko ta, da grška zakonodaja o kvotah ne določa položaja kandidatke na seznamih ali kako se sedeži razdeljujejo po območjih. V Italiji je bila povprečna stopnja spremembe po uvedbi kvote¹²⁰ enaka kot v državah brez kvote. Zgoraj opisana raziskava EELN je ugotovila, da če naj bodo kvote učinkovite, morajo biti dobro zasnovane in ustrezno izvedene z učinkovitimi mehanizmi uveljavljanja.

¹²⁰ Vsaj 40 % vsakega spola na kandidatnih listah.

Slika 5: Odstotek žensk v enodomnem nacionalnem parlamentu ali spodnjem domu parlamenta glede na vrsto pobude

Stanje v 27 državah članicah EU od leta 2004 (četrt četrtina) do leta 2022 (četrt četrtina)

Vir: Lastni izračuni EIGE na podlagi podatkov iz statistične zbirke podatkov o spolih

Na regionalni ravni podatki kažejo, da so ženske nekoliko bolje zastopane v regionalnih skupščinah (35,1 %) in njihovih izvršilnih organih (36,1 %) v primerjavi z državno ravno (32,4 %). To velja tudi za zastopanost na lokalni ravni, kjer ženske zasedajo tretjino sedežev (34,5 %) ¹²¹ v lokalnih ali občinskih skupščinah. Vendar pa je županij ali vodij svetov manj kot petina (17,7 %). ¹²²

V **Nemčiji** je zvezno ministrstvo za družinske zadeve, starejše, ženske in mladino podprlo program, ki si prizadeva za povečanje odstotka žensk v lokalni politiki. »Občinski akcijski program – ženske v politiko« (*Aktionsprogramm Kommune – Frauen in die Politik*¹²³) sta februarja 2002 začela izvajati evropska akademija za ženske v politiki in gospodarstvu v Berlinu (EAF Berlin) in nemško združenje žensk s podeželja (*Deutscher LandFrauenverband*). Program ponuja svetovanje, mentorstvo in izmenjavo najboljših praks v sodelujočih regijah. Zlasti skuša odpraviti ovire za ženske v (lokalni) politiki z zagotavljanjem boljšega časovnega vodenja sestankov, izboljšanjem razpoložljivosti varstva otrok, povečanjem plač in gojenjem spoštljive kulture razpravljanja v mestni hiši. Vzporedno EAF izvaja raziskavo na temo »Udejstvovanje v politiki za starše – dobre prakse za zagotavljanje usklajevanja družine, dela in prostovoljne vloge v lokalnih oblasteh« (*Mit Kind in die Politik – Gute Praktiken für die Vereinbarkeit von Familie, Beruf und kommunalpolitischem Ehrenamt*).

¹²¹ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni avgusta 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | politics | local/municipal councils | member of the municipal council](#)

¹²² Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni avgusta 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | politics | local/municipal councils | mayors or other leaders](#)

¹²³ <https://www.frauen-in-die-politik.com/programm>

Jeseni 2022 sta **avstrijska** zveza občin in generalni direktorat za ženske in enakost začela izvajati pilotni projekt »Dekleta v politiki«. ¹²⁴ Na mednarodni dan deklic (11. oktobra) so deklice in mlade ženske, stare od 6 do 18 let, spremljale županje iz vse Avstrije pri vsakdanjem delu, da bi dobile vpogled v lokalno politiko. Cilj projekta je povečati vidnost vzornic ter spodbuditi deklice in mlade ženske, da se vključijo v lokalno politiko. Istočasno je projekt pomagal krepiti izmenjavo in dialog med političnimi odločevalkami ter mladimi ženskami in dekleti.

Julija 2022 je Komisija podelila sredstva več projektom v okviru posebnega razpisa za zbiranje predlogov na področju enakosti spolov v političnem in gospodarskem odločanju v okviru Programa za državljane, enakost, pravice in vrednote (CERV). Eden od ciljev razpisa je bil spodbujanje enake udeležbe ter zastopanosti žensk in moških pri sprejemanju političnih in gospodarskih odločitev ter razbijanje spolnih stereotipov, s poudarkom na mladih (glej primere v spodnjih okvirjih).

Projekt »**Pisanje nove zgodbe: razbijanje medijskih stereotipov o spolih v političnem in javnem življenju**« vodi Mednarodna zveza novinarjev v Belgiji v sodelovanju z italijanskima partnerskima organizacijama. ¹²⁵ Projekt skuša odpraviti ovire za pravično zastopnost in prikazovanje moških in žensk v političnem življenju. Njegov namen je spodbuditi reforme v evropskih medijih glede redakcijske kulture, politik in postopkov ter izboljšati strokovno razumevanje in prakse v zvezi s prikazovanjem žensk in moških v političnem in javnem življenju. Zaradi teh prizadevanj naj bi se ljudje počutili opolnomočeni za sprejemanje informiranih odločitev, zlasti glede volitev. Delo na projektu bo potekalo z vidnimi novinarji in novinarkami, direktorji in direktoricami medijskih hiš, novinarskimi sindikati in združenji, strokovnjaki in strokovnjakinjami za vprašanja spola, organi za samoregulacijo medijev, politično aktivnimi ženskami, akademsko sfero in, najpomembneje, naslednjo generacijo medijskih delavcev in delavk.

Projekt »**HerStory**« (Boj proti spolnim stereotipom s poudarjanjem ženskih prispevkov v zgodovini) vodi salamanška univerza v Španiji v sodelovanju z osmimi drugimi organizacijami iz osmih sodelujočih držav članic. Prizadeva si predstaviti prispevek žensk v zgodovini in opozoriti na slabšo vidnost žensk v lokalni zgodovini. Ključna sestavina tega projekta je uporaba tehnoloških orodij za ustvarjanje potovanja skozi transnacionalno digitalno zgodovino, da se poveča vidnost pečata, ki so ga ženske pustile na zgodovino v mestih po Evropi.

Namen slovenskega projekta »**Opolnomočenje žensk v sodobni družbi**« je obravnavati dejavnike, ki omejujejo mlade ženske pri političnem udejstvovanju. Razbijal bo spolne stereotipe in prepričanja o ženskah v politični sferi in civilni družbi ter skušal opolnomočiti ženske, tako individualno kot sistematično, ter ustvarjati boljše priložnosti za mlade ženske, da se vključijo v politiko in se udelejujejo v civilni družbi.

¹²⁴ Glej <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/agenda/frauen-und-gleichstellung/gleichstellung-am-arbeitsmarkt/girls-in-politics/informationen-fuer-teilnehmende-buergermeisterinnen.html>

¹²⁵ Glej <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/ethics/article/rewriting-the-story-new-project-to-improve-gender-portrayal-in-politics.html>

Poleg projektov, financiranih v okviru razpisa za enakost spolov, je razpis za zbiranje predlogov o udeleževanju in udeležbi državljanov iz leta 2022 vseboval tudi prednostno nalogo za volitve v Evropski parlament leta 2024. Eden od pričakovanih vplivov je »okrepitev demokratične udeležbe – s posebnim poudarkom na vključenosti mladih in starejših – žensk v vsej njihovi raznolikosti, mobilnih državljanov EU in invalidov«.

Ustrezna zastopanost žensk je bistvena ne samo v zakonodajni in izvršni veji, ampak tudi v drugih odločevalskih postopkih v javni sferi. To je zlasti pomembno v času krize. EIGE je preučil pandemijo covid-19 in zbral podatke o spolni uravnoveženosti med ključnimi odločevalci pri usklajevanju odzivanja na pandemijo. Ta raziskava kaže, da so bile ženske v ospredju odločanja v boju proti covidu-19.¹²⁶ Natančneje je bilo 43,3 %¹²⁷ članic strokovnih svetovalnih organov v državah članicah odgovornih za podporo vladi pri javnozdravstvenih vidikih pandemije. Enako velja za parlamentarne odbore, ki so bili odgovorni za vprašanja covid-19 ali zdravja v 27 državah članicah Evropske unije, ki jih je sestavljalo 44,7 % vodij in 45,6 % članic.

EIGE je zaznal tudi pozitivne premike v institucijah EU. Štiri od šestih članov skupine za odzivanje na koronavirus Evropske komisije pod vodstvom predsednice Komisije, ki usklajuje odzivanje na covid-19 na ravni Evropske unije, so bile ženske.¹²⁸ Prav tako sta imeli pomembno vlogo v času pandemije dve agenciji EU, in sicer Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni in Evropska agencija za zdravila, ki ju vodita ženski ter njunim upravnim organom predsedujeta ženski. Ženske zdaj zasedajo tudi 51,6 % celotnega članstva uprav obeh agencij v primerjavi z 42,4 % leta 2021.¹²⁹

Z vidika izzivov, ki so pred nami, slika ni tako svetla na področju okolja in podnebnih sprememb. Podatki kažejo, da so ženske pogosto manj zastopane na tem področju. Samo 36,4 % članov predsedstva konference pogodbenic (COP) Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja je žensk.¹³⁰ Položaj pa je boljši, ko gre za politične položaje v Evropski uniji. V kabinetih komisarjev, ki se ukvarjajo z okoljem, je žensk več kot moških (58,6 % osebja).¹³¹ Enako velja tudi za višje vodstvo ustreznih generalnih direktoriatov, ki jih vodi 60 % žensk.¹³²

¹²⁶ <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/data-talks/women-forefront-decision-making-fight-against-covid-19-pandemic>

¹²⁷ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni avgusta 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | COVID-19 | national level | scientific advisory committees](#)

¹²⁸ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni avgusta 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | COVID-19 | European level | ECCRT](#)

¹²⁹ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni avgusta 2022. Dostopno na: [Indicator: women in decision-making | COVID-19 | European level | members highest decision-making body](#)

¹³⁰ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [Indicator: women in decision-making | UNFCCC | members of the bureau](#)

¹³¹ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [Indicator: women in decision-making | environment related DGs of the EC political positions | member of the cabinet](#)

¹³² Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [women in decision-making | environment related DGs of the EC | directors](#)

V Evropskem parlamentu je 43,4 % članic odborov, povezanih z okoljem.¹³³ Ženske zasedajo 26,7 % članstva najvišjih organov odločanja v Evropskih agencijah,¹³⁵ ki delujejo na področjih, povezanih z okoljem in podnebnimi spremembami.¹³⁵ Tri od osmih agencij imajo predsednico uprave ali nadzornega odbora – Agencija za sodelovanje energetske regulatorjev, Evropska agencija za okolje in Agencija Evropske unije za železnice.¹³⁶ Na ravni držav je 33,1 % ministric v vseh državah članicah, ki se ukvarjajo z okoljem ali podnebnimi spremembami, na parlamentarni ravni pa 30,4 % članic odborov, ki se ukvarjajo z okoljem ali podnebnimi spremembami.¹³⁷

Kot delodajalec želi **Komisija doseči spolno enakost na vseh ravneh vodenja**. Od decembra 2019 se je odstotek žensk na vodstvenih položajih povečal za 7 o. t. na ravni višjega vodstva (43,6 %) in 5,7 o. t. na ravni srednjega vodstva (47,2 %). To pomeni, da ženske zasedajo 46,5 % vseh **vodstvenih položajev** znotraj Komisije. Komisija si prizadeva tudi za uravnoteženo zastopanost **vodstva** izvršnih agencij do leta 2024. Izvršne agencije morajo pripraviti ustrezne akcijske načrte za doseg tega cilja.

Poslovni program razvoja talentov žensk, ki zajema prilagojeno usposabljanje, podporo in pripravo za višje upravne in vodstvene odgovornosti, se je prav tako izkazal za uspešnega pri povečanju spolne uravnoteženosti vodstva. Od skupno 329 žensk, ki so sodelovale v prvih treh izvedbah programa, jih je bilo 130 (39,5 % udeleženk) imenovanih na položaj vodje enote. Še 121 njihovih vrstnic pa je sodelovalo v četrti izvedbi programa, ki je potekal do decembra 2022. Po razpisu za prijave na peto izvedbo je bilo izbranih 105 kandidatka za program, ki se začne marca 2023.

Ženske na položajih odločanja v gospodarstvu

Danes je izobrazba žensk višja od izobrazbe moških, ženske pa so pripravljene prevzeti vodstvene odgovornosti. Vendar ostajajo bistveno manj zastopane pri odločanju v poslovnem okolju. Napredek pri zastopanosti žensk v upravnih odborih in na vodstvenih položajih v podjetjih je še vedno zelo majhen in neenakomeren po vsej Evropski uniji. Tega ni mogoče pojasniti s pomanjkanjem usposobljenih žensk, ki si želijo voditi.

¹³³ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [Indicator: women and in decision-making | environment and climate change | EU institutions and Agencies | committees in the EP | members](#)

¹³⁴ Agencija za sodelovanje energetske regulatorjev (ACER), Urad Skupnosti za sorte rastlin (CPVO), Evropska agencija za varnost v letalstvu (EASA), Evropska agencija za okolje (EEA), Skupno podjetje Evropske unije za ITER in razvoj fuzijske energije (Fuzija za energijo), Evropska agencija za varnost v pomorskem prometu (EMSA), Agencija Evropske unije za železnice (ERA) in Agencija Evropske unije za vesoljski program (EUSPA).

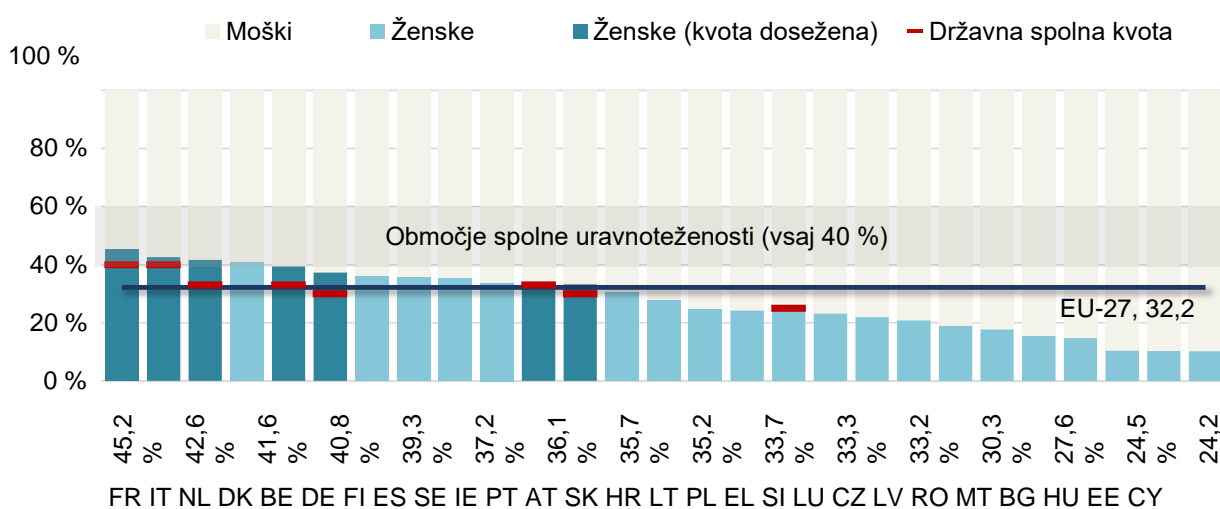
¹³⁵ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. [Indicator: women and men in decision-making | environment and climate change | European agencies | member of the highest decision-making body](#)

¹³⁶ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [Indicator: women and in decision-making | environment and climate change | EU institutions and agencies | president or chair](#)

¹³⁷ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | environment and climate change | decision-making at national level | parliamentary committees](#)

Dolgotrajne in sistemske ovire pri vstopanju v upravne odbore in na vodstvene položaje, tako imenovani »stekleni strop«, ostajajo in ne bodo izginile brez dodatnega ukrepanja. Po zadnjih podatkih EIGE¹³⁸ je bilo leta 2022 približno 32,2 % žensk v upravah največjih družb v Evropski uniji, ki kotirajo na borzi, v primerjavi s 30 % leta 2021. Države, v katerih imajo največje družbe, ki kotirajo na borzi, vsaj 40-odstotno zastopnost posameznega spola v upravi, so: Francija, Italija, Nizozemska in Danska. Nemčija, Finska, Španija, Švedska, Irska, Portugalska in Avstrija so dosegle cilj 33 % celotnega članstva uprave. V drugih državah članicah so ženske še manj zastopane od moških in zasedajo manj kot petino mest v upravi, v nekaterih državah članicah pa samo 10 %. Do zdaj je osem držav članic določilo spolne kvote za članstvo uprave družb, ki kotirajo na borzi.¹³⁹

Slika 6: Odstotek žensk in moških v upravah največjih družb v EU, ki kotirajo na borzi, oktober 2022.

Vir: Statistična zbirka podatkov o spolih EIGE.

Da bi odpravila težavo nizke zastopnosti žensk v upravi družb in se spopadla s pomanjkanjem preglednosti pri izbiri članov uprave, je Evropska komisija leta 2012 predlagala zakonodajo za izboljšanje spolne uravnoteženosti na odločevalskih položajih v največjih družbah Evropske unije, ki kotirajo na borzi.

Deset let pozneje sta Evropski parlament in Svet končno sprejela Direktivo (EU) 2022/2381 o zagotavljanju uravnotežene zastopnosti spolov med direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih.¹⁴⁰ S tem dosežkom je bila izpolnjena ena od zavez predsednice Komisije Ursule von der Leyen iz njenih političnih smernic za obdobje 2019–2024.¹⁴¹

Direktiva je prelomna točka na področju politike enakosti spolov Evropske unije ter omogoča hitrejši in enakomernejši napredek v vseh državah članicah EU. Začela je veljati 27. decembra 2022. Države članice morajo v dveh letih prenesti njene določbe v notranje pravo.

¹³⁸ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | business and finance | business \(eige.europa.eu\)](https://eige.europa.eu/indicators/women-and-men-in-decision-making-business-and-finance-business)

¹³⁹ Francija, Italija, Belgija, Nizozemska, Portugalska, Nemčija, Avstrija in Grčija.

¹⁴⁰ Direktiva (EU) 2022/2381 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. novembra 2022 o zagotavljanju uravnotežene zastopnosti spolov med direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih, OJ L 315/44 7.12.12., str. 44–59.

¹⁴¹ Glej <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/43a17056-ebf1-11e9-9c4e-01aa75ed71a1>

Nova direktiva določa cilje za velike družbe v Evropski uniji, ki kotirajo na borzi, da pospešijo napredek na področju uravnotežene zastopanosti spolov v upravi. Njen namen je, da nezadostno zastopani spol doseže vsaj 40 % neizvršnih članov uprave ali 33 % vseh direktorjev do 30. junija 2026.

Podjetja, ki bodo dosegla nižji odstotek, bodo morala pojasniti svoje odločitve na podlagi primerjalne analize usposobljenosti kandidatov in kandidatk. Ta analiza naj bi se opravila na podlagi jasnih, spolno nevtrálnih in nedvoumnih meril, podjetja pa morajo zagotoviti, da se prijavljeni kandidati ocenjujejo objektivno na podlagi individualnih odlik in ne glede na spol. Ta pristop spoštuje kvalifikacije in odlike kandidatov in kandidatk kot odločilno merilo in zagotavlja, da bodo primernost, usposobljenost in delovna uspešnost, ne spol, ostali glavni dejavniki v izbirnem postopku. Če sta dva kandidata enako usposobljena, bo izbrana oseba manj zastopanega spola. Merila za položaje v upravi določijo podjetja sama.

Velike družbe, ki kotirajo na borzi, bodo morale sprejeti tudi posamezne zaveze za doseganje spolne uravnoteženosti med izvršnimi člani uprave. Podjetja, ki ne dosežejo cilja direktive, morajo sporočiti razloge za to in ukrepe, ki so jih sprejela za odpravo te pomanjkljivosti. Države članice morajo določiti kazni za podjetja, ki ne izpolnijo obveznosti glede izbire in poročanja. Te kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne ter lahko vključujejo globe in preklic ali odpravo imenovanja spornega direktorja. Države članice bodo morale prav tako objaviti informacije o podjetjih, ki dosegajo cilje, in s tem ustvariti pritisk na tekmece kot dopolnitev državnih mehanizmov uveljavljanja.

Direktiva bo zagotovila večjo spolno uravnoteženost v upravi družb po vsej Evropski uniji, ki kotirajo na borzi, hkrati pa omogočala prilagodljivost za države članice, ki so sprejele enako učinkovite ukrepe. Direktiva priznava, da so se nekatere države članice odločile za druge obetavne možnosti izboljšanja spolne uravnoteženosti v upravi družb, in jim omogoča izvajanje načinov urejanja področja, ki so si jih izbrale, če ti prinašajo konkretne rezultate, namesto da bi sledile postopkovnim zahtevam direktive.

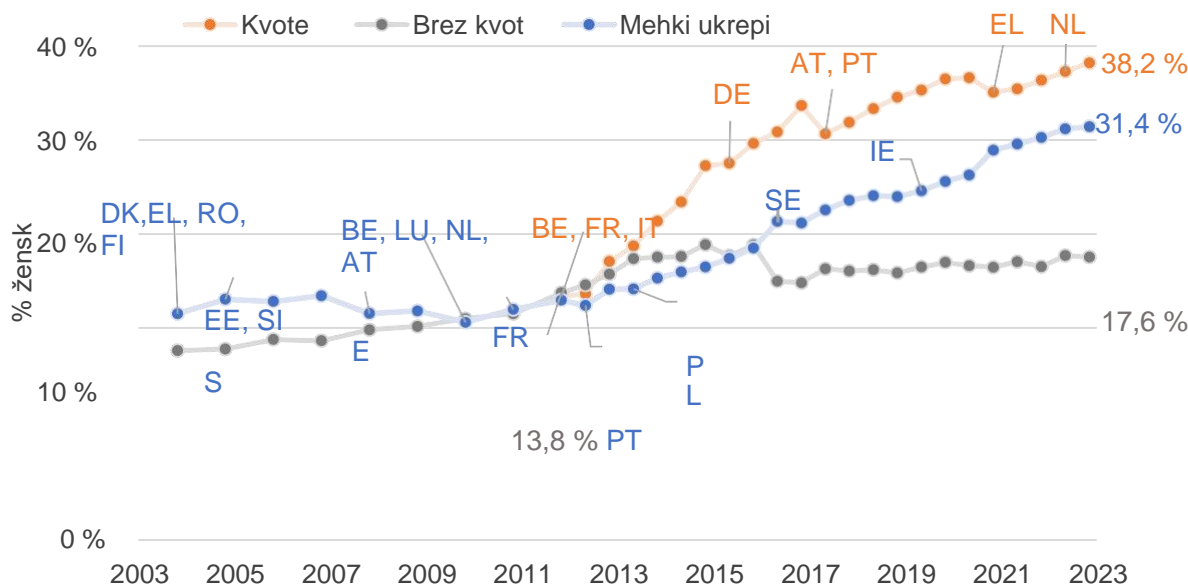
Ukrepi držav članic za spodbujanje spolno bolj uravnotežene zastopanosti v vodstvu podjetij segajo od »mekkih« ukrepov, ki se nanašajo na instrumente za spodbujanje podjetij k samoregulaciji in samostojnemu odločanju, do »trdih« regulativnih načinov obravnave. »TOrdi« pristopi zajemajo pravno zavezujoče kvote za minimalno zastopanost posameznega spola. Slika 7 kaže učinek in pomen zavezujočih ukrepov za spopadanje z nezadostno zastopanostjo žensk v upravi družb.

Slika 7 kaže, da je odstotek žensk v upravi največjih družb v Evropski uniji, ki kotirajo na borzi, višji v državah članicah s kvoto (38,2 %) kot v tistih z mehкими ukrepi (31,4 %) in državah članicah, ki niso uvedle nobenih ukrepov (17,6 %).

Na področju finančnih institucij se je spolna uravnoteženost dodatno izboljšala v upravi državnih centralnih bank. Zdaj je 28,4 % ključnih odločevalcev žensk (26,4 % leta 2021).

Število žensk na položaju namestnice guvernerja se je prav tako izboljšalo z 28,3 % leta 2021 na 33,3 % leta 2022.¹⁴² Vendar pa so vsi guvernerji državnih centralnih bank v Evropski uniji moški.¹⁴³

Slika 7: odstotek žensk v upravi največjih družb v državah članicah EU, ki kotirajo na borzi, glede na vrsto ukrepa na državni ravni (2003–2022).

Vir: lastni izračuni EIGE na podlagi podatkov iz statistične zbirke podatkov o spolih

Maja 2022 je **danski** parlament sprejel zakonodajo za spodbujanje enakovrednejše sestave vodstva in upravnega odbora v zasebnih podjetjih in javnem sektorju. Novi zakon je začel veljati januarja 2023. Podjetja in institucije, ki so zajete v zakonu, morajo določiti cilje za spolno sestavo višjega vodstva in uprave. Ciljne številke in spreminjanje sestave glede na spol morajo biti pregledno predstavljene na javno dostopni spletni strani. Zajetih je tudi več javnih ustanov, na primer občin in regij.

Junija 2022 je **belgijski** inštitut za enakost spolov objavil poročilo¹⁴⁴ o **zakonu o kvotah in zastopanosti žensk v upravnih odborih**, ki kaže, da se je odstotek žensk v upravi štirikrat povečal med letoma 2008 in 2020, z 8,3 % na 34,1 %. Leta 2020 je 98,2 % podjetij spoštovalo zakon. Zdaj so v obravnavi priporočila za izboljšanje zakona: povečanje praga spolnih kvot na 40 % in ureditev boljšega spremljanja izvajanja zakona.

V evropskih finančnih institucijah in njihovih upravah so leta 2022 še naprej prevladovali moški. Dve od treh finančnih institucij (Evropsko investicijsko banko in Evropski investicijski sklad) je vodil moški, Evropsko centralno banko pa je vodila ženska.¹⁴⁵

¹⁴² Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni julija 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | business and finance | central banks: deputy/vice-governors \(eige.europa.eu\)](https://eige.europa.eu/indicator/women-and-men-in-decision-making-business-and-finance-central-banks-deputyvice-governors)

¹⁴³ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni julija 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | business and finance | central banks: governors \(eige.europa.eu\)](https://eige.europa.eu/indicator/women-and-men-in-decision-making-business-and-finance-central-banks-governors)

¹⁴⁴ <https://igvm-iefh.belgium.be/fr/actualite/loi-quotas-quatre-fois-plus-de-femmes-dans-les-conseils-dadministration>

¹⁴⁵ Statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni julija 2022. Dostopno na: [Indicator: women and men in decision-making | business and finance | European financial institutions: presidents or chair \(eige.europa.eu\)](https://eige.europa.eu/indicator/women-and-men-in-decision-making-business-and-finance-european-financial-institutions-presidents-or-chair)

Izvršilni odbor Evropske centralne banke je imel samo dve ženski od šestih članov,¹⁴⁶ v Svetu ECB pa sta sedeli isti ženski od 25 članov.¹⁴⁷ Isto leto je bilo deset žensk od 27 članov uprave Evropske investicijske banke in dve od šestih članov upravnega odbora.¹⁴⁹ Evropski nadzorni organi imajo več žensk na višjih vodstvenih položajih: Evropski organ za vrednostne papirje in trge (ESMA) ima predsednico in izvršno direktorico, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA) pa ima predsednico.

¹⁴⁶ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.en.html>

¹⁴⁷ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.en.html>

¹⁴⁸ <https://www.eib.org/en/about/governance-and-structure/statutory-bodies/board-directors/index.htm>

¹⁴⁹ https://www.eif.org/who_we_are/governance/board_of_directors/index.htm

INTEGRACIJA NAČELA ENAKOSTI SPOLOV

Integracija načela enakosti spolov je proces vključevanja vidika spola v oblikovanje, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje politik, programov in projektov na vseh področjih in ravneh. Je močno orodje, ki zagotavlja, da je enakost spolov vključena v vse vidike oblikovanja politik in ni obravnavana kot samostojno vprašanje. Integracija načela enakosti spolov ima tako velik potencial za spodbujanje enakosti spolov ter opolnomočenje žensk in deklic.¹⁵⁰

V letu 2022 je Evropska unija še naprej dosegala napredek pri integraciji načela enakosti spolov v svojih politikah, tudi s politikami, ki obravnavajo aktualne izzive, kot je ruska agresorska vojna proti Ukrajini. **Projektna skupina za enakost** Evropske komisije je še naprej podpirala integracijo načela enakosti, vključno z integracijo načela enakosti spolov. Koordinatorji in koordinatorice za enakost, ki delujejo v vseh službah Komisije, so vključevali načelo enakosti v pobude politik Komisije ter izvajanje in spremljanje **delovnih načrtov za integracijo načela enakosti**. Nadaljevali so z vodenjem delovnih skupin za enakost, da bi spodbujali, razvijali in spremljali delo na področju integracije načela enakosti v generalnem direktoratu ali uradu.¹⁵¹ Sekretariat Projektna skupina za enakost je organiziral usposabljanja na področju integracije načela enakosti, vključno s posebnimi usposabljanji o integraciji načela enakosti spolov, namenjenimi koordinatorjem za enakost in celotnemu osebju Komisije. Ta del vsebuje pregled dosežkov institucij EU na področju integracije načela enakosti spolov in izpostavlja dobre prakse iz držav članic.

Enakost spolov na različnih področjih politik EU

Ruska invazija v Ukrajino je povečala energetska draginjo, ki se je začela med pandemijo, in poglobila energijsko revščino.¹⁵² Slednja nesorazmerno prizadene ženske in gospodinjstva, ki jih te vodijo.¹⁵³

¹⁵⁰ EIGE je objavil poročilo, ki podaja rezultate zbiranja podatkov ter analize stanja enakosti spolov in integracije načela enakosti spolov po vsej Evropski uniji. EIGE, *The pathway to progress: strengthening effective structures for gender equality and gender mainstreaming in the EU*, 2023. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/pathway-progress-strengthening-effective-structures-gender-equality-and-gender-mainstreaming-eu>

¹⁵¹ Za spodbujanje bolj vključujočega delovnega okolja je **Generalni direktorat za gospodarske in finančne zadeve** organiziral posebna usposabljanja o vključujočem vodenju in integraciji načela enakosti, ozaveščal o možnostih razpoložljive psihološke podpore in začel obširno kampanjo za spopadanje z mikroagresijo na delovnem mestu. Oblikovan je bil tudi program usposabljanja za ženske z vodstvenimi ambicijami. Epizoda serije OCEAN na mreži Euronews, ki jo podpira **Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo**, je prikazala podjetnice v modri ekonomiji. Podporna enota Evropske komisije za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo (FAMENET) je zbrala zgodbe o uspehu financiranih projektov, ki vključujejo vidik enakosti spolov. Nekateri primeri so zajeti v Poročilo o podpori ženskam v ribištvo in akvakulturi ter projektih dobre prakse FLAG. **Generalni direktorat za mobilnost in promet** je sklenil pogodbo z zunanjim izvajalcem, da bi pomagal svojemu osebju uporabljati načelo enakosti z ugotavljanjem pomanjkljivosti v politikah, pobudah in akcijah ter razvijanjem ciljno usmerjenega usposabljanja. Koordinator za enakost **Generalnega direktorata za regionalno in mestno politiko** je v mednarodnem tednu žensk izvedel delavnico o enakosti spolov za osebje generalnega direktorata. Na mednarodni dan žensk je Projektna ekipa za enakost **Generalnega direktorata za podporo strukturnim reformam** organizirala spletni dogodek o vprašanih enakosti spolov z razpravo, namenjeno ozaveščanju o enakosti spolov pri oblikovanju politik in na terenu.

¹⁵² O energijski revščini govorimo, ko računamo za energijo pomenijo visok odstotek dohodkov potrošnikov ali ko morajo ti zmanjšati porabo energije v gospodinjstvu do te mere, da to negativno vpliva na njihovo zdravje in dobro počutje.

¹⁵³ JRC, *Energy poverty and gender in the EU: the missing debate*, 2023. Dostopno na: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC132612>; see also the conclusions of the konferenca "Ženske in energetska revščina", ki jo je organizirala Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo (TEN) Evropskega ekonomsko-socialnega odbora 9. novembra 2022 <https://www.europeanlawmonitor.org/latest-eu-news/energy-poverty->

Po objavi orodij za spopadanje z energetske draginjo jeseni 2021¹⁵⁴ je Komisija leta 2022 sprejela dodatne ukrepe za boj proti energetske draginji in zagotavljanju varne dobave, vključno z oktobrskim predlogom nove nujne uredbe za reševanje visokih cen goriv.¹⁵⁵ Aprila je ustanovila **usklajevalno skupino Komisije za energetske revščino in ranljive odjemalce**, ki si prizadeva državam EU ponuditi prostor za izmenjavo najboljših praks in povečati usklajenost ukrepov politike v podporo ranljivim in energetske revnim gospodinjstvom.¹⁵⁶ »**Platforma za enakost v energetske sektorju**«, vzpostavljena leta 2021, ki ponuja prostor za razpravljanje o vprašanih v zvezi z enakostjo v vseh pomenih, je v letu 2022 še naprej omogočala izmenjavo izkušenj in poudarjanje najboljših praks.¹⁵⁷ Čeprav ukrepi za zmanjšanje cen energije posredno koristijo ženskam, ker energijska revščina vpliva pretežno nanje, so akterji civilne družbe pozvali k večjemu upoštevanju vidika spola pri oblikovanju energetske politik.

Energetske sektor je še vedno eno od področij, kjer spolna uravnoteženost pomeni izziv. Statistično orodje, ki ga je objavila Mednarodna agencija za energijo, kaže prevlado moških in premajhno zastopanost žensk v energetske sektorju.¹⁵⁸ Za spopadanje s temi neenakostmi je Evropska agencija za podnebje, infrastrukturo in okolje (CINEA) začela izvajati **raziskavo o spolni uravnoteženosti na področju raziskav in inovacij, da bi okrepila vlogo žensk v energetske prehodu** v okviru programa Obzorje Evropa. Ta raziskava se bo osredotočala na ovire, dobre prakse in priporočila za okrepitev vloge žensk na področju raziskav in inovacij za energetske prehod. **Pobuda za enakost foruma Clean Energy Ministerial** (prej *Clean Energy Education and Empowerment*, C3E), ki si prizadeva pospešiti prehod na nizkoogljično gospodarstvo z odpravljanjem razlik med spoloma v energetske sektorju, je podaljšala svoje programsko obdobje za naslednjih pet let.¹⁵⁹

Na področju **kmetijstva** je v skupni kmetijski politiki (SKP) za obdobje 2023–2027 prvič omenjena potreba po **podpiranju žensk v kmetijstvu**. V postopku priprave strateških načrtov SKP so morale države članice oceniti položaj žensk v kmetijstvu in na podeželju ter obravnavati s tem povezane izzive v svojih strateških načrtih. Do konca leta 2022 je Komisija odobrila vseh 28 strateških načrtov SKP, katerih večina vsebuje ukrepe za izboljšanje položaja kmetovalk ali žensk s podeželja. Večina držav članic se je tudi zavezala k vključitvi organizacij za ženske pravice v odbore za spremljanje strateških načrtov SKP. V okviru **akcijskega načrta EU za podeželje**¹⁶⁰ je mreža SKP EU organizirala delavnico o

[women-more-likely-to-be-affected-than-men.html](#). Glej razčlenjene podatke glede na spol v poročilu JRC o kazalnikih energetske revščine: Koukoufikis, G. in Uihlein, A., *Energy poverty, transport poverty and living conditions – An analysis of EU data and socioeconomic indicators*, EUR 31000 EN, Urad za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2022, ISBN 978-92-76-48396-0, doi:10.2760/198712, JRC128084.

¹⁵⁴ Orodja vsebujejo seznam kratkoročnih in srednjeročnih pobud, ki se lahko izvedejo na državni ravni v podporo in pomoč najranljivejšim potrošnikom.

¹⁵⁵ Glej https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6225

¹⁵⁶ Sklep Komisije (EU) 2022/589 z dne 6. aprila 2022 o sestavi usklajevalne skupine Komisije za energetske revščino in ranljive odjemalce ter operativnih določbah za njeno vzpostavitev, OJ L 112, 11.4.2022, str. 67–72; glej tudi https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-consumer-rights/energy-poverty-eu_en

¹⁵⁷ https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/equality-platform-energy-sector_en

¹⁵⁸ Mednarodna agencija za energijo (MAE) je razvila posebno spletno statistično orodje "Gender and Energy Data Explorer". To vsebuje podatke o razlikah med spoloma v energetske sektorju: <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/gender-and-energy-data-explorer?Topic=Employment&Indicator=Gender+wage+gap+conditional+on+skills>

¹⁵⁹ C(2022)9083 z dne 16. decembra 2022.

¹⁶⁰ Glej https://rural-vision.europa.eu/index_en

povečanju enakosti spolov na podeželju v Evropski uniji¹⁶¹ za boljše razumevanje ključnih izzivov, s katerimi se spopadajo ženske na podeželju po vsej Evropski uniji, s poudarkom na dostopu do zaposlitve, postopkih odločanja in storitev.

V **Španiji** bo prvič uporabljen način uravnotežene zastopanosti spolov pri razdeljevanju finančne pomoči v okviru strateškega načrta SKP: dodatna ciljno usmerjena sredstva se bodo podeljevala kmetovalkam, ki se že ukvarjajo s kmetijstvom ali želijo začeti novo poslovno dejavnost.¹⁶² Da bi pritegnili in zadržali kmetovalke, bo **Irska** uporabila način uravnotežene zastopanosti spolov pri razdeljevanju finančne pomoči v okviru načrta SKP. Kmetovalke bodo dobile tudi dodatna sredstva za naložbe in sodelovale v ženskih skupinah za prenos znanja.¹⁶³

Šport ponuja veliko možnosti za povečanje enakosti spolov. Udeležba na tekmah Evropskega ženskega nogometnega prvenstva 2022 je bila dvakrat višja v primerjavi s prejšnjimi tekmovanji¹⁶⁴ in jih je spremljajo več kot 250 milijonov ljudi po vsem svetu. Prvenstvo je širilo tudi ozaveščenost o enakem plačilu v športu: skupni zaslužek, zlasti za deset najbolje plačanih žensk, se je povečal za 23 % od leta 2020,¹⁶⁵ sponzorske naložbe pa naj bi letno rasle za 146 %.¹⁶⁶ Zgodovinski izbor treh sodnic za sojenje na zadnjem moškem Svetovnem prvenstvu v nogometu je prav tako povečal enakost v nogometu. Kljub tem pozitivnim premikom so ženske še vedno zasedale le 14 % vseh najvišjih odločevalskih položajev v športnih zvezah držav članic EU. Ženske so tudi manj športno dejavne od moških na škodo njihovega zdravja in dobrega počutja.¹⁶⁷

Evropska komisija je leta 2022 podprla enakost spolov v športu z več pobudami. Skupina na visoki ravni za enakost spolov v športu je končala poročilo,¹⁶⁸ ki obravnava neuravnoteženo vključenost deklic in žensk v šport, vključno z medijskim poročanjem in nasiljem zaradi spola. Strokovnjaki so predlagali tudi akcijski načrt s konkretnimi ukrepi za doseganje večje enakosti spolov na področju športa v Evropi, kot je vzpostavitev nagrade #BeEqual za nagrajevanje projektov, ki spodbujajo opolnomočenje ter udeležbo žensk in deklic v športu.¹⁶⁹

Na **področju vesolja** je samo ena od petih zaposlenih v vesoljski industriji ženska.¹⁷⁰ Teden vesolja EU je namenil eno srečanje ženskam v vesolju in oviram za njihovo vključenost. Decembra 2022 je

¹⁶¹ https://eu-cap-network.ec.europa.eu/news-events/events/advancing-gender-equality-rural-areas-eu-2022-11-15_en

¹⁶² https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-09/csp-a-a-glance-spain_en.pdf

¹⁶³ https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-10/csp-at-a-glance-ireland_en_1.pdf

¹⁶⁴ <https://www.uefa.com/news/0276-15748cb0ba74-f342af5f57b8-1000--attendance-record-smashed/>

¹⁶⁵ <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2022/01/13/the-highest-paid-female-athletes-score-a-record-167-million/?sh=762158f278cc>

¹⁶⁶ <https://www.nielsen.com/insights/2022/fans-are-changing-the-game/>

¹⁶⁷ Dostopno na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668>

¹⁶⁸ Evropska komisija, "Towards more gender equality in sport: recommendations and action plan from the High Level Group on Gender Equality in sport", 2022. Dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/684ab3af-9f57-11ec-83e1-01aa75ed71a1>

¹⁶⁹ <https://sport.ec.europa.eu/news/beinclusive-eu-sport-awards-2022-now-open-for-submission>

¹⁷⁰ Glej na primer <https://www.statista.com/statistics/1182949/astronaut-space-gender/>. Pri tem je bil velik korak naprej za enakost spolov, da je Samantha Cristoforetti prva Evropejka, ki je postala poveljnica mednarodne vesoljske postaje leta 2022.

https://www.esa.int/Science_Exploration/Human_and_Robotic_Exploration/Minerva/ESA_astronaut_Samanta_Cristoforetti_becomes_first_European_female_ISS_commander

Decembra 2022 je Komisija objavila rezultate inovativne demografske raziskave s področja obrambe, letalstva in vesolja EU za boljše oblikovanje politik enakosti v tem sektorju.¹⁷¹ Glavna ugotovitev je bila, da bi morala biti področja obrambe, letalstva in vesolja enakovrednejša, bolj raznolika in vključujoča, saj je 53,4 % vprašanih razkrilo, da so bili vsaj enkrat žrtve diskriminacije. Kar 63,8 % te skupine je potrdilo, da se od takrat ni nič spremenilo in da še naprej prihaja do nepravilnega in neenakega obravnavanja. Konkretnije se zdi, da se ženske soočajo z diskriminacijo in neenakim obravnavanjem pogosteje kot moški (73 % v primerjavi z 32 %) in menijo, da je spol najpogostejši vzrok diskriminacije (94 %).

Na področju izobraževanja in usposabljanja **predlog Komisije za Priporočilo Sveta o poteh do uspeha v šoli**,¹⁷² sprejet 30. junija 2022, priporoča, da države članice redno in sistematično zbirajo po spolu razčlenjene podatke o učencih, da lažje ocenijo dejavnike, ki imajo negativen ali pozitiven učinek na učne rezultate. Predlog vsebuje priporočila za reševanje nesorazmerij med spoloma v izobraževanju, zlasti, da se na ravni EU doseže cilj zmanjšanja osipa (pod 9 % do leta 2030) in odstotka slabih dosežkov (pri osnovnih spretnostih in znanjih) pod 15 %. Poročilo o napredku v evropskem izobraževalnem prostoru¹⁷³ predstavlja usmeritve pri doseganju ciljev na ravni EU¹⁷⁴ z razčlenitvijo podatkov glede na spol. Pregled izobraževanja in usposabljanja 2022 vsebuje primerjalno analizo o enakosti spolov in prikaže glavne izzive na področju enakosti.

V **izobraževanju** so ukrepi za enakost spolov usmerjeni zlasti v ustvarjanje večje spolne uravnoteženosti na določenih študijskih področjih, kot je STEM, pri čemer je najmanj žensk na področjih IKT, inženirstva, proizvodnje in gradbeništva. Leta 2022 je **delovna skupina za enakost in vrednote v izobraževanju in usposabljanju**¹⁷⁵ poudarila dodatne prvine, kot sta pregled učbenikov in digitalnih virov z vidika enakosti spolov in potreba po spolno občutljivem poučevanju od predšolske vzgoje in varstva naprej. Druga vprašanja, ki zahtevajo več pozornosti, so med drugim slabši rezultati dečkov (z negativnimi posledicami na posameznike same in družbo kot celoto), celoviti pristopi kot učinkovita sredstva za spodbujanje netradicionalnih izbir poklicne poti in boj proti trpinčenju zaradi spola (vključno s spletnim ustrahovanjem).

¹⁷¹ Evropska komisija, "Union of equality: EU defence industry, aeronautics and space sectors: final report", 2022. Dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1eabc182-7f4f-11ed-9887-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁷² Predlog Komisije za Priporočilo Sveta o poteh do uspeha v šoli, COM(2022)316 final.

¹⁷³ Dostopno na: <https://education.ec.europa.eu/news/building-the-european-education-area-progress-report-published>

¹⁷⁴ Do leta 2030 bi moralo biti vsaj 96 % otrok od tretjega leta do šoloobvezne starosti vključenih v predšolsko vzgojo in varstvo; do leta 2030 bi moral biti delež učencev, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, znašati manj kot 9 %; do leta 2025 bi moral biti delež diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja (PIU), ki so vključeni v poklicno izobraževanje in usposabljanje, vsaj 60 %; do leta 2030 bi moral biti delež 25- do 34-letnikov s terciarno izobrazbo vsaj 45 %; do leta 2025 bi moralo biti vsaj 47 % odraslih, starih od 25 do 64 let, vključenih v poučevanje v zadnjih 12 mesecih; do leta 2030 bi moral biti delež 15-letnikov s slabšimi rezultati iz branja, matematike in znanosti manjši od 15 %, do leta 2030 pa bi moral biti delež osmošolcev z nižjimi rezultati iz računalniške in informacijske pismenosti manj kot 15 %.

¹⁷⁵ Srečanja delovne skupine so se med drugim osredotočala na spolno segregacijo pri izbiri izobraževanja in poklicne poti ter neenako uspešnost dečkov in deklic na različnih področjih. Razprava o politiki s tega področja poudarja ključne izzive, navdihujoče prakse za njihovo premagovanje, ključne rezultate raziskav in pomembne pobude Komisije, drugih institucij in mednarodnih organizacij. Dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d36b1bdf-adae-11ed-8912-01aa75ed71a1/language-en>

V okviru priporočila **Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju** iz leta 2020 so države članice leta 2022 predložile svoje notranje izvedbene načrte. Nekateri načrti spodbujajo enakost spolov in vsebujejo posebne ukrepe za ženske, kot so usmerjanje, spremljanje, pilotni projekt mobilnosti za ženske, ciljno usmerjeno delovanje na področju digitalnih spretnosti in znanj in STEM.

Na področju **raziskovanja** se je leta 2022 začel izvajati program politike **Evropskega raziskovalnega prostora (ERA)**¹⁷⁶ za obdobje 2022–2024 – osrednji okvir raziskovalne politike, v katerem sodelujejo Komisija, države članice in povezane države ter organizacije raziskovalnih deležnikov na ravni EU, zastopanih v forumu ERA – ki vsebuje ukrep, posebej namenjen spodbujanju enakosti spolov in vključenosti na področju raziskav in inovacij s predvidenimi rezultati politike, vključno z oblikovanjem izhodišča EU za ničelno toleranco do nasilja zaradi spola na področju raziskav in inovacij. Podskupina foruma ERA, namenjena izvajanju ukrepa 5 ERA, bo uradno začela delovati marca 2023. Delovni program »Širitev udeležbe in krepitev evropskega raziskovalnega prostora« (WIDERA), ki je del programa Obzorje Evropa, prevaja izvajanje te politike ERA v finančno podporo za različne ukrepe in projekte. Več teh se je začelo izvajati leta 2022, vključno s poročilom o politikah v zvezi s pristopi k vključevanju enakosti spolov v raziskave in inovacije.¹⁷⁷ Da bi preučila nesorazmeren vpliv pandemije covid-19 na poklicno pot in produktivnost raziskovalk, je strokovna skupina programa Obzorje Evropa leta 2022 raziskovala to vprašanje in bo spomladi 2023 izdala poročilo kot prispevek h krepitvi enakosti spolov v ERA v obdobju okrevanja.¹⁷⁸ V okviru **konference ukrepov programa Marie Skłodowska-Curie (MSCA)** maja 2022¹⁷⁹ je Francija organizirala delavnico »Spodbujanje enakosti spolov z MSCA in znotraj njega: odpravljanje razlik med spoloma v raziskovanju in podpiranje poklicnega razvoja raziskovalk«. Na srečanju je bil obravnavan širok nabor pogledov na zdajšnje stanje enakosti spolov na področju raziskav in inovacij s priporočili, kot so večje vključevanje vidika spola v raziskovalne vsebine in zagotavljanje boljših smernic za prijavitelje.¹⁸⁰

Na področju **kulture in ustvarjalnosti** so Komisija in države članice v okviru odprte metode usklajevanja (OMC)¹⁸¹ pripravile poročilo o enakosti spolov v kulturnem in ustvarjalnem sektorju.¹⁸²

¹⁷⁶ Program politike ERA za obdobje 2022–2024 so države članice sprejele v okviru sklepov Sveta o prihodnjem upravljanju evropskega raziskovalnega prostora, glej prilogo: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14308-2021-INIT/sl/pdf>

¹⁷⁷ Evropska komisija, Research and Innovation (September 2022): Approaches to inclusive gender equality in research and innovation (R&I). Dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/006a43e7-3eda-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁷⁸ <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&groupID=3817>

¹⁷⁹ <https://marie-sklodowska-curie-actions.ec.europa.eu/event/conference-next-generation-msca-opening-a-new-era-for-change>

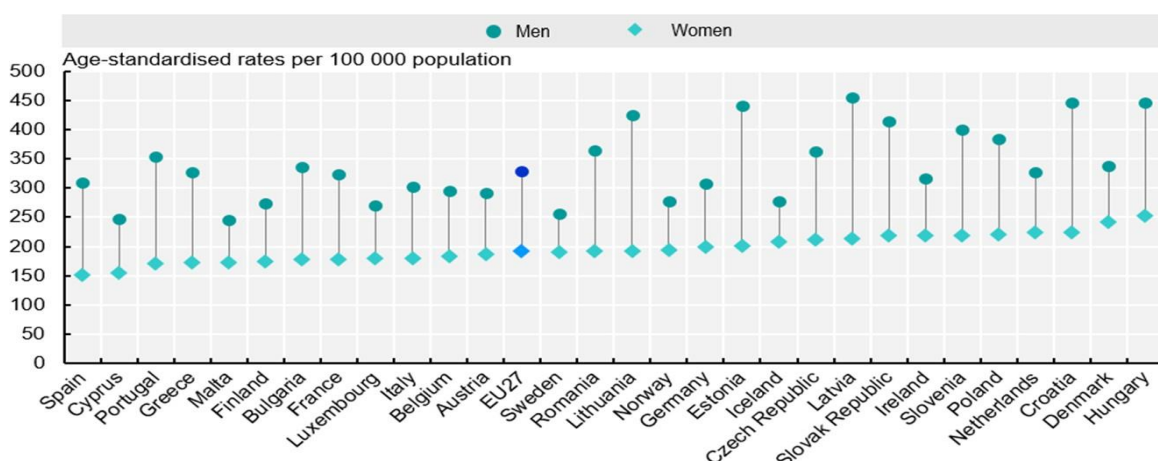
¹⁸⁰ Druga priporočila so obravnavala razširjanje primerov najboljših praks MSCA in izmenjavo praks ter so vsebovala konkretne predloge za pregled nekaterih vidikov programa za spodbujanje večje vključenosti žensk in uvedbo strožjih obveznosti za boljše reševanje težav, s katerimi se srečujejo raziskovalke. V okviru izvajanja načrtov za enakost spolov MSCA so bile izpostavljene sheme mentorstva pri delu in zastopnost kot ključni vidiki za spodbujanje vključenosti žensk na področjih in v sektorjih, kjer zdaj prevladujejo moški.

¹⁸¹ <https://culture.ec.europa.eu/policies/cultural-policy-cooperation-at-the-eu-level>

¹⁸² Evropska komisija, "Towards gender equality in the cultural and creative sectors: report of the OMC working group of Member States' experts", 2021. Dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1>

Marca 2022 je Francija v okviru predsedovanja Svetu Evropske unije organizirala »Forum Egalité«¹⁸³ za razpravo o glavnih izzivih iz poročila. Kot nadaljnji korak v okviru poročila OMC je Komisija nadaljevala prizadevanja za izboljšanje razpoložljivih podatkov glede na spol v kulturnem in ustvarjalnem sektorju. Še naprej poteka delo za vzpostavitev pododdelka, ki bi pokrival enakost spolov v kulturi na spletni strani Eurostata.

Komisija upošteva integracijo načela enakosti spolov tudi v svoji **zdravstveni politiki**. Rak ima drugačen vpliv na ženske in moške skozi celoten potek bolezni. Evropski načrt za boj proti raku¹⁸⁴ priznava te razlike in vključuje vidik spola na več področjih, kot so raziskave in inovacije, preprečevanje, zgodnje odkrivanje, oskrba, pacienti in zmanjšanje neenakosti. Evropski register neenakosti pri zdravljenju raka,¹⁸⁵ ki je bil vzpostavljen februarja 2022, je ena od glavnih pobud načrta za boj proti raku, ki državam članicam pomaga obravnavati neenakosti, vključno z neenakostmi glede na spol, pri zdravljenju raka, tako da jim pomaga spoznavati njihove prednosti in slabosti. Februarja 2023 je Komisija objavila seznam podatkov o raku v 29 državah, ki ocenjuje razmere pri zdravljenju raka na državni ravni, vključno z neenakostmi in posebnimi izzivi, kot so velike razlike glede na spol v smrtnosti znotraj držav:

Digitalizacija zdravstvenih podatkov in uporaba novih tehnologij, kot sta umetna inteligenca (UI) in visokozmogljivostno računalništvo, lahko pomagata razviti boljše mehanizme presejanja in standardizirati opravila ter preprečevati morebitne predsodke na podlagi spola. **Evropska pobuda za slikanje raka** je začela delovati januarja 2023¹⁸⁶, da bi razvila »atlas« slik v EU v zvezi z rakom ter pripravila anonimizirane slike na razpolago bolnišnicam, raziskovalcem in inovatorjem.

¹⁸³ <https://www.institutfrancais.com/en/magazine/close-up/forum-about-gender-equality-in-europe-on-8-9- and-10-march-in-angers>

¹⁸⁴ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in svetu o Evropskem načrtu za boj proti raku, COM(2021) 44 final.

¹⁸⁵ <https://cancer-inequalities.jrc.ec.europa.eu/>

¹⁸⁶ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/events/european-cancer-imaging-initiative-launch-event>

Vidik spola je treba upoštevati tudi pri zgodnjem odkrivanju raka. Na podlagi predloga Komisije septembra 2022 je Svet EU sprejel **priporočilo Sveta o presejanju raka** dne 9. decembra 2022,¹⁸⁷ ki posodablja prejšnje priporočilo Sveta iz leta 2003. Priporočilo poudarja, da bi bilo treba ustrezno upoštevati posebne potrebe moških in žensk in da je treba preučiti vidike, povezane z enakostjo spolov, pred sprejetjem odločitev o izvajanju presejalnih programov. Namen priporočila je pomagati državam članicam, da do leta 2025 zagotovijo presejalne preglede za 90 % prebivalstva EU, ki izpolnjuje pogoje za presejalne programe za odkrivanje raka dojk, materničnega vratu ter debelega črevesa in danke, in da se organizirani presejalni programi razširijo na raka pljuč in prostate ter v določenih okoliščinah na rak želodca.¹⁸⁸

V okviru skupnega učnega programa Komisije o enakosti spolov sta **Francija in Belgija** gostili seminar o spolnem in reproduktivnem zdravju in pravicah (SRHR) za izmenjavo dobrih praks.¹⁸⁹ **Francija** je predstavila državno strategijo za spolno zdravje za obdobje 2017–2030, medsektorsko zavezo ministrstev in deležnikov k izvajanju celovitega akcijskega načrta na podlagi pravic za spodbujanje SRHR, vključno z dostopom do ustrezne kontracepcije, ukrepi za zmanjšanje nezaželenih nosečnosti ter preprečevanjem diskriminacije in spolnega nasilja. Za doseg te ciljev je z letom 2022 vlada zagotovila brezplačno kontracepcijo za vse ženske do 25. leta starosti in izboljšala dostop do splava. **Belgija** je prav tako izboljšala dostop do kontracepcije z zmanjšanjem stroškov za uporabnice. Od leta 2020 naprej je večina kontracepcije brezplačna za mlade do 25. leta starosti in osebe z nizkimi dohodki ter ranljive osebe. Nujna kontracepcija je brezplačna za vse, ne glede na starost. Belgija organizira tudi obvezne tečaje spolne vzgoje tako v francosko kot flamsko govorečih regijah.

Tudi **umetna inteligenca** lahko podpira spolne predsodke in ohranjanje stereotipov. Decembra 2022 je Svet sprejel splošni pristop k osnutku **Akta o umetni inteligenci**,¹⁹⁰ s čimer je odprl pot pogajanjem z Evropskim parlamentom. Namen Akta o UI, ki ga je Komisija predlagala leta 2021, je zagotoviti, da so sistemi umetne inteligence, dani na trg Evropske unije in uporabljeni v njej, varni in da spoštujejo zakonodajo o temeljnih pravicah in vrednotah EU. Cilj novih obveznih zahtev je zagotoviti, da lažno pozitivni ali negativni rezultati ne prizadenejo nesorazmerno določenih skupin, kot so ženske. Sistemi velikega tveganja bodo morali biti naučeni in testirani na podlagi reprezentativnih podatkov, da se zmanjša tveganje vgrajenih spolnih predsodkov in zagotovi, da se ti lahko rešujejo z ustreznimi ukrepi odkrivanja in odpravljanja predsodkov ter drugimi omilitvenimi ukrepi. Prav tako morajo omogočati sledenje in revizijo, zato da lahko državni pristojni organi in sodišča raziščejo ter obravnavajo morebitne kršitve obveznosti v zvezi z enakostjo spolov.

¹⁸⁷ Priporočilo Sveta z dne 9. decembra 2022 o krepitvi preprečevanja z zgodnjim odkrivanjem: nov pristop EU k presejanju raka, ki nadomešča Priporočilo Sveta 2003/878/ES, OJ C 473, 13.12.2022, str. 1–10.

¹⁸⁸ Na voljo je finančna podpora, pri čemer je 31,2 milijona EUR rezerviranih v letnem programu dela 2022, 38,5 milijona pa v letnem programu dela 2023 programa EU4Health ter 60 milijonov EUR v okviru programa Obzorje Evropa, dodatna sredstva EU pa se lahko namenijo tudi iz regijskih, kohezijskih in socialnih skladov.

¹⁸⁹ https://commission.europa.eu/publications/eu-mutual-learning-programme-gender-equality-sexual-and-reproductive-health-and-rights-seminar_en

¹⁹⁰ [https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/06/artificial-intelligence-act-council-calls-for-promoting-safe-ai-that-respects-fundamental-rights/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Artificial+Intelligence+Act%3a+Council+calls+for+promoting+sa](https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/06/artificial-intelligence-act-council-calls-for-promoting-safe-ai-that-respects-fundamental-rights/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Artificial+Intelligence+Act%3a+Council+calls+for+promoting+safe+AI+that+respects+fundamental+rights)
[fe+AI+that+respects+fundamental+rights](https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/06/artificial-intelligence-act-council-calls-for-promoting-safe-ai-that-respects-fundamental-rights/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Artificial+Intelligence+Act%3a+Council+calls+for+promoting+sa)

Direktiva glede poročanja podjetij o trajnostnosti (CSRD) je začela veljati 5. januarja 2023¹⁹¹ in je spremenila ter poostrila zahteve za poročanje o okoljskih, družbenih in upravljaljskih zadevah, ki sta jih uvedli Direktiva o poročanju nefinančnih informacij¹⁹² in Direktiva 2013/34/EU.¹⁹³ CSRD uvaja standarde poročanja o trajnostnosti, ki bodo sprejeti kot delegirani akti Komisije. To bo zagotovilo enotnejše poročanje o trajnostnosti po vsej Uniji. Standardi bodo določali informacije, ki bi jih morala ustrezna podjetja razkriti o družbenih dejavnikih, vključno z delovnimi pogoji, vključenimi socialnimi partnerji, kolektivnimi pogajanjimi, enakostjo, nediskriminacijo, raznolikostjo in vključenostjo ter človekovimi pravicami.¹⁹⁴ V okviru CSRD morajo podjetja med drugim vključiti vidik spola v opis politike raznolikosti, ki se uporablja v zvezi z upravnimi, poslovodnimi in nadzornimi organi družbe. Poleg tega bodo morala podjetja poročati o enakem obravnavanju in možnostih za vse, vključno z enakostjo spolov in enakim plačilom za enako delo, usposabljanjem in razvojem spretnosti in znanj, zaposlovanjem in vključevanjem invalidov, ukrepi proti nasilju in nadlegovanju na delovnem mestu ter raznolikostjo.

Komisija je 23. februarja 2022 sprejela predlog **Direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti**.¹⁹⁵ Namen te direktive je spodbujanje trajnostnega in odgovornega ravnanja podjetij ter vgraditi človekove pravice in okoljske vidike v poslovanje in upravljanje podjetij. Konkretnije bodo morala podjetja EU upoštevati vpliv svojih dejavnosti na človekove pravice, ki jih vsebujejo mednarodne konvencije. Med drugim so to na področju enakosti spolov Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Konvencija Mednarodne organizacije dela o enakem nagrajevanju žensk in moških za enako delo iz leta 1951 (št. 100) in Konvencija MOD o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih (št. 111) iz leta 1958. To bo pomagalo preprečevati in obravnavati učinke, ki jih lahko imajo dejavnosti podjetij EU na pravice žensk v njihovih verigah vrednosti znotraj Evrope in zunaj nje.

Še eno pomembno področje za integracijo načela enakosti spolov je javno naročanje. Leta 2022 je EIGE izvedel projekt o **podpiranju enakosti spolov v gospodarstvu z javnim naročanjem**, ki je preučeval, kako javno naročanje, ki upošteva spol (GRPP), prispeva k spolno enakemu razdeljevanju gospodarskih virov v EU.¹⁹⁶ Da bi odpravil nizko stopnjo izvajanja GRPP v večini držav EU, je EIGE izdal program orodij po korakih.¹⁹⁷

¹⁹¹ Direktiva (EU) 2022/464 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Direktive (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti, OJ L 322, 16.12.2022, str. 15–80.

¹⁹² Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin, OJ L 330, 15.11.2014, str. 1–9.

¹⁹³ Direktiva 2013/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o letnih računovodskih izkazih, konsolidiranih računovodskih izkazih in povezanih poročilih nekaterih vrst podjetij, spremembi Direktive 2006/43/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi direktiv Sveta 78/660/EGS in 83/349/EGS, OJ L 182, 29.6.2013, str. 19–76.

¹⁹⁴ Direktiva o poročanju nefinančnih informacij je od podjetij zahtevala samo, da opišejo politiko raznolikosti, ki se uporablja v zvezi z upravnimi, poslovodnimi in nadzornimi organi, ter kako se izvaja.

¹⁹⁵ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti in spremembi Direktive (EU) 2019/1937, COM(2022) 71 final.

¹⁹⁶ EIGE, "Gender-responsive public procurement in the EU", 2022. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-responsive-public-procurement-eu-report>

¹⁹⁷ Dostopno na: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/grpp>

Priporoča, da institucije EU prepoznajo vlogo GRPP v pravnih in političnih okvirih EU in da državne, regionalne in lokalne politike, strategije in smernice za naročanje jasno opredelijo enakost spolov kot bistveni cilj naročanja. Komisija je leta 2022 še naprej razširjala svojo publikacijo iz leta 2021 »Kupujte socialno«, vodič po javnem naročanju, ki upošteva spol. Spletni seminar o enakosti spolov in javnem naročanju februarja 2022 je predstavil orodja EIGE za javno naročanje, ki upoštevajo spol, in predstavil dobre prakse v Baskiji.¹⁹⁸

Župan Krakova je 1. avgusta 2022 podpisal načrt za enakost spolov, ki zajema ugotovitev zdajšnjega stanja enakosti spolov in akcijski načrt na podlagi štirih strateških ciljev: 1) ozaveščanje o enakem obravnavanju in preprečevanju diskriminacije, vključno z bojem proti nasilju zaradi spola, 2) usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja za zaposlene, 3) enaka zastopanost žensk in moških na vseh ravneh in v vseh organih, vključno s posvetovalnimi in participativnimi organi v mestni občini in drugih občinskih telesih ter 4) integracija načela enakosti spolov v vseh občinskih strategijah, politikah in programih ter raziskovalnih projektih, ki se izvajajo in oddajo podizvajalcem. Krakov je tudi **prvo poljsko mesto, ki se je pridružilo Femcity** – mreži evropskih mest in občin, ki si prizadeva za izmenjavo uspešnih modelov in dobrih praks na področju lokalnih in regionalnih politik o ženskah.

Integracija načela enakosti spolov v proračunu EU

V skladu s strategijo za enakost spolov 2020–2025 in priporočili Evropskega računskega sodišča (ECA)¹⁹⁹ je Komisija razvila **metodologijo za sledenje vseh prispevkov k enakosti spolov iz programov porabe EU v okviru večletnega okvira za obdobje 2021–2027**. Metodologija, ki je bila poskusno uporabljena v predlogu proračuna 2023,²⁰⁰ je razkrila, da 11 programov porabe prispeva k enakosti spolov, 29 programov pa bi lahko prispevalo, če bi ustrezno upoštevali načelo enakosti spolov (skupno 99 % proračunske porabe). Nasprotno samo 8 od 48 programov porabe (1 % proračunske porabe) nima pomembnega vpliva na enakost spolov. Komisija je leta 2022 začela izvajati tudi pilotni projekt, da bi ugotovila, kako upoštevati integracijo načela enakosti spolov v programih porabe, ki bi lahko prispevali k enakosti spolov.

Leto 2022 je bilo prvo leto, ko so se v celoti izvajali **nacionalni načrti za okrevanje in odpornost (RRP)**,²⁰¹ sprejeti v okviru uredbe o vzpostavitvi **mehanizma za okrevanje in odpornost (RRF)**. RRF zahteva, da je v RRP pojasnjeno, kako ukrepi prispevajo k enakosti spolov in enakim možnostim. Pregled, objavljen julija 2022, je zajemal analizo prispevkov RRF k boju proti neenakostim spolov.²⁰²

¹⁹⁸ https://www.youtube.com/watch?v=q_JUKdzz8nc&list=PLmwl0nkG0dPEi_pnJ7Rlos_Z8EBoXaABY&index=14

¹⁹⁹ ECA special report, "Gender mainstreaming in the EU budget: time to turn words into action." Dostopno na: <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=58678>

²⁰⁰ Predlog splošnega proračuna Evropske unije za proračunsko leto 2023, I. del delovnega dokumenta, 2023 COM(2022) 400. Pregled ugotovitev je na voljo v horizontalnem delu programskih izkazov z individualno analizo v oddelku 6.4 posameznega programa.

²⁰¹ Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost, OJ L 57, 18.02.2021, str. 17–75.

²⁰² Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu, Poročilo o pregledu izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost, COM (2022) 383 final.

Komisija je objavila tudi tematsko analizo enakosti v RRF januarja 2023.²⁰³ V posvetovanju z državami članicami je Komisija določila več kot 130 ukrepov s poudarkom na enakosti spolov, ki neposredno ali posredno prispevajo k šestim stebrom politike uredbe RRF. Ti se izvajajo z reformami in investicijami, na primer:

- i. podpiranje zelenega in digitalnega izpopolnjevanja in preusposabljanja žensk (na primer v Belgiji, na Češkem, v Cipru, v Estoniji, na Finskem, v Latviji, na Portugalskem, na Slovaškem, v Španiji in na Švedskem);
- ii. povečanje zastopanosti deklic in žensk v znanosti, tehnologiji, inženirstvu in matematiki (STEM) in informacijsko-komunikacijskih tehnologijah (IKT, na primer na Portugalskem in v Italiji);
- iii. spodbujanje podjetništva med ženskami in povečanje njihovega dostopa do financiranja (na primer na Cipru, v Franciji, Italiji, na Portugalskem, v Sloveniji in Španiji);
- iv. izboljšanje razpoložljivosti objektov za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, ki naj bi tudi povečala vključenost žensk na trg dela (na primer v Avstriji, Belgiji, na Cipru, Češkem, v Nemčiji, Grčiji, Italiji, na Poljskem, Slovaškem in v Španiji);
- v. podpiranje vključevanja žensk na trg dela in zmanjšanje pokojninske vrzeli med spoloma (na primer v Avstriji, na Hrvaškem, Cipru, v Italiji, Sloveniji in Španiji) ter
- vi. izboljšanje izvajanja zdravstvenih storitev za ženske in delovnih pogojev v strokovnih dejavnostih, ki jih večinoma opravljajo ženske, kot je nega (na primer v Avstriji in na Švedskem).

Bolgarski nacionalni načrt za obnovo obsežno obravnava izzive na področju socialne in ozemelske kohezije. Zajema reforme in naložbe, ki povečujejo enako dostopnost kakovostnega izobraževanja in spodbujajo vključenost otrok v predšolsko vzgojo z reformo predšolske vzgoje, ki je obvezna od 4. leta starosti, in naložbami v izobraževalno infrastrukturo, vključno z vrtci.

V okviru **Evropskega socialnega sklada Plus (ESS+)** morajo države članice upoštevati načelo enakosti spolov, nediskriminacijo in enake možnosti ter podpirati posebne usmerjene ukrepe na zajetih področjih. Eden od trinajstih posebnih ciljev ESS+ je spodbujanje spolno uravnotežene vključenosti na trg dela, enakih delovnih pogojev ter boljšega usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja z dostopom do cenovno ugodne vzgoje in varstva predšolskih otrok ter oskrbe odvisnih oseb. V okviru tega posebnega cilja so države članice zasnovale ukrepe v vrednosti 3,6 milijarde EUR. Vendar pa se lahko ukrepi v zvezi s spolom financirajo tudi po drugih posebnih ciljeh ESS+. Ob upoštevanju celotnega ESS+ znašajo ukrepi za spodbujanje vključenosti žensk na trg dela več kot 1,7 milijarde EUR, načrtovani ukrepi za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja pa 2 milijardi EUR. Države članice so poudarile, da prispevek ESS+ k enakosti spolov znaša 55,5 milijarde EUR, kar je več kot tretjina vseh virov ESS+, od tega je 6,7 milijarde EUR namenjene ciljno usmerjenim ukrepom v zvezi s spolom.

Program Komisije **InvestEU**, ki se izvaja v sodelovanju s skupino Evropske investicijske banke (EIBG), je uvedel več ukrepov, ki se osredotočajo na enakost spolov.

²⁰³ Evropska komisija, "Recovery and Resilience Scoreboard, Thematic analysis: equality", 2023. Dostopno na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/assets/thematic_analysis/scoreboard_thematic_analysis_equality.pdf

Sporazum o jamstvu, ki sta ga marca 2022 podpisali Komisija in EIBG, na primer, zajema pomembne cilje pri spodbujanju žensk za odločevalske položaje v zasebnih naložbenih skladih v okviru sklopov »mala in srednje velika podjetja«, »raziskave, inovacije in razvoj« ter »socialne naložbe in spretnosti«. Leta 2022 je bila v okviru svetovalnega odbora InvestEU vzpostavljena Podskupina za enakost spolov, ki mora pripraviti osnutek poročila o oceni vpliva na enakost spolov in poročati o ugotovitvah v okviru InvestEU, o metodah ocene vpliva na enakost spolov, izmenjavi najboljših praks ter naložbah in krepitvi zmogljivosti za enakost spolov, pa tudi preučiti področja za nadaljnje raziskave oziroma pilotne projekte. Poročilo bo pripravljeno v prvi polovici leta 2023. Drugi pomembni ukrepi so preverjanje družbene trajnosti, ki ga predvidevata uredba o programih InvestEU²⁰⁴ in s tem povezano obvestilo Komisije o tehničnih smernicah o preverjanju trajnosti za sklad InvestEU.²⁰⁵ Uredba uvaja obveznost ocenjevanja vpliva projektov, ki jih podpira EU s pomočjo programa InvestEU na področju enakosti spolov. Obveznost se uporablja za projekte na vseh področjih dejavnosti, ki jih pokriva InvestEU, in sicer trajnostna infrastruktura, raziskave, inovacije in digitalizacija, financiranje za mala in srednje velika podjetja ter socialne naložbe.

Obvestilo Komisije o tehničnih smernicah o preverjanju trajnosti za sklad InvestEU zajema podrobne informacije, kako ocenjevati vpliv projektov na enakost spolov. Smernice se uporabljajo tako na stopnji začetnega pregleda kot na stopnji sprejemanja ukrepov za preprečevanje negativnih vplivov in krepitev pozitivnih vplivov na enakost spolov ter ustrezno poročanje o njih. Namen smernic je pomagati izvajalskim partnerjem, finančnim posrednikom in nosilcem projekta ali končnim prejemnikom pri izpolnjevanju zahtev glede preverjanja trajnosti uredbe InvestEU v predhodnih ocenah. Skupina EIB je bila prva, ki je kot izvajalski partner InvestEU začela uporabljati smernice leta 2022. Drugi izvajalski partnerji jih bodo začeli, ko podpišejo sporazum o jamstvu InvestEU v svojem skrbnem pregledu za projekte, ki bodo prejeli podporo InvestEU. Vmesni pregled programa InvestEU, načrtovan za leto 2024, bo obravnaval tudi veljavnost smernic o preverjanju trajnosti.

V podporo izvrševanju načrtov za enakost spolov kot merilo izpolnjevanja pogojev za raziskovalne organizacije, visokošolske ustanove in javne organe v **programu financiranja EU za raziskave in inovacije, Obzorje Evropa**, je Komisija pripravila podroben dokument s smernicami, ki organizacijam pomaga izpolniti novo merilo, in zagotovila sklop spletnih usposabljanj, delavnic vzajemnega učenja in spletnih seminarjev, namenjenih predvsem državam članicam EU in povezanim državam z večjim številom organizacij, ki še nimajo vzpostavljenega načrta.²⁰⁶ Julija 2022 je bila vzpostavljena tudi nova **nagrada EU za enakost spolov** kot priznanje akademskim in raziskovalnim organizacijam, ki so dosegle izjemne rezultate pri izvajanju načrtov za enakost spolov.

²⁰⁴ Uredba (EU) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. marca 2021 o vzpostavitvi Programa InvestEU in spremembi Uredbe (EU) 2015/1017, OJ L 107/30 24.03.2021, str. 30–89.

²⁰⁵ Obvestilo Komisije – Tehnične smernice o preverjanju trajnosti za sklad InvestEU, OJ C 280, 13.07.2021.

²⁰⁶ Italija (28. januar 2022), Bosna in Hercegovina (23. februar), Romunija (25. marec), Poljska (28. april) in tri baltske države (25. maj). Poseben seminar, namenjen imenovanim zastopnikom pravnih subjektov (LEAR), ki pa je pomemben za vse prihodnje prijavitelje programa Obzorje Evropa, je bil 23. junija.

Komisija je še naprej zagotavljala **ciljno usmerjeno financiranje za študije spola in večplastne raziskave** v okviru delovnega programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2022, ki se bo nadaljevalo v naslednjih delovnih programih. Iz delovnega programa za obdobje 2021–2022 so se začeli izvajati štiri projekti na temo »Spopadanje s spolnimi, rasnimi in drugimi predsodki v UI«, ²⁰⁷ pet projektov na temo »Feminizem za novo dobo demokracije« ²⁰⁸ in trije projekti na temo »Spol in socialno, gospodarsko in kulturno opolnomočenje«. Projekta, ki podpirata razvoj večplastnih vključujočih načrtov in politik enakosti spolov v evropskem raziskovalnem prostoru, financirana iz delovnega programa WIDERA za leto 2021, sta se začela izvajati leta 2022. Na razpisu WIDERA 2022 je bil izbran tudi projekt na temo »Živi laboratorij za inovacije, ki upoštevajo spol«. ²⁰⁹

Drugi razpis za zbiranje predlogov **Women TechEU** je bil objavljen junija 2022. Še naprej bo podpiral visokotehnološka zagonska podjetja, ki izvajajo dejavnosti, kot so UI, biotehnologija, zdravstvena tehnologija, čista tehnologija in IKT ter jih vodijo ženske, s subvencijami v višini 75.000 EUR, mentoriranjem in usposabljanjem ter jim tako pomagal rasti v uspešna zagonska podjetja prihodnosti. ²¹⁰

Program Ustvarjalna Evropa ²¹¹ posebej prepoznava vlogo žensk kot članic občinstva in ustvarjalk v ustvarjalnem procesu. Strategije za zagotavljanje spolne uravnoteženosti so večsektorska prednostna naloga vseh sklopov programa od delovnega načrta 2021 naprej. Financiranih je veliko projektov, namenjenih krepitvi enakosti spolov v kulturnih in ustvarjalnih projektih, vključno z mentorskimi projekti in ocenjevanji posameznih sektorjev. ²¹² Poleg tega program izrecno navaja vključenost kot prednostno nalogo za spodbujanje projektov k raziskovanju, preizkušanju in razširjanju inovativnih praks v zvezi z enakostjo spolov. Na razpisu za projekte sodelovanja leta 2022 ²¹³ je bilo na primer izbranih osem projektov, ki neposredno obravnavajo enakost spolov in žensk na različnih umetniških področjih, kot je arhitektura, in prvič projekt, ki obravnava vlogo žensk na področju stripov.

²⁰⁷ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-cl4-2021-human-01-24>

²⁰⁸ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-cl2-2021-democracy-01-03>

²⁰⁹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-widera-2022-era-01-80>

²¹⁰ https://eismea.ec.europa.eu/news/eu-launches-second-edition-women-techeu-2022-06-21_en

²¹¹ Uredba (EU) 2021/818 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi programa Ustvarjalna Evropa (2021–2027) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1295/2013, OJ L 189, 28.5.2021, str. 34–60.

²¹² Glej na primer MEWEM, vseevropski program mentorstva, ki spodbuja podjetnice v glasbeni industriji; KEYCHANGE, svetovna mreža in gibanje za prestrukturiranje glasbene industrije in doseganje polne enakosti spolov, ali Centre Stage, evropski projekt sodelovanja za poklicne umetnice, ki ponuja mentorske dejavnosti in programe razvoja spretnosti in znanj ženskam ali spolnim manjšinam, da razvijajo svoje spretnosti, ustvarjajo nove poklicne priložnosti in iščejo nove vzornice, ter program Wom@rts, ki razširja dela umetnic in je do sedaj podprl skoraj 1100 žensk in nebinarnih umetnikov z usposabljanji, mreženjem, konferencami, delavnicami in umetniškimi rezidencami. Ena skupina projektov si prizadeva ustvarjati umetniške vsebine za obravnavanje pomembnih vprašanj, kot so nasilje nad ženskami, ozaveščanje in ustvarjanje pozitivnih družbenih sprememb. Glej tudi <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>

²¹³ <https://culture.ec.europa.eu/news/creative-europe-european-commission-launches-call-for-european-cooperation-projects-for-2022>

Evropska avdiovizualna industrija ima še posebej pomembno mesto v razširjanju strategije Komisije za enakost spolov glede na družbeni vpliv pripovedovanja na prebivalce Evrope. Od leta 2021 naprej Komisija naproša vse prijavitelje na razpise v okviru **sklopa MEDIA programa Ustvarjalna Evropa**, da v svoje projekte vključijo raznolikost in strategijo za spole. Analiza ocenjevanj razpisa iz leta 2022 kaže, da so avdiovizualna podjetja in organizacije vprašanje raznolikosti in spola postavili v središče, tako z vidika strukture svoje organizacije kot vsebine projektov.

Program državljani, enakost, pravice in vrednote (CERV)²¹⁴ je še naprej poudarjal osrednje vrednote in pravice EU (vključno z enakostjo spolov) za podpiranje vključenosti in udeleženosti državljanov in državljanek ter preprečevanje nasilja nad ženskami in drugih oblik nasilja nad otroki in ranljivimi skupinami ter boja proti temu nasilju (glej 1. in 3. poglavje za podrobnosti o projektih).

Komisija še naprej podpira razvoj in izvajanje priprave proračuna z upoštevanjem načela enakosti spolov in integracijo načela enakosti spolov v državah članicah, tako da poziva države članice, naj predložijo svoje zahteve za tehnično podporo v zvezi z vprašanji enakosti spolov v okviru vodilnega projekta iz leta 2022 s področja **integracije načela enakosti spolov pri oblikovanju javnih politik in pripravi proračuna**, instrumenta za tehnično podporo (TSI).²¹⁵ Ta vodilni projekt je vodil v sodelovanje sedmih držav na različnih ravneh (državni – IE, PT, RO, EL in IT–, poddržavni – Länder of Berlin, Hamburg in Sachsen-Anhalt – in lokalni – mesto Strasbourg). Italijanska zahteva se je razvila v samostojen projekt o opolnomočenju žensk z integracijo načela enakosti spolov in certificiranjem za podjetja.

Presečnost pri izvajanju politik enakosti spolov

Ženske so heterogena skupina in se lahko spopadajo s presečno diskriminacijo na podlagi več osebnih okoliščin. Zato je pomembno upoštevati prekrivanje spola z drugimi razlogi za diskriminacijo na temelju drugih osebnih okoliščin – rasnim ali etničnim poreklom, vero ali prepričanjem, invalidnostjo, starostjo ali spolno usmerjenostjo.

V Direktivi o preglednosti plačil,²¹⁶ ki jo je marca 2021 predlagala Komisija, je presečna diskriminacija zajeta v opredelitev diskriminacije po direktivi. To je prvi zakonodajni akt EU, ki jo omenja ne samo v uvodnih izjavah, ampak tudi v zavezujočih določbah. Dogovor, ki ga je dosegel Svet in bo uradno sprejet, podpira to opredelitev. Sodišča in drugi pristojni organi bodo lahko ustrezno upoštevali presečno diskriminacijo, zlasti za materialnopravne in postopkovne namene, vključno z odločanjem o ustrezni primerjavi, ocenjevanjem sorazmernosti in določanjem, ko je to ustrezno, o višini dosojene odškodnine ali naloženi kazni.

²¹⁴ Uredba (EU) 2021/692 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o vzpostavitvi programa Državljanji, enakost, pravice in vrednote ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1381/2013 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe Sveta (EU) št. 390/2014, OJ L 156, 5.5.2021, str. 1–20.

²¹⁵ https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/revenue-administration-and-public-financial-management/gender-mainstreaming-public-policy-and-budget-processes_en

²¹⁶ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o krepitevi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje, COM (2021) 93 final.

Presečna diskriminacija je bila vključena tudi v predlog direktive o nasilju nad ženskami. Predlog navaja posebno obveznost držav članic, naj upoštevajo povečano tveganje nasilja, s katerim se spopadajo žrtve večplastne diskriminacije. Predlog vključuje tudi posebne obveznosti za upoštevanje okrepjenega varstva žrtev in podpiranja potreb pri izvajanju posameznih ocenjevanj.

Razlike pri zaposlenosti med invalidi in neinvalidi znašajo 23 o. t. Približno 49 % invalidk je zaposlenih v primerjavi s 53 % invalidov.²¹⁷ **Vodilni sveženj o zaposlovanju invalidov**, ki se je začel izvajati 20. septembra 2022, upošteva vidik spola. Orodja za strokovne delavce Evropske mreže javnih služb za zaposlovanje o krepitvi javnih služb za zaposlovanje, da se izboljšajo rezultati na trgu dela za invalide,²¹⁸ zajema prakso o načrtih raznolikosti za delodajalce, ki upošteva tudi vidik spola. Rezultati poklicnega usmerjanja za invalide v Evropi so: popis sistemov in praks vseživljenjskega usmerjanja Evropskega centra za razvoj poklicnega usposabljanja (Cedefop), ki bo objavljen leta 2023, bo vseboval tudi prakse z vidika spola.

Komisija je 9. januarja 2023 objavila ocenjevalno poročilo nacionalnih strateških okvirov za Rome držav članic, ki so jih te morale sprejeti v skladu s strateškim okvirom EU za enakost, vključevanjem in udeležbo Romov, sprejetim leta 2020 v okviru splošne prednostne politike za spodbujanje Unije enakosti.²¹⁹ To sporočilo vsebuje pregled nacionalnih strateških okvirov za Rome (NRSF), ocenjuje zaveze držav članic in podaja smernice za morebitne potrebne izboljšave. V nekaterih NRSF so predlagani ukrepi za obravnavanje večplastne ali večkratne diskriminacije, vključno z namenskimi ukrepi za spopadanje s posebnimi izzivi, s katerim se srečujejo romske ženske.

Komisija v skladu s svojo zavezo k spodbujanju pozitivnih zgodb in romskih vzornikov ter boju proti anticiganizmu, stereotipiziranju, protiromski retoriki in sovražnemu govoru sodeluje s Svetom Evrope pri projektu EQUIROM »Enakost in svoboda pred diskriminacijo za Rome«, ki se je začel izvajati decembra 2022 in bo potekal do leta 2024. Namen projekta je boj proti anticiganizmu in diskriminaciji, njuno preprečevanje in spodbujanje enakosti za Rome. Natančneje je cilj projekta opolnomočiti Rome – zlasti romske ženske in mlade – da stojijo v ospredju ali stopijo v ospredje v boju proti anticiganizmu in spolnim stereotipom.

²¹⁷ Evropska komisija, zbirno poročilo o enakosti invalidov evropskega semestra 2020–2021. Dostopno na: [KE-07-21-078-EN-N.pdf](#)

²¹⁸ Dostopno na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10387>

²¹⁹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, ocenjevalno poročilo nacionalnih strateških okvirov za Rome držav članic, COM(2023) 7 final.

SPodbujanJE ENAKOSTI SPOLOV IN OPOLNOMOČENJA ŽENSK PO SVETU

Enakost spolov je daleč od resničnosti v številnih državah. Smrt Mahse Amini po pridržanju iranske moralne policije je zanela proteste v Iranu in sprožila demonstracije solidarnosti z Iranci po vsem svetu. Zaradi tega tragičnega dogodka je bil iranski islamski režim sčasoma izključen iz Komisije Združenih narodov za status žensk. Podobno ogorčenje so doživele nesprejemljive omejitve pravic žensk in deklic od talibanskega prevzema oblasti v Afganistanu naprej.

Evropska unija ima odločilno vlogo pri spodbujanju enakosti spolov in opolnomočenju žensk tudi zunaj svojih mej z zunanjim delovanjem. Podpora EU tretjim državam²²⁰ daje močen poudarek načelu enakosti spolov, tudi prek merljivih ciljev za enakost spolov pri novih ukrepih, ki jih zastavlja glavni finančni instrument zunanjega delovanja EU, instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje – Uredba o globalni Evropi (NDICI Global Europe).²²¹

Ruska agresorska vojna proti Ukrajini

Po neupravičeni ruski invaziji na Ukrajino 24. februarja 2022 je Evropska unija hitro sprožila več novih pobud za odzivanje na humanitarno krizo, ki jo je sprožila vojna. Po ocenah Združenih narodov je leta 2022 **17,7 milijona** ljudi v Ukrajini potrebovalo pomoč v obliki civilne zaščite, od tega **3,7 milijona** na podlagi nasilja zaradi spola. Zagotavljanje hitrih in učinkovitih storitev zaščite za ljudi, ki jih je prizadel konflikt, zlasti tistih, ki so bili žrtve strukturne diskriminacije ali neenakosti, kot so ženske in otroci,²²² je bila prednostna naloga EU celotno lansko leto. Čeprav je ruska agresorska vojna na glavo postavila življenje vseh Ukrajincev ter močno vplivala na njihovo gospodarstvo in infrastrukturo, se to poročilo osredotoča na vidik spola pri tej vojni in na ukrepe EU v podporo prizadetim. To zadeva predvsem podporo žrtvam s konfliktom povezanega spolnega nasilja in trgovine z ljudmi, ki vplivata predvsem na ženske in deklice. Prav tako zadeva podporo EU osebam, ki bežijo pred vojno v Ukrajini in iščejo zatočišče v državah članicah EU, saj je 90 % teh oseb žensk in otrok.²²³

Medtem ko imajo nasilje, oboroženi spopadi in vojna dolgotrajne posledice tako za ženske kot moške, pa še posebej prizadenejo ženske in deklice. Med konflikti je dva- do trikrat več nasilja nad ženskami in deklicami, vključno s spolnimi napadi in izkoriščanjem.²²⁴ Posilstvo in spolno nasilje se redno uporabljata kot orožje in taktika vojne, pri čemer vojna v Ukrajini ni nobena izjema.

²²⁰ To so države kandidatke za pristop k Evropski uniji, morebitne kandidatke z evropsko perspektivo in države v okviru evropske politike sosedstva.

²²¹ Vsaj 85 % novih ukrepov, ki se izvajajo v okviru instrumenta, mora imeti enakost spolov za glavni ali pomembni cilj, kot ga opredeljuje označevalec politike enakosti spolov Odbora OECD za razvojno pomoč. Vsaj 5 % teh ukrepov mora imeti enakost spolov ter pravice in opolnomočenje žensk in deklic za glavni cilj.

²²² Kar 90 % ljudi, ki bežijo pred vojno, je žensk in otrok. Lindsay Stark, Kim Thuy Seelinger, Reine-Marcella Ibala, Yana Tovpeko, Denis Mukwege, Prevention of conflict-related sexual violence in Ukraine and globally, *The Lancet*, l. 399, št. 10342, 2022, dostopno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140673622008406>

²²³ Od izbruha vojne moškimi, starim od 18 do 60 let – z nekaj izjemami – ni dovoljeno zapustiti države.

²²⁴ Ionela Ciolan, European Policy Centre: Putin's war on Ukrainian Women, 2022. Dostopno na: <https://epc.eu/en/publications/Putins-war-on-Ukrainian-women~468c8c>

Ta kazniva dejanja se običajno zgodijo pred očmi lokalnega prebivalstva z namenom oslabitve civilnega odpora.²²⁵ Če se izvršujejo sistematično, se štejejo za vojna hudodelstva in hudodelstva zoper človečnost po mednarodnem pravu.²²⁶

V prvih tednih po začetku ruske agresorske vojne proti Ukrajini je Evropska unija sprejela **šest novih kriznih ukrepov odzivanja v vrednosti 80,75 milijona EUR** za zavzemanje za humanitarno pravo, podpiranje odgovornosti za vojna hudodelstva in hudodelstva zoper človečnost, identificiranje pogrešanih oseb ter pomoč ukrajinskim oblastem in ključnim deležnikom pri zaščiti civilistov, pripravi začetne obnove osvobojenih območij, varstvu kulturne dediščine in zagotavljanju podpore Mednarodnemu kazenskemu sodišču s preiskovanjem in preganjanjem vojnih hudodelstev in hudodelstev zoper človečnost. Podpora pri preiskovanju vojnih hudodelstev in hudodelstev zoper človečnost vključuje s konfliktom povezano spolno nasilje. Eden od teh kriznih ukrepov zajema 6 milijonov EUR za ukrepe, namenjene **preživelim s konfliktom povezanega spolnega nasilja**, večinoma deklicam, s podporo lokalnih ukrajinskih organizacij žensk za krepitev njihovih zmogljivosti kot prvih posredovalcev.

Ti krizni ukrepi se izvajajo v okviru že predvidenega tesnega humanitarnega in razvojnega sodelovanja. Komisija na primer financira **Mednarodni odbor za reševanje (6,5 milijona EUR)** za zagotavljanje storitev zaščite preživelim **spolnega nasilja in nasilja zaradi spola**, zlasti ženskam in deklicam. Te storitve zajemajo psihosocialno pomoč, obravnavanje primerov nasilja zaradi spola in ukrepe za zmanjšanje tveganja nasilja zaradi spola in izboljšanje zaščite otrok. Poleg tega Mednarodni odbor za reševanje zagotavlja individualno obravnavanje primerov za preživele nasilja zaradi spola, ki poiščejo pomoč v namenskih prostorih za ženske in dekleta v centrih lokalnih skupnosti.²²⁷

Komisija je prispevala tudi **1,5 milijona EUR Skladu ZN za prebivalstvo (UNFPA)**, da bi zagotovila takojšnjo humanitarno pomoč ženskam in deklicam z omogočanjem dostopa do **storitev spolnega in reproduktivnega zdravja**. To zajema zagotavljanje higienskih kompletov, gradiv za ozaveščanje o nasilju zaradi spola in specializiranih storitev preživelim spolnega nasilja in nasilja zaradi spola.²²⁸ Evropska unija je tesno sodelovala z ukrajinskimi oblastmi pri evakuaciji obolelih in ranjenih žensk in deklet, ko je evakuacija potrebna, in pri potrebni zdravstveni obravnavi.

²²⁵ Če so sestavni del velikega ali sistematičnega napada na civilno prebivalstvo ob vednosti storilca, da gre za tak napad, posilstvo, spolno suženjstvo, vsiljena prostitucija, prisilna nosečnost, prisilna sterilizacija ali katera koli druga oblika primerljivo hudega spolnega nasilja, se štejejo za hudodelstva zoper človečnost po Rimskem statutu Mednarodnega kazenskega sodišča, 2002, 7(g). člen. Dostopno na: <https://iccforum.com/rome-statute>

²²⁶ Dostopno na: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en

²²⁷ Od decembra 2022 je Mednarodni odbor za reševanje odprl urade v Ukrajini (Vinici, Odesi, Dnipru, Harkovu in Kijevu) ter deluje v novo osvobojenih območjih, kot je Mihajlov.

²²⁸ Od marca 2022 je UNFPA zagotovil življenjsko pomembne informacije o nasilju zaradi spola in storitvah spolnega in reproduktivnega zdravja več kot 5 milijonom ženskam, psihosocialno pomoč več kot 32.000 ženskam s pomočjo mobilnih ekip ali prek telefonske linije ter dostop do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja več kot 10.000 ženskam prek mobilnih klinik.

V okviru **programa EU4Health**²²⁹ je bil podpisan sporazum o prispevku v vrednosti **28,4 milijona EUR** z Mednarodno federacijo društev Rdečega križa, dodatni **3 milijoni** pa so bili namenjeni razpisom za nevladne organizacije pri zagotavljanju podpore za duševno zdravje ljudem, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, večinoma ženskam in otrokom. Izbrani projekti bodo izvajali najboljše prakse za izboljšanje duševnega zdravja in dobrega psihičnega počutja beguncev in begunk ter migrantov in migrantk s poudarkom na prizadetih v vojni v Ukrajini.

Za pomoč pri pregonu vojnih hudodelstev, izvršenih v Ukrajini, vključno s spolnim nasiljem in posilstvom, je Komisija maja 2022 **predlagala, naj se Eurojustu omogočita zbiranje in hramba dokazov o vojnih hudodelstvih**. Revidirana uredba o Eurojustu je po sprejetju Sveta začela veljati 1. junija 2022.²³⁰ V naslednjih mesecih sta Mreža za področje genocida v sodelovanju z Eurojustom in Evropska mreža centrov za izobraževanje v pravosodju izvedli več usposabljanj za državne organe, namenjenih preiskovanju in preganjanju vojnih hudodelstev v Ukrajini. Novembra 2022 so sekretariat Mreže za področje genocida, Evropska mreža centrov za izobraževanje v pravosodju in Evropska komisija organizirale delavnico o **preiskovanju in preganjanju spolnega nasilja**, ki so se je udeležili pravosodni delavci iz Poljske, Litve, Estonije, Latvije, Slovaške, Romunije in Ukrajine.²³¹

Tudi nevarnost trgovine z ženskami in deklicami se poveča v času vojne. Zato je bil pripravljen in izveden **skupni načrt za preprečevanje trgovine z ljudmi, ki obravnava tveganja trgovanja z ljudmi in zaščito morebitnih žrtev med tistimi, ki bežijo iz Ukrajine**, pod vodstvom koordinatorskega tima EU za preprečevanje trgovine z ljudmi v tesnem sodelovanju z agencijami EU, državami članicami, organizacijami civilne družbe, Ukrajino in Moldavijo.²³² V okviru načrta je Komisija ustvarila **namensko spletno stran za ljudi, ki bežijo iz Ukrajine**, s praktičnimi nasveti, kako se izogniti trgovcem z ljudmi. Objavila je tudi seznam namenskih telefonskih števil za nujno pomoč morebitnim žrtvam trgovine z ljudmi.²³³ Evropska unija in države članice so financirale **kampanje ozaveščanja**, vključno z nasveti za preprečevanje trgovine z ljudmi.²³⁴

Evropska unija je tesno sodelovala s posebnim predstavnikom generalnega sekretarja Združenih narodov za spolno nasilje v konfliktih pri izvajanju **okvira sodelovanja med vlado Ukrajine in Združenimi narodi za preprečevanje s konfliktom povezanega spolnega nasilja in odzivanje nanj**.²³⁵

²²⁹ Dostopno na: https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_en

²³⁰ Uredba (EU) 2018/1727 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o Agenciji Evropske unije za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah (Eurojust) ter nadomestitvi in razveljavitvi Sklepa Sveta 2002/187/JHA, OJ L 295, 21.11.2018, str. 138–183.

²³¹ Dostopno na: <https://www.eurojust.europa.eu/eurojust-and-the-war-in-ukraine>

²³² Dostopno na: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/anti-trafficking-plan-protect-people-fleeing-war-ukraine-2022-05-11_en

²³³ Dostopno na: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine/stay-safe-while-travelling-eu_en#safety-from-trafficking

²³⁴ Dostopno na: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-iom-launch-all-ukrainian-awareness-raising-campaign-prevention-human_en?s=232

²³⁵ Dostopno na: <https://reliefweb.int/report/ukraine/framework-cooperation-between-government-ukraine-and-un-prevention-and-response>

Aprila 2022 je bil mandat **svetovalne misije EU za reformo sektorja civilne varnosti v Ukrajini** razširjen na preiskovanje vseh mednarodnih zločinov, izvršenih v ruski vojaški agresiji proti Ukrajini, vključno s spolnim nasiljem, povezanim s konflikti.²³⁶ Spremenjena je bila namembnost projekta »We Act« v vrednosti milijon EUR, ki spodbuja ekonomsko opolnomočenje žensk in boj proti nasilju v družini za podporo zdravstvenemu osebju in bolnišnicam v Ukrajini v času vojne. Evropska unija je zagotavljala podporo tudi lokalnim organizacijam civilne družbe, prvim posredovalcem in specializiranim preiskovalnim ekipam pod vodstvom generalnega tožilstva Ukrajine. Še eno sodelovanje na projektu, ki obravnava vprašanje spola zaradi nasilja na lokalni ravni in zagotavlja praktično pomoč žrtvam in družinam v ranljivem položaju s premestitvijo iz okupiranega ozemlja, je bilo sklenjeno z ukrajinsko organizacijo civilne družbe, uradom za pripravo proračuna z upoštevanjem vidika spola. Celovit ukrep, ki ga izvaja Program ZN za razvoj, »EU4Recovery«, zajema več dejavnosti, povezanih s pomočjo preživelih nasilja zaradi spola, med drugim usposabljanje državnih uslužbenecv in uslužbenk ter zagotavljanje socialnih storitev ciljnim skupinam.

Da bi pomagala osebam, ki bežijo pred vojno v Ukrajini in iščejo zatočišče v državah članicah, večinoma ženskam in otrokom, je Evropska unija takoj po izbruhu vojne začela izvajati **direktivo o začasni zaščiti**. Direktiva se je začela uporabljati 4. marca 2022 in vzpostavlja pravni okvir za podeljevanje, podaljšanje ali preklic začasne zaščite osebam, ki bežijo pred vojno v Ukrajini. Direktiva določa tudi pravice upravičencev do začasne zaščite, zlasti dostop do namestitve, zdravstvenega varstva in trga dela EU. Ponuja tudi dostop do izobraževanja za otroke.

Pomembna prednostna naloga za tiste, ki bežijo pred vojno, je poiskati službo v državi gostiteljici, najbolje takšno, ki ustreza njihovi stopnji usposobljenosti. Komisija je ustvarila **namensko spletno stran**²³⁷ **o možnostih dostopa do trga dela** in pravicah samozaposlenih v Evropski uniji, vključno s pravico do varstva pred diskriminacijo, zlasti v času nosečnosti ali zgodnjega starševstva, minimalno plačo ter politikami o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja. Spletna stran vsebuje tudi informacije o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in storitvah izobraževanja. Komisija je opredelila konkretne ukrepe, ki bi jih lahko sprejele države članice, da odprejo trg dela ljudem, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, predvsem s podpiranjem javnih služb za zaposlovanje pri ugotavljanju spretnosti in znanj, povezovanju iskalcev zaposlitve z delodajalci ter ukrepi izpopolnjevanja in preusposabljanja.²³⁸ S tega vidika je Komisija spodbujala države članice, naj uporabijo financiranje EU, da sprejmejo politike in ukrepe za vključevanje, prilagojene potrebam žensk, in ukrepe za spodbujanje dostopa do zaposlitve, svetovanja in usposabljanja, vključno z jezikovnimi tečaji.

Aprila 2022 je Komisija izdala **priporočilo državam članicam o priznavanju kvalifikacij za ljudi, ki bežijo pred rusko invazijo v Ukrajino**,²³⁹ junija pa še **Smernice o skrajšanem postopku priznavanja ukrajinskih akademskih kvalifikacij**.²⁴⁰ Njen cilj je bil dodatno podpreti učno obdobje študentov visokošolskega izobraževanja in akademskega osebja, ki bežijo pred rusko agresorsko vojno.

²³⁶ Glej <https://www.euam-ukraine.eu/>

²³⁷ Glej https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_en

²³⁸ Sporočilo Komisije "Sprejem ljudi, ki bežijo pred vojno v Ukrajini" z dne 23. marca 2022.

²³⁹ Priporočilo Komisije (EU) 2022/554 z dne 5. aprila 2022 o priznavanju kvalifikacij za ljudi, ki bežijo pred rusko invazijo v Ukrajino, OJ L 1071, 6.4.2022, str. 1–8.

²⁴⁰ Dostopno na: <https://education.ec.europa.eu/document/guidelines-on-fast-track-recognition-of-ukrainian-academic-qualifications>

Junija 2022 je Komisija objavila tudi **Smernice za dostop ljudi, ki bežijo pred rusko vojno agresijo proti Ukrajini, do trga dela, poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter učenja odraslih.**²⁴¹ Te smernice vsebujejo tudi primere ukrepov, ki jih lahko sprejmejo države članice na podlagi pridobljenih spoznanj in dobrih praks iz preteklih kriz.

Da bi zagotovila natančno oceno in potrjevanje spretnosti in znanj tistih, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, je Komisija dopolnila svoje smernice o priznavanju strokovnih in akademskih kvalifikacij ter **dodala Ukrajino na seznam držav za orodja za profiliranje spretnosti in znanj za državljane tretjih držav.** Komisija si prizadeva tudi izboljšati primerljivost ukrajinskih kvalifikacij v evropskem kvalifikacijskem okviru.

Povezovanje spretnosti in znanj z možnostmi zaposlovanja je prav tako pomembno. Zato je Komisija²⁴² oblikovala **pilotno pobudo EU Talent Pool**²⁴³ za **upravičence do začasne zaščite.** Njen cilj je ustvariti vseevropski spletni portal, ki bo ljudem na begu pred vojno, vključno z ženskami, pomagal izkazati zanimanje za zaposlitev in navesti svoje spretnosti in znanja. Tako lahko države članice dobijo pregled nad razpoložljivimi spretnostmi in znanji te skupine posameznikov, ki so v državah članicah, in jih lahko povežejo z delodajalci.

Da bi omogočila **vklučevanje ukrajinskih otrok v nacionalne šolske sisteme, skupina EU za solidarnost z Ukrajino v izobraževanju** podpira države, ki gostijo razseljene šoloobvezne otroke iz Ukrajine. To počne z zbiranjem informacij o razpoložljivih strokovnih znanjih in zagotavljanjem smernic prek orodij in mehanizmov znotraj strateškega okvira evropskega izobraževalnega prostora. Komisija je podprla državne in lokalne oblasti s pripravo praktičnega priročnika za vključevanje razseljenih otrok v ustanove predšolske vzgoje in varstva in šole.²⁴⁴

Številne pobude so državam članicam omogočile uporabo sredstev EU za podporo ljudi, ki bežijo pred vojno v Ukrajini. Aprila 2022 je **kohezijski ukrep za begunce v Evropi (CARE)** uvedel največjo možno prilagodljivost držav članic pri koriščenju neporabljenega denarja v okviru kohezijske politike za obdobje 2014–2020 za zagotavljanje nujne pomoči ljudem, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, in podpore njihovi vključitvi v družbo države gostiteljice s pomočjo naložb v stanovanja, izobraževanje, zaposlovanje, zdravstvo, socialno vključenost in oskrbo ter druge socialne storitve. Pomoč kohezijske politike tako dopolnjuje podporo iz Sklada za azil, migracije in vključevanje (AMIF) ter drugih virov financiranja. Izplačila vnaprejšnjega financiranja v okviru sredstev kohezijske politike so se povečala, zlasti za države članice, ki sprejemajo največje število ljudi na begu pred vojno v Ukrajini glede na svoje prebivalstvo. Komisija je vnaprej izplačala več kot 3,5 milijarde EUR državam članicam, da bi jim pomagala obvladovati prihod ljudi, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, na njihovo ozemlje.²⁴⁵

²⁴¹ Sporočilo Komisije o smernicah za dostop ljudi, ki bežijo pred rusko vojno agresijo proti Ukrajini, do trga dela, poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter učenja odraslih, C (2022), 4050 final.

²⁴² Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij "Privabljanje znanj, spretnosti in talentov v EU", COM(2022) 657 final.

²⁴³ Glej https://eures.ec.europa.eu/eu-talent-pool-pilot_en

²⁴⁴ Glej <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/publications/practical-manual-on-refugees.htm>

²⁴⁵ Na primer Sklad za azil, migracije in vključevanje (AMIF), Evropski socialni sklad Plus (ESS+) in Evropski sklad za regionalni razvoj (ERDF) se lahko uporabijo pri oblikovanju politik in ukrepov vključevanja, prilagojenih potrebam žensk, ki zaprosajo za zaščito v EU ali jo prejema, in ukrepov za spodbujanje dostopa do zaposlitve, svetovanja in usposabljanja, vključno z jezikovnimi tečaji, pri državah članicah, ki so dovolj prilagodljive, da priredijo podporo posameznim potrebam.

Primeri projektov, ki jih financira EU in spodbujajo vključevanje ljudi, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, na trg dela, so med drugim **projekt pospešitve postopkov (FAB)** v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Španiji in na Švedskem, ki ga podpira program za zaposlovanje in socialne inovacije (EaSI) ter financira poti hitrega vključevanja v trg dela za begunce in njihove družine s posebnim poudarkom na begunkah. Evropski socialni sklad podpira projekt centrov za potrjevanje spretnosti in znanj v Belgiji, ki pomaga ljudem s poklicnimi izkušnjami na begu pred rusko agresorsko vojno v Ukrajini uradno in brezplačno potrditi njihove spretnosti in znanja. To uradno priznanje jim pomaga dokazovati spretnosti in znanja delodajalcu, nadaljevati usposabljanje ali zagotoviti dostop do poklica.

Da bi podprla ukrajinske akademike, je Komisija vzpostavila **štipendijsko shemo ukrepov za Ukrajino Marie Skłodowska-Curie (MSC4Ukraine)**. S proračunom 25 milijonov EUR bo shema MSC4Ukraine zagotavljala štipendije doktorskim študentom in postdoktorskim raziskovalcem, da nadaljujejo svoje delo v akademskih ali neakademskih organizacijah držav članic EU in držav, povezanih s programom Obzorje Evropa. Shema bo tudi omogočala, da se znova postavijo na noge v Ukrajini, ko bo mogoče obnoviti raziskovalne in inovacijske zmogljivosti države. Prvi raziskovalci so bili izbrani februarja 2023, od tega 65 % žensk.

Aprila je komisarka Dalli gostila srečanje z 22 organizacijami civilne družbe, ki delujejo na področju enakosti, da bi prisluhnila njihovim skrbem glede vojne proti Ukrajini. Pogovori so se osredotočali na povečana tveganja, s katerimi se spopadajo ženske, otroci in predstavniki manjšin zaradi vojne. Junija se je sestala tudi z vroclavskim svetom za ženske in svetom za enakost v mestni hiši Vroclava za pogovor o izzivih, s katerimi se spopadajo lokalne oblasti pri sprejemanju ljudi, ki bežijo pred vojno, in kako lahko v sodelovanju z Evropsko unijo zagotovijo enakost za vse.

Integracija načela enakosti spolov v zunanjem delovanju EU

Akcijski načrt EU za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjih odnosih za obdobje 2021–2025 (akcijski načrt za enakost spolov (GAP) III)²⁴⁶ določa okvir politike za izpolnjevanje mednarodnih zavez v zvezi z enakostjo spolov, ki je medsektorska prednostna naloga mednarodnih odnosov in partnerstev Evropske unije. Eden glavnih ciljev GAP III je zagotoviti, da bo do leta 2025 vsaj 85 % novih zunanjih ukrepov EU prispevalo k enakosti spolov in opolnomočenju žensk in deklic. Od tega bi jih moralo 5 % imeti spol za glavni cilj²⁴⁷ in vsaj en ukrep na državo in na regijo bi moral biti ciljno usmerjen glede na spol. Za doseg tega cilja je bila okrepljena integracija načela enakosti spolov v vseh

²⁴⁶ Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu Akcijski načrt (GAP) III – ambiciozna agenda za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjem delovanju EU, JOIN(2020) 17 final. Dostopno na: https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/gender-action-plan-putting-women-and-girls-rights-heart-global-recovery-gender-equal-world-2020-11-25_en

²⁴⁷ Cilji za vse finančne instrumente so usklajeni z uredbo o vzpostavitvi Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje (NDICI Globalna Evropa).

zunanjih politikah in področjih, in sicer z vključitvijo ciljev GAP III v večletne programe NDICI Globalna Evropa ter spodbujanjem preobrazbenega in večplastnega pristopa v zvezi s spolom, ki temelji na človekovih pravicah. GAP III določa sklop ciljev in kazalnikov za spremljanje napredka in merjenje rezultatov na vseh področjih, vključno s programi, ki podpirajo pravičen ter vključujoč zeleni prehod in digitalno preobrazbo.²⁴⁸

Letno poročilo iz leta 2022 o izvajanju instrumentov zunanjega delovanja EU v letu 2021²⁴⁹ ugotavlja, da je na splošno odstotek novih zunanjih ukrepov, ki so prispevali k enakosti spolov, še naprej pomembno rasel in dosegel najvišji odstotek do zdaj, tj. 70 %, leta 2021. Začasni podatki za leto 2022 kažejo nadaljnje povečanje. Srednjeročno poročilo o napredku pri izvajanju GAP III bo objavljeno novembra 2023.

GAP III je uspel okrepiti strateško vključenost EU v vsaki partnerski državi na podlagi novih ali posodobljenih profilov držav v zvezi s spolom in obsežnih posvetovanj. Do zdaj je zaključenih 129 načrtov izvajanja GAP III na ravni države (CLIP), ki oblikujejo politično delovanje, dialog in programe.

V GAP III je vključen tudi način dela, poimenovan Ekipa Evropa, ki si prizadeva povečati skladno in strateško vključenost EU na vseh ravneh s krepitvijo usklajevanja, skupnimi pobudami ter izmenjavo znanj in izkušenj z državami članicami. Na primer pobuda Ekipa Evropa (TEI) o digitalizaciji, osredotočeni na človeka, v Keniji podpira boljšo povezljivost in dostop do interneta s posebnim poudarkom na ženskah in mladih ter udejstvovanju žensk v tehničnem in poklicnem izobraževanju ter usposabljanju, pa tudi digitalnem gospodarstvu. Primeri pobud Ekipa Evropa (TEI) z enakostjo spolov kot glavnim ciljem so med drugim regionalna pobuda za napredek na področju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v podsaharski Afriki in pobuda za enakost spolov z opolnomočenjem žensk v Zimbabveju, ki si prizadeva povečati vpliv žensk in njihovo vključenost v odločanje in gospodarstvo.²⁵¹

V številnih državah so bili ali bodo izvedeni ukrepi, ki imajo spol kot glavni cilj, v skladu z GAP III. Na primer v Afriki **tanzanijski** program »Prebijanje steklenega stropa« obravnava nasilje zaradi spola in zagotavlja podporo za spolno in reproduktivno zdravje ter pravice, ekonomsko opolnomočenje žensk in politično udejstvovanje (90 milijonov EUR). Program za podporo civilne družbe v **Kamerunu** si prizadeva prispevati k enakosti spolov, miru in socialni koheziji v regijah, ki so jih prizadeli konflikti (17 milijonov EUR). Program v **Gvineji Conakry** se osredotoča na podjetništvo žensk (10 milijonov EUR). V **Ugandi** je ukrep »Enakost spolov za razvoj Ugande G4DU« (60 milijonov EUR) del širše pobude o demografiji in socialni vključenosti. V Aziji se izvaja projekt »Opolnomočenje žensk za uspešen **Nepal**« (Shashakta Mahilaharu, Sambriddha Nepal), katerega namen je doseči napredek pri polnem uresničevanju človekovih pravic in družbeno-gospodarskih funkcijah nepalskih žensk in deklic ter jim pomagati doseči svoj potencial (22,2 milijona EUR). Evropska unija financira tudi zeleni program partnerstva pod vodstvom žensk med EU in **Vietnamom** (15 milijonov EUR).

²⁴⁸ Za več podrobnosti o ciljih in kazalnikih glej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020SC0284>

²⁴⁹ Evropska komisija, "Letno poročilo za leto 2022 o izvajanju instrumentov zunanjega delovanja EU v letu 2021", 2022. Dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f6c333e4-7b63-11ed-9887-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

²⁵⁰ Seznam javno dostopnih CLIP in spolnih profilov držav je dostopen na: <https://europa.eu/capacity4dev/country-level-implementation-plans-clips---gender>

²⁵¹ Podroben pregled pobud Ekipa Evropa je na voljo na portalu Capacity4Dev, dostopnem na: <https://europa.eu/capacity4dev/tei-jp-tracker/>

Program v Južni Ameriki, **Peruju**, za krepitev preprečevanja nasilja nad ženskami in sodnega varstva pa ima za cilj zmanjšati nekaznovanje nasilja nad ženskami in strpnost do njega (6,75 milijona EUR). V **Gruziji** se izvaja program »EU za enakost spolov: skupaj proti spolnih stereotipom in nasilju zaradi spola«, ki je namenjen krepitvi enakih pravic in možnosti za ženske in moške s spreminjanjem družbenih dojemanj spolnih vlog, odpravljanjem spolnih stereotipov ter povečanjem vključenosti moških v varstvo otrok in druge gospodinjske obveznosti.

Velik napredek je bil leta 2022 narejen tudi pri **vključevanju vidika spola v naložbe Evropskega sklada za trajnostni razvoj Plus (EFSD+)**. Komisija je oblikovala delovno skupino z mednarodnimi finančnimi institucijami in razvojnimi finančnimi institucijami, da bi skupaj podprle vključevanje vidika spola v vlaganje ter spodbujale finančnike, naj pri naložbenem poslovanju uporabijo dostop, ki temelji na spolu in človekovih pravicah.

Evropska unija še naprej ostaja zavezana vključevanju ciljev GAP III v svoje programe mešanega financiranja in jamstva. Na primer **mehanizem finančne vključenosti žensk**, ki spada pod programe mešanega financiranja zunanjega naložbenega načrta EU, je dosegel proračun v vrednosti 88,7 milijona EUR leta 2022.²⁵²

Leta 2022 se je udeleževanje Evropske unije in sodelovanje z vladami, civilno družbo in zasebnim sektorjem še naprej osredotočalo na okrepitev vidika spola v vseh državnih, regionalnih in večstranskih programih. Delegacije EU so **krepile politični dialog o enakosti spolov in opolnomočenju žensk**, med drugim z organizacijami za pravice žensk in drugimi organizacijami civilne družbe. Vsako leto poteka strukturiran dialog na visoki ravni o izvajanju GAP III z organizacijami civilne družbe. Zadnje srečanje je bilo 1. decembra 2022. Evropska komisija je decembra 2022 objavila tudi razpis za zbiranje predlogov za krepitev svetovnih krovnih organizacij civilne družbe s posebno kategorijo organizacij za pravice žensk in feminističnih gibanj.²⁵³

Projekt **WeEmpowerAsia**, ki se je zaključil avgusta 2022, je spodbujal vodenje in udeležbo žensk v zasebnem sektorju z usposabljanjem za podjetnice in podporo zasebnemu sektorju pri izvajanju spolno občutljivih poslovnih praks. Projekt je potekal na Kitajskem, v Indiji, Indoneziji, Maleziji, na Filipinih, Tajskem in v Vietnamu. WeEmpowerAsia je v regiji prepoznan kot vodilni **projekt Evropske unije in Združenih narodov za ekonomsko opolnomočenje žensk** zahvaljujoč velikim prizadevanjem in kampanjam, kot so letne nagrade Načela opolnomočenja žensk (WEP), ki jih je uvedel projekt (načela sta vzpostavila Agencija ZN za ženske in Globalni dogovor ZN leta 2010) za spodbujanje podjetij k prijavi na WEP. Glavni rezultati projekta so med drugim: i) usposabljanje več kot 3000 podjetnic za odprtje, ohranitev in razširitev podjetja; ii) vključitev več kot 1500 podjetij v WEP in prispevanje k procesom oblikovanja politike, ki podpirajo ustvarjanje spolno enakopravnejših gospodarstev v Aziji, in iii) mobilizacija več kot 300 ključnih zagovornikov opolnomočenja žensk.

²⁵² Dostopno na: https://ec.europa.eu/eu-external-investment-plan/projects/womens-financial-inclusion-facility-wfif_en

²⁵³ Glej <https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/index.cfm?do=publi.welcome&nbPubliList=15&orderby=upd&orderbyad=Desc&searchtype=RS&ao fr=175018>

V okviru GAP III Evropska unija še naprej izvaja **strateški pristop EU k vprašanju žensk, miru in varnosti (WPS)** ter njegov akcijski načrt. Marca 2022 so voditelji držav sprejeli **Strateški kompas za okrepljeno varnost in obrambo EU v naslednjem desetletju**,²⁵⁴ ki izraža možno zavezanost k uresničitvi ciljev EU v zvezi z vprašanjem žensk, miru in varnosti. V okviru pobude »**Krepitev zmogljivosti v podporo varnosti in razvoju**« ter večletnega programa instrumenta, ki prispeva k stabilnosti in miru, za obdobje 2014–2022 sta Evropska unija in Agencija ZN za ženske sklenili sodelovanje za izvajanje **projekta »Spodbujanje žensk, miru in varnosti z vojaškimi akterji v tranzicijskih državah Afrike«** (s financiranjem EU v višini 2,78 milijona EUR, 2022–2025). Namen projekta je zagotoviti, da lahko vojaški akterji učinkovito mobilizirajo preobrazbeni potencial agende WPS za večjo vključenost žensk v oborožene sile s posebnim poudarkom na Srednjeafriški republiki in Mozambiku. Spodbuja enako udeležbo žensk v sektorju varnosti na vseh ravneh, vključno z vojsko. Podpira tudi vključevanje vidika spola v načrtovanje in izvajanje operacij in dejavnosti v operacijah za stabilnost in v konfliktih ali po konfliktih.

Evropska unija je maja 2022 predstavila podrobno **drugo izhodiščno študijo o vključevanju človekovih pravic in enakosti spolov v skupno varnostno in obrambno politiko Evropske unije**.²⁵⁵ Poročilo meri napredek na podlagi izhodišč prvotne študije iz leta 2016²⁵⁶ in poda več priporočil. V skladu s temi priporočili je Evropska unija še naprej vlagala v izboljšanje sposobnosti z izvajanjem obveznih usposabljanj pred odhodom v zvezi z vprašanji WPS in poglobljenimi usposabljanji na misiji, vključno s tečaji za približno 60 mrež kontaktnih točk v zvezi s spolom na misijah skupne varnostne in obrambne politike.

EU še naprej postavlja enakost spolov, opolnomočenje žensk in izvajanje agende WPS v središče sodelovanja z regionalnimi partnerji, kot so Afriška unija, Arabska liga, Unija za Sredozemlje, Organizacija ameriških držav, Svet Evrope, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi in Združenje držav jugovzhodne Azije. Evropska unija je na primer gonilna sila mehanizma **regijskega pospeševanja resolucije 1325** – platforme za izmenjavo najboljših praks in preteklih spoznanj med sodelujočimi organizacijami.

Še en primer mednarodnega sodelovanja na področju spola je dogajanje po **vrhu EU in Afriške unije** februarja 2022, na katerem je Evropska unija potrdila svojo zavezanost varstvu človekovih pravic, enakosti spolov in opolnomočenju žensk, demokraciji, dobremu upravljanju in pravni državi. Kot ključni nadaljnji ukrep po vrhu so 15. decembra 2022 evropski in afriški partnerji začeli izvajati novo pobudo Ekipa Evropa za izboljšanje **spolnega in reproduktivnega zdravja ter pravic (SRHR)**

²⁵⁴ Glej <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>

²⁵⁵ Delovni dokument Evropske službe za zunanje delovanje, Report on the Follow-up Baseline Study on Integrating Human Rights and Gender Equality into the European Union's Common Security and Defence Policy, EEAS(2022)405. Dostopno na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9198-2022-INIT/en/pdf>

²⁵⁶ Delovni dokument Evropske službe za zunanje delovanje, Report on the Baseline Study on Integration Human Rights and Gender info the European Union's Common Security and Defence Policy, EEAS (2016) 990. Dostopno na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/baseline_study_report.pdf

v Afriki,²⁵⁷ zlasti med mladostnicami in mladimi ženskami. Namen je zagotoviti široko in uravnoteženo pokritost zahodnoafriških, srednjeafriških, vzhodnoafriških in južnoafriških držav. Pobuda združuje nove in že vzpostavljene regionalne in državne programe SRHR pod skupnim pristopom, ki skuša povečati njihovo učinkovitost in vpliv na razvoj. Proračun EU zajema 60 milijonov EUR novih sredstev za obdobje 2023–2027, od držav članic pa se pričakuje, da bodo sprejele pomembne nove finančne obveznosti v naslednjih letih v skladu s cilji pobud.

Projekt »**Podpiranje arabskih žensk za mizo (SAWT): ženske kot akterke v mirovnih procesih**« še naprej zagotavlja mentorstvo voditeljicam in mediatorkam po celotnem Bližnjem vzhodu in Severni Afriki (3 milijone EUR, 2020–2023). Izvaja ga pobuda za arabske reforme, njegov namen pa je kvantitativno in kvalitativno povečati pomembno vključenost žensk v politične in mirovne procese v Iraku, Libiji, Palestini,²⁵⁸ Siriji in Jemnu. Cilj projekta je povečati zmožnost žensk za boljše sodelovanje v političnih in mirovnih procesih, vzpostaviti spolno enakovredne okvire po konfliktih ter prispevati k dolgoročnemu uspehu sprave in obnove po konfliktih. Leta 2022 so bili glavni rezultati projekta več nacionalnih dialogov (v Jemnu in Iraku), neformalen dogodek mirovnega procesa v Libiji ter priprava in objava poročila o dialogu v zvezi s politiko.²⁵⁹ Predstavnice projektnih partnerjev so sodelovale tudi na pariškem mirovnem forumu.²⁶⁰ V okviru projekta je bil ustvarjen tudi sklop štipendij SAWT, ki ženskam (med drugim) ponuja potrebna orodja in vodstvene spretnosti za razvijanje vključujoče mirovne in varnostne agende ter oblikovanje mreže zagovornic z različnih strokovnih področij, ki lahko lobirajo za bolj vključujoče platforme miru in varnosti.²⁶¹ Oktobra 2022 je Akcijski načrt za mlade v zunanjem delovanju EU napovedal načrte za zagon nove **pobude Mladi in ženske v demokraciji** v vrednosti 40 milijonov EUR, katere namen je okrepiti glas in vodenje mladih in žensk s pospeševanjem njihovih pravic, opolnomočenja in udejstvovanja v javnih in političnih zadevah.

V sodelovanju z Združenimi narodi Evropska unija še naprej zagotavlja financiranje raziskav o integraciji načela enakosti spolov in podporo, ki upošteva spol, v vseh skupnostnih dejavnostih in ukrepih za obnovo v okviru projekta **Podpora EU-ZN srednjeazijskim državam za državljane, ki so se vrnili iz konfliktnih območij** (1,44 milijona EUR, 2021–2022). Agencija za ženske ZN je prilagodila modul usposabljanja o spolu in preprečevanju nasilnega ekstremizma razmeram Osrednje Azije. To usposabljanje naj bi se začelo izvajati leta 2023.

Evropska unija še naprej spremlja položaj žensk in deklic v Afganistanu ter vlaga v njegovo izboljšanje po talibanskem prevzemu oblasti avgusta 2021. Po več mesecih poglobljenih pogovorov z afganistanskimi ženskami je Evropska unija marca 2022 vzpostavila **forum afganistanskih voditeljic** (AWLF). Forum združuje več kot 60 afganistanskih voditeljic iz različnih okolij in si prizadeva zagotoviti pravico Afganistank, da sodelujejo v političnem dialogu v zvezi z Afganistanom. Obisk predstavnic AWLF na Svetu ZN za človekove pravice v Ženevi septembra 2022, kjer so se srečale s predstavniki držav članic EU in posebnim poročevalcem Združenih narodov, Richardom Bennettom, je primer prispevka ženskih glasov k političnemu dialogu.

²⁵⁷ Glej https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_7738

²⁵⁸ To poimenovanje se ne razlaga kot priznanje palestinske države in ne posega v stališča posameznih držav članic glede tega vprašanja.

²⁵⁹ Glej <https://sanaacenter.org/publications/main-publications/18590>

²⁶⁰ Glej <https://parispeaceforum.org/project/supporting-arab-women-at-the-table-sawt/>

²⁶¹ Glej <https://www.arab-reform.net/sawt-fellowship/>

Podoben projekt »**Krepitev sodelovanja žensk v sirskega političnega procesa**« (1,33 milijona EUR, 2020–2022) še naprej podpira delo **svetovalnega odbora sirskega žensk**, ki spodbuja ženske in moške v boju za pravice in enakost žensk prek mreženja, krepitev zmogljivosti in financiranja. Prav tako si prizadeva povečati sodelovanje žensk v političnem procesu s krepitvijo lokalne mediacije in razvijanjem dialoga.

Veleposlanica EU za področje spola in raznolikosti je celo leto 2022 zagotavljala smernice delegacijam Evropske službe za zunanje delovanje in Evropske unije po vsem svetu, da se v diplomacijo, politični dialog in politične odločitve EU vključi vidik spola. Spodbujanje vodenja, ki upošteva spol, ima pomembno vlogo pri doseganju tega cilja. V skladu z zavezo GAP, da bo dajala zgled in krepila notranje zmogljivosti, je Evropska unija leta 2022 s podporo švedske vladne agencije, akademije Folke Bernadotte, razvila pilotni **program vodenja za višje vodstvo, ki upošteva spol**. Program je potekal štiri mesece od oktobra 2022. Srečanje na temo vodenja, ki upošteva spol, je bilo vključeno tudi v letno konferenco veleposlanikov Evropske unije, ki je bila v Bruslju oktobra 2022.

Leta 2022 je Evropska unija še naprej upoštevala načelo enakosti spolov in starosti v svojem **humanitarnem delovanju** na vseh področjih ukrepanja na podlagi delovnega dokumenta služb Komisije »Spol: različna dejanja, prilagojena pomoč.« Z integracijo načela enakosti spolov je EU zagotovila, da se humanitarna pomoč izvaja na varen in dostopen način, s čimer se povečata njena učinkovitost in vpliv na upravičence.

Mednarodno delovanje EU proti nasilju zaradi spola

V letu 2022 je Evropska unija še naprej podpirala dejavnosti v okviru **pobude EU-ZN Spotlight**, največje svetovne pobude na tem področju (s proračunom 500 milijonov EUR), ki si prizadeva odpraviti vse oblike nasilja nad ženskami in deklicami do leta 2030. Junija 2022 je pobuda Spotlight objavila letno poročilo o svetovnem napredku za leto 2021,²⁶² ki potrjuje dobre dosežke pobude ter podaja obširen pregled dobrih in inovativnih praks iz vseh programov. Glavni rezultati so:

- Državni proračuni za boj proti nasilju nad ženskami in deklicami so osemkrat večji.
- Več kot 1,6 milijona žensk in deklic je uporabilo storitve za boj proti nasilju nad ženskami.
- Kar 2,5 milijona mladih se je vključilo v šolske in izvenšolske programe za spodbujanje norm in vrednot spolne enakovrednosti.
- Kampanje za spreminjanje vedenja ljudi v vsaj 29 jezikih so dosegle skoraj 130 milijonov ljudi.
- Do zdaj je bilo organizacijam civilne družbe, ženskim in manjšim organizacijam namenjenih 179 milijonov USD. Od 144,5 milijona USD za organizacije civilne družbe (skoraj 48 milijonov USD več kot leta 2020):
 - je 72 % pripadlo ženskim organizacijam;
 - 78 % je pripadlo nacionalnim, lokalnim in manjšim organizacijam, 40 % pa novim partnerjem.

²⁶² <https://spotlightinitiative.org/publications/spotlight-initiative-global-annual-narrative-progress-report-2021>

Poročilo tudi poudarja, da družbena omrežja, vključno z glavno kampanjo pobude Spotlight o končanju nasilja nad ženskami in deklicami (#WithHer), ostajajo učinkovit način boja proti škodljivim spolnim normam in stereotipom. Kampanja, v kateri so sodelovali predstavniki Evropske unije, Združenih narodov, partnerji civilne družbe in mednarodni ustvarjalci vsebin, je dosegla več kot 146 milijonov uporabnikov na Twitterju, Facebooku in Instagramu.

Poleg pobude Spotlight je Evropska unija namenila približno 41,3 milijona EUR leta 2022 iz proračuna za humanitarno pomoč za usmerjene ukrepe preprečevanja in blažitve nasilja zaradi spola v nujnih primerih ter odzivanja nanj. Približno 23,5 milijona EUR dodatnih sredstev je bilo namenjenih za zadovoljevanje potreb, ki izhajajo iz spolnega in reproduktivnega zdravja, ter pravic žensk in deklic v humanitarnih razmerah.

Na področju zagovorništva je Evropska unija na prvem **evropskem humanitarnem forumu** marca 2022 gostila dogodek na visoki ravni, namenjen preprečevanju nasilja zaradi spola in odzivanju nanj. Gostila je tudi dogodek na visoki ravni na 76. Generalni skupščini Združenih narodov septembra 2022 o prevzemanju odgovornosti za preživele spolnega nasilja, povezanega s konflikti.

Od leta 2020 je Evropska unija zagotovila 2 milijona EUR podpore **Svetovnemu skladu za preživele spolnega nasilja, povezanega s konflikti**. Sklad omogoča dostop do odškodnine in drugih oblik zadoščenja preživelim spolnega nasilja, povezanega s konflikti, po vsem svetu. Evropska unija je financirala projekte začasnih kompenzacijskih ukrepov v več državah, med drugim v Demokratični republiki Kongo, Srednjeafriški republiki (SAR), na Gvineji, v Iraku, Nigeriji in Turčiji. Skupno je bilo do zdaj v začasne kompenzacijske ukrepe zajetih 2.272 preživelih.

Svetovna partnerstva in večstranska prizadevanja EU na področju enakosti spolov

V okviru regionalnih in večstranskih prizadevanj Evropska unija še naprej sodeluje s sistemom ZN, vključno z Agencijo ZN za ženske,²⁶³ Skladom ZN za prebivalstvo²⁶⁴ in Unicefom.²⁶⁵ Evropska unija je na primer še naprej glasna zagovornica polnega uživanja vseh človekovih pravic žensk in deklic pri **Svetu za človekove pravice** (HRC). Bila je sopredlagateljica več resolucij o odpravi diskriminacije žensk in deklic ter si prizadevala za integracijo načela enakosti spolov na vseh področjih dela HRC. Podprla je tudi popolno izvajanje Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in še naprej spodbuja delo borcev za človekove pravice žensk, organizacij za ženske (pravice) in organizacij mladih na različnih večstranskih forumih.

Evropska unija je sodelovala na 66. seji **Komisije za položaj žensk**, ki je bila na sedežu Združenih narodov v New Yorku marca 2022. Povabila je predstavnike civilne družbe v svojo delegacijo pod vodstvom komisarke Dalli in organizirala spremljevalne dogodke v okviru svojih dejavnosti.²⁶⁶ Ugotovitve,²⁶⁷ ki so jih potrdili udeleženci, se osredotočajo predvsem na medsebojne povezave med

²⁶³ <https://www.unwomen.org/en>

²⁶⁴ <https://www.unfpa.org/>

²⁶⁵ <https://www.unicef.org/>

²⁶⁶ Te so na primer zajemale neformalni ministrski zajtrk EU.

²⁶⁷ Dostopno na: <https://www.unwomen.org/en/csw/csw66-2022/session-outcomes>

poslabšanem okolja, podnebnimi spremembami in enakostjo spolov ter pozive k novim prizadevanjem za reševanje nesorazmernega vpliva podnebnih sprememb, nesreč in onesnaženja na ženske in deklice, zlasti tiste v ranljivem položaju. Ob dogodku so Evropska unija in 53 držav izdale izjavo, ki "[...] obsoja rusko agresijo proti Ukrajini ter potrjuje svojo polno podporo Ukrajini in njenim prebivalcem, zlasti ženskam in deklicam v Ukrajini".

Evropska unija je še naprej zagotavljala podporo in partnerstvo **forumu za generacijsko enakost**, svetovni pobudi deležnikov, oblikovani leta 2021, za spodbujanje pravic žensk in enakosti spolov po vsem svetu. Natančneje Evropska unija še naprej sodeluje v vodenju akcijske koalicije za nasilje zaradi spola in poziva k ukrepanju za zaščito pred nasiljem zaradi spola v nujnih primerih.²⁶⁸ Različni voditelji in zavezniki so se 23. septembra 2022 zbrali na prvem srečanju **Trenutek odgovornosti za generacijsko enakost**, da se pogovorijo o letu napredka ter potrdijo odgovornost in preglednost kot temelja za uspeh foruma za generacijsko enakost. Na dogodku se je zbrala skupina partnerjev, da bi pregledala in spremljala začetno izvajanje več kot 2.500 zavez iz šestih akcijskih koalicij in dogovora ter pripravila prvo letno poročilo o odgovornosti.²⁶⁹ Poročilo kaže prve znake napredka, pri čemer skoraj 80 % poročevalcev, ki so sprejeli zaveze, že uresničuje svoje obljube.

Avgusta 2022 je Indonezija kot predsedujoča skupine G-20 gostila drugo **ministrsko konferenco G-20 o opolnomočenju žensk**. Na konferenci so se srečali ministri, odgovorni za enakost spolov in opolnomočenje žensk iz držav G-20 in drugih povabljenih držav, delegacije iz pomembnih mednarodnih organizacij, predstavniki uradnih področnih skupin in pobud G20 ter socialni partnerji. Z izmenjavo najboljših praks in pridobljenih spoznanj je bila konferenca namenjena najpomembnejšim vprašanjem v zvezi z odpravo razlik med spoloma in podporo opolnomočenju žensk po vsem svetu, zlasti v svetovnem gospodarstvu po pandemiji covid-19.

Tudi v času nemškega predsedovanja G-7 je bila enakost spolov visoko na agendi, kar potrjuje oblikovanje svetovalnega odpora za enakost spolov (GEAC), ki ga je imenoval nemški kancler.²⁷⁰ V tem obdobju je Evropska unija imela ključno vlogo v **delovni skupini za enakost spolov G-7**. Skupina je zlasti podprla integracijo načela enakosti spolov na vseh ministrskih področjih in oblikovanje novega okvira odgovornosti. Prvi rezultat tega okvira, pregled razlik med spoloma,²⁷¹ so voditelji G-7 podprli julija 2022.

Oktober 2022 je bilo peto ministrsko zasedanje **Unije za Sredozemlje** o krepitvi vloge žensk v družbi v Madridu v sodelovanju z Jordanijo in Evropsko komisijo. Države članice Unije za Sredozemlje so sprejele deklaracijo²⁷² s konkretnimi in izvedljivimi priporočili, ravnanji ter ukrepi za hitrejšo okrepitev

²⁶⁸ <https://www.calltoactiongbv.com/>

²⁶⁹ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/09/generation-equality-accountability-report-2022>

²⁷⁰ <https://www.g7germany.de/g7-en/current-information/gender-equality-advisory-council-2056238>

²⁷¹ Pregled razlik med spoloma G-7 zajema 12 kazalnikov ter se bo pripravljala in posodabljal vsako leto. Njegov namen je spremljanje napredka na področju enakosti spolov v državah G-7 prek vsebinskega okvira, ki temelji na dogovorjenih kazalnikih enakosti spolov iz obstoječih podatkovnih nizov: <https://www.g7germany.de/g7-en/news/g7-articles/dashboard-on-gender-gaps-2058296>

²⁷² Dostopno na: https://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2022/10/5th_UfM_Declaration_StrengtheningRoleWomenSociety_Final_EN.pdf

vloge žensk v evro-sredozemskem območju s poudarkom na štirih prednostnih nalogah. To so: razširitev pravnih okvirov; izboljšanje dostopa žensk do vodilnih položajev v javnem življenju in odločanja; povečanje udejstvovanja žensk v gospodarskem življenju in boj proti nasilju nad ženskami in deklicami ter njegovo preprečevanje.²⁷³ Sprejetju ministrske deklaracije je sledila regijska konferenca na visoki ravni z naslovom »Ženske za Sredozemlje«,²⁷⁴ na kateri se je zbralo več kot 100 visokih predstavnikov in mednarodnih strokovnjakov.

Spol in trgovina ter poslovanje

Spodbujanje enakosti spolov in ekonomskega opolnomočenja žensk je tudi ena od prednostnih nalog trgovinske politike EU. Evropska unija spodbuja enakost spolov po več poteh: večstransko na primer v **Svetovni trgovinski organizaciji (STO)** in **Mednarodni organizaciji dela (MOD)**, dvostransko na podlagi **sporazumov o prosti trgovini** in enostransko na podlagi **splošne sheme preferencialov**.

Evropska unija je že od samega začetka velika zagovornica **skupne izjave iz Buenos Airesa o trgovini in ekonomskem opolnomočenju žensk iz leta 2017**. Dejavna je v neformalni **delovni skupini za trgovino in enakost spolov STO** od njenega nastanka jeseni 2020, ki odraža njeno zavezanost opozarjanju mednarodne skupnosti na vprašanje spola.

S tega vidika je Komisija leta 2022 začela izvajati projekt z **Mednarodnim trgovinskim centrom**,²⁷⁵ ki bo pomagal ugotoviti, kako uporabiti vidik spola pri delu **STO**, zagotoviti večjo enakost spolov in okrepiti ekonomsko opolnomočenje žensk. Štirje spletni seminarji, izvedeni jeseni 2022, so obravnavali olajševanje trgovine, elektronsko poslovanje, javno nabavo, spodbujanje naložb, reševanje aktualnih problemov in možne izboljšave na področju enakosti spolov.

Komisija tudi tesno sodeluje z Mednarodno organizacijo dela. Evropska unija in finsko ministrstvo za zunanje zadeve financirata projekt **Trgovina za dostojno delo**, ki ga izvaja MOD. EU je zagotovila več kot 7,5 milijona EUR financiranja za projekt med letoma 2019 in 2022. Cilj projekta je izboljšati uporabo temeljnih konvencij MOD v izbranih državah, ki trgujejo z Evropsko unijo, med drugim z izboljšanjem delovnih pogojev za ženske in spoštovanjem temeljnih konvencij 100 in 111 o enakem plačilu in nediskriminaciji.

Trgovinski sporazumi EU vsebujejo zaveze o izvajanju temeljnih konvencij MOD v zvezi z nediskriminacijo in zaposlovanjem (vključno z ratifikacijo in izvajanjem konvencij MOD 100 in 111 o enakem plačilu in nediskriminaciji) v posebnem poglavju o trgovini in trajnostnem razvoju. Junija 2022 je Evropska unija zaključila pogajanja za celovit trgovinski sporazum z Novo Zelandijo, ki vključuje

²⁷³ Te zaveze so: i) spodbujanje prehoda v formalno zaposlitev delavk; ii) podpiranje in spodbujanje podjetništva žensk; iii) zavzemanje za enakost spolov in vključujoče modele vodenja od vzgoje predšolskih otrok na vseh področjih naprej, vključno z znanostjo, tehnologijo, inženirstvom in matematiko (STEM), iv) razširitev financiranja, ki upošteva spol, pri podnebnih in okoljskih ukrepih za doseganje ženskih organizacij, podjetij in združenj, in v) sprejemanje celovite zakonodaje, ki določa in kriminalizira vse oblike nasilja nad ženskami in deklicami, vključno s kibernetiskim nasiljem.

²⁷⁴ <https://ufmsecretariat.org/event/women-conference-mediterranean-2022/>

²⁷⁵ <https://intracen.org/our-work/topics/inclusive-trade/womens-economic-empowerment>

poglavje o trgovini in trajnostnem razvoju, v katerem se pogodbenici zavezujeta, da bosta uveljavljali pomembne konvencije Združenih narodov in Mednarodne organizacije dela o ekonomskem opolnomočenju žensk in enakosti spolov, vključno s sodelovanjem na mednarodnih forumih za zavzemanje za te cilje. Decembra je bilo doseženo politično soglasje o posodobitvi trgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in Čilom, ki zajema posebno poglavje o trgovini in enakosti spolov.

V okviru **splošne sheme preferencialov** Evropska unija spremlja, kako upravičene države spoštujejo načela osrednjih mednarodnih konvencij za spodbujanje ženskih pravic in enakosti spolov, zlasti Konvencije ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Konvencije o enakem plačilu delavcev in delavk za delo enake vrednosti in Konvencije o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih.

Na področju **poslovanja** je Komisija dvignila proračun **mehanizma za reformo naložbenega ozračja (ICR)** za 10 milijonov EUR. Program tehnične pomoči se osredotoča na podporo reformam poslovnega okolja za podjetnice in ženske na trgu dela. Leta 2022 je Evropska unija začela novo pobudo Ekipa Evropa (TEI) »**Vlaganje v mlada podjetja v Afriki**«. Namen pobude je pomagati novim podjetjem in mladim podjetnikom v Afriki z zagotavljanjem finančne in tehnične podpore v zgodnji fazi razvoja. V okviru te pobude je bila oblikovana delovna skupina, ki bo skušala ugotoviti, kako razširiti inovativne oblike financiranja med podjetnicami.

Zaključek

Leta 2022 je enakost spolov večkrat polnila naslovnice časopisov, pri čemer je bila pogosto v ospredju ogroženost pravic žensk. Onkraj meja EU so dogodki v Iranu in Afganistanu pretresli svet. V Združenih državah Amerike je junijska razveljavitev prelomne sodbe Vrhovnega sodišča v zadevi Roe proti Wade in naknadno sprejetje zakonodaje, ki prepoveduje splav v približno polovici ameriških zveznih držav, sprožila ostre kritike in zaskrbljenost za pravice žensk.

Po oceni globalnega indeksa enakosti spolov za leto 2022 naj bi glede na zdajšnjo stopnjo napredka potrebovali 132 let, da dosežemo popolno enakost in odpravimo povprečno vrzel med spoloma na svetovni ravni. Indeks enakosti spolov za leto 2022, ki ga je Evropski inštitut za enakost spolov predstavil oktobra, je prav tako podal slabe obete glede na podatke za leto 2020: indeks bi prvič od svojega nastanka leta 2013 pokazal negativen trend, če ne bi bil narejen manjši napredek na področju vodenja. V naslednjih letih se bo vpliv še trajajoče krize na področju enakosti spolov – ruske agresorske vojne proti Ukrajini in s tem povezane gospodarske in energetske krize – pokazal v teh indeksih. Če ne sprejmemo odločnih ukrepov, obstaja resno tveganje nazadovanja enakosti spolov v prihodnjih letih.

Bilo pa je tudi nekaj pozitivnih novic o enakosti spolov. Sprejetje evropske zakonodaje o spolni uravnoveženosti v upravah podjetij pomeni novo poglavje po desetih dolgih letih mrtve točke. Kaže, da Evropa misli resno glede spolne raznolikosti v odločanju. Politični dogovor o direktivi o preglednosti plačil tlakuje pot do hitrega uradnega sprejetja te prelomne zakonodaje, ki bo vplivala na kulturo delovnega okolja milijonov delavcev in delavk. S priporočilom o barcelonskih ciljih do leta 2030 je Evropska unija podprla ženske, ki želijo uresničiti svoj poklicni razvoj, s postavitvijo zahtevnih meril in standardov za vzgojo in varstvo predšolskih otrok.

Z vidika prihajajočih izzivov je treba, če želimo zagotoviti enake možnosti zelenega in digitalnega prehoda tako za moške kot za ženske, vključiti vidik enakosti spolov v vse stopnje oblikovanja politik. Zdaj so ženske in deklince večinoma izključene iz priložnosti, ki jih ponuja ta dvojni prehod – predvsem zaradi globoko ukoreninjenih spolnih stereotipov, ki ženske odvrtaajo od poklicne poti na področju znanosti, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM) ali jim onemogočajo prevzemanje vodstvenih položajev v teh dejavnostih.

Leta 2024 bodo volitve v Evropski parlament. Enaka zastopanost žensk v zakonodajnih telesih, njihovo vodenje in pogledi so bistveni za demokracijo, saj kažejo točnejšo sliko družbe. Zdajšnja sestava Evropskega parlamenta je bolj spolno uravnovežena od prejšnje, pri čemer je delež zrasel s 15 % leta 1979 na 39 % leta 2019. Vendar pa Evropa zmore in mora narediti več. Da bi dosegla resnično uravnoveženost glede na spol, bo odločilno spodbujanje udeležbe kandidatke na naslednjih volitvah. To zahteva večrazsežna prizadevanja za preseganje ovir, ki ženskam preprečujejo vstopanje v politiko in nadaljnjo vključenost vanjo.